

33/3

MAYIS · 2024

*“segni il tuo
corso,
e lascia
dir le genti”*

ÇAĞIMIZDA

HUKUK VE TOPLUM

ÇAĞDAŞ HUKUKÇULAR DERNEĞİ YAYIN ORGANIDIR

**Gelenekten
Geleceğe
50. Yılında
ÇHD
Burada**

ÇAĞIMIZDA HUKUK VE TOPLUM

33/3 - Mayıs 2024

İMTİYAZ SAHİBİ VE
YAZI İŞLERİ SORUMLUSU

Güçlü SEVİMLİ

İLETİŞİM

Adres:

İlkiz Sokak 18/3 Sıhhiye, Çankaya/ANKARA

E-Posta:

chdyayinkomisyonu@gmail.com

@cdhgenelmerkez

@cdhtv2205

Giriş Yazısı

Gelenekten Geleceğe: ÇHD 50. Yılında

Av. Ceren Uysal

Çağdaş Hukukçular Derneği 50 yaşında. Tarihi yüz-yıllık olan bir rejim içerisinde her daim muhalif bir pozisyonda kalmayı başarıp, baskılara, zorbalıklara, tutsaklıklara ve hatta katliamlara rağmen 50 yılı devirebilmek dile kolay.

Ama tabii biz hiç aklımızdan çıkarmıyoruz; hepimizin kendi ömrünün ve mesleki kıdeminin izin verdiği ölçüde tanıklık edebildiği bu tarih, esasta sadece bizlere ait değil. Aksine ÇHD'nin toplumsal mücadelenin bir parçası olmasının doğal bir sonucu olarak bu tarih; hapisanelerin, üniversitelerin, direniş çadırlarının, darbelerin, katliamların tarihi.

ÇHD öncelikli olarak – önüne eklenecek sıfat uzun bir politik tartışma konusu olduğundan sıfatlardan kaçınarak belirtelim – bir alternatif avukatlık pratiğini ifade eder. Tarihinin toplumsal mücadele ile paralel akışı da buradan gelir. Altın bilezik olarak kabuledilemiş bir mesleğin fertlerinin, “bu meslek bana altın bilezik olmasın, bir şey olacaksa toplumsal mücadeleye hem kalkan hem koltuk değneği olsun” diyerek giriştikleri, mesleği yeniden yorumlama ve bu yorumu pratiğe taşıma işi ÇHD'li olma misyonunun herhalde en genel geçer tanımını ifade eder.

Tam da bu yüzden bir sınıf eliyle ve diğer bir sınıfa karşı üretilen bir bilgi alınır, araçsallaştırılır, boşlukları tespit edilir, bile isteye o boşluklar suistimal edilir ve mücadelenin alçakgönüllü bir aracına dönüştürülür. Etkisi de tam bu nedenle hiçbir zaman kendinden menkul kriterlerle ölçülemez. Gücünü, güçsüzlüğünü kendinden değil toplumsal mücadeleden alır. Örgütün hareketlilik düzeyini, etki alanını, genişliğini her daim toplumsal mücadele belirler. Belki de bu yüzden ÇHD; varlığı önemli ama formu önemsiz bir örgüttür. 50 yıllık tarihinde tüzel kişiliğinden yoksun olduğu onca yıla rağmen, kesintisiz olarak mücadele içerisinde yer alabilmesi de bundandır.

Tabela örgütlerinden ya da hukuku kutsayan ve bu nedenle, hukuk eliyle gelişen baskı ve zor karşısında doğası gereği ne yapacağını bilemez hale gelen örgütlerden farkı da burada yatar. Evet, Çağdaş Hukukçular Derneği de bir hukukçu örgütüdür. Ama hukuktan put inşa edenlerin değil, hukuka karşı ve hukuka rağmen mücadele eden hukukçuların örgütüdür. O nedenle barikat gördüğünde refleksi, yasal metinlerden kendine bir gerekçe bulmak değil ama meşruluğunu bilerek barikata yüklenmektir.

Hukuk Alanında Zümrüd-ü Anka Olmak

Doğum günlerinde iyiye, güzele odaklanmakta yadırganacak bir şey yok. Doğum gününde ortaya konulan mesaj, statükoyu beslemediği sürece bunda bir beis görülmemeli. Aksine ortaya konulan yoğun emeğin karşılığının takdir ve tebrik dışında, anlık görülemediği durumlarda bu tür mesajlar dirence ve ısrara vesile olabilir. O yüzden örgütümüzü omuz omuza, düşe kalka ama kıvanç duyarak 50. yaş gününe taşıdığımız şu günlerde her zamanki alçak gönüllüğü bir kenara koyabiliriz.

ÇHD, Türkiye'deki hukuk ve adalet mücadelesinin Zümrüd-ü Anka'sıdır. Yüzyılların efsanesi alınıp, basit bir hukukçular örgütüne uyarlandığında elbette kulağı tırmalayacak. Ama örgütün sürekliliğine, ödediği bedellere, 50 yıllık tarihine bakıldığında, kuşlar diyarının efsanesinin ödünç alınabileceğinde hemfikir olunabilir.

ÇHD'nin her daim küllerinden doğmayı becerebilmiş bir örgüt olması, muhtemelen bu metaforun ilk çağrıştırdığı olacak. O nedenle üzerinde durmaya gerek yok. Ama belki bu metafor üzerine düşünülürken, nasıl Zümrüd-ü Anka'nın coğrafyadan coğrafyaya değişen Simurg gibi, Phoenix gibi isimleri varsa, ÇHD'nin de kendisinin benzeri ama kendisinden ayrı yüzleri olduğunu da anımsamak gerekir. Filipinlerden Filistine, Birleşik Devletlerden Avrupa kıtasına kurulan yoldaşlık böyle düşünülünce belki başka bir anlam kazanır.

Ama bundan daha da önemlisi Zümrüd-ü Anka ile “gelenekten geleceğe” şiarı yanyana geldiğinde statüko yerine bir devinime vurgu yapıldığı da anlaşılabilir. Çünkü ÇHD için gelenek, içinden geçtiği dönemi anlamanın önüne ket vuran bir pranga değil ama aksine yeninin bilgi ve refleksini zenginleştiren bir deneyim havuzuna işaret eder.

Umuyoruz ki; Çağımızda Hukuk ve Toplum'un 50. yıl özel sayısı bu efsaneyi ödünç alma cüretimizin kısa ve çok çerçeve bir gerekçeli kararı olarak okunur.

Şanal Sarıhan'ın 50. yıl yazısı, Murat Çelik'in bizzat tanıklığı ile güçlenen mücadele tarihimizin kesitlerine ilişkin anlatısı bahsi geçen kararın genel gerekçesi iken Cemal Yücel eliyle Gazi-Ümraniye davası, Güçlü Sevimli eliyle Hayata Dönüş katliamı, Oya Aslan eliyle Engin Çeber davası, Diren Yeşil ve Özge Serdar'ın işçi sınıfı direnişlerine ilişkin dökümü, Münip Ermiş'in polis cinayetlerine odaklanan makalesi herhalde bu gerekçenin delilleri olarak kabul görecektir. Ama bir yandan da bu sayı, tüzüğümüzün belli başlı ilkelerini

derinleştirmeyi de başarıyor; Selçuk Kozağaçlı ulusların kendi kaderini tayin hakkı ekseninde bir ÇHD tarihi anlatırken, Kazım Bayraktar özel mülkiyet ve hukuk ilişkisi üzerinden bir perspektif ortaya koyarak hafıza da tazeliyor. Mehmet Ali Kırdök ise ÇHD'yi siyasal mücadele tarihinden koparmadan onun yeri doldurulamaz bir başka işlevine dostluk ve dayanışma mekanı olarak dikkat çekiyor.

Bu sayı aynı zamanda Zonguldak maden yürüyüşünden Soma'ya, Ermenek'e, Amasra'ya uzanan bir sürekliliği anlatıyor. DGM'lerin karşısına dikilen bir pratiği hatırlatıyor. Emperyalist işgale, terörle mücadele kanununa, PVSK'ya karşı mücadeleye ilişkin anekdotları içeriyor. Türkiye'de son 50 yıllık mücadele tarihinin önemli tüm kesitlerinde bir şekilde varolmanın hikayesini anlatıyor. Fazlamız yok ama eksikimiz çok. Gönül isterdi ki bir külliyat oluşturalım, her bir direnişe hak ettiğince yer ayıralım. Her bir katliam akabinde yükselen adalet mücadelesinin hakkını verelim. Ama bu külliyatı oluşturmanın da zamanı gelecek.

Türkiye devrimci hareketinin bambaşka bir seyir aldığı tarihsel bir kesitte devrimcilerin avukatlığını üstlenme zorunluluğu / sorumluluğu ile yanyana gelmiş avukatların örgütü olan ÇHD, bugün hala aynı sorumluluğu kuşaktan kuşağa taşıyor. Yeri geldiğinde küllerinden doğuyor, yeri geldiğinde savunmanlığını üstlendiği kişilerle barikata yükleniyor. Her daim güç aldığı, var olma nedeni olarak addettiği devrimci inanç ve özlemlerle, gelecek mücadelesi yolunda kendi üzerine düşeni yapmak için çaba harcamaya devam ediyor.

Mücadele tarihimizin/tarihinizin kesitlerini okuyacağınız bu sayıyı onurla dikkatinize sunuyoruz.

Daha fazlasını birlikte yapacağız.

ÇHD'li avukatlara ihtiyaç olmayan bir dünya kurularına kadar ÇHD yaşayacak.

Buna inanmıyoruz; bunu biliyoruz!

Ebru'nun anısına sevgiyle,

Tutsaklarımıza selamla,

Bu derneğe emek vermiş, veren ve verecek tüm kavgaya dostlarına saygıyla.

Vardık, Varız, Varolacağız!

İÇİNDEKİLER

Gelenekten Geleceğe ÇHD 50 Yaşında	02
Av. Ceren Uysal	
ÇHD 50. Yılı	06
Av. Şenal Sarıhan	
ÇHD Tarihinden Kesit; 1990'dan 2000'e Mücadele Eşikleri	09
Av. Murat Çelik	
Dostluk ve Dayanışma Mekânı: ÇHD	28
Av. Mehmet Ali Kırdök	
Kolektif Dava Takibinin Tipik Bir Örneği: Gazi - Ümraniye Davası ve Komisyonu	31
Av. Cemal Yücel	
ÇHD ve Kürt Halkının Mücadelesi	34
Av. Selçuk Kozağaçlı	
Özel Mülkiyet Ekseninde Hukuk-Adalet	39
Av. Kazım Bayraktar	
19 Aralık "Hayata Dönüş" Hapishaneler Katliamı ve ÇHD	47
Av. Güçlü Sevimli	
Hukukun Olağanüstü Siyasal Hali	51
Av. Münip Ermiş	
2013 ve 2017 Tutuklamaları Kapsamındaki ÇHD Yargılamaları	56
Av. Güçlü Sevimli	
ÇHD Tarihinde İşkenceyle Mücadeleye Dair Çok Önemli Bir Köşe Taşı Engin Çeber Davası	61
Av. Oya Aslan	
Sınıf, Mücadele, ÇHD	67
Av. Özge Serdar - Av. Diren Yeşil	

‘DGM kararları kaldırılсын

Avukatlardan tepki

■ ÇHD ve TOHAV’lı avukatlar, dün İstanbul DGM’nin önünde biraraya gelerek, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nce “tarafsız olmadığı” tescillenen DGM’lerin hukuksuzluğa son vermesini istedi. Avukatların yaptığı açıklamada, “DGM’lerin verdiği bütün kararların sonuçlarıyla birlikte ortadan kaldırılması, DGM yargıç ve savcılarının yargılamayı durdurması” gerektiği ifade edildi.

DGM hakkında önerge

■ CHP Milletvekili Ercan Karakaş, AİHM’in “DGM’lerin adil, bağımsız ve tarafsız olmadığı” yönündeki kararını, bir soru önergesiyle TBMM gündemine getirdi. Ercan Karakaş, Adalet Bakanlığı’nın yanıtlaması istemiyle TBMM’ye verdiği soru önergesinde, AİHM’in aldığı kararın bakanlığa hangi tarihte ulaştığı, incelenip incelenmediği, incelendiyse verilen kararın ne olduğunu sordu. 3’te

ÇHD’nin 50. Yılı

Av. Şenal Sarıhan

1974 yılında hukuk mücadelesini örgütlü gücü olarak kurulmuş olan ÇHD, 1980’in karanlık ortamı içinde kendisini kapatmak zorunda kalmıştı. Ancak, Ankara’da resmen var olmayan örgütün tüm üyeleri, adeta örgütlü bir anlayışla sıkıyönetim mahkemelerinde savunma görevi yaptılar. Sıkıyönetimin bitmesinin hemen ardından da yeniden ilerici- devrimci avukatların örgütlenmesi için yol aramaya başladık.

12 Eylül’ün hukuk sisteminde yarattığı yıkıntının kolayca onarılamayacağı açıktı. Üstelik yeni yapılan yasal düzenlemeler önümüzde aydınlık bir dönemin olmayacağını habercisi idiler. Mutlaka örgütlü bir birlikteliğe gereksinim vardı. Önümüzde yeni bir mücadele dönemi bizi bekliyordu. Küçük grup toplantılarını birleştirerek, öncelikle Avukatlar İbrahim Açı, Kâzım Bayraktar, Hüsnü Öndül’ün ortak büroları ile Ali Öz ve Ali Yıldırım’ın bürolarında toplantılar düzenlemeye başladık. Sayımız elli-altmışı buluyordu.

Bu toplantılarda İki fikir çarpıştı. Özellikle önceki dönem ÇHD üyesi olan arkadaşlarımız yeni bir hukuk derneğine gerek olmadığı, baroda çalışılması gerektiği fikrinde ısrar ediyorlardı. Uzun tartışmalar sonucunda 111 avukat arkadaşımızla kuruluş başvurusunu gerçekleştirdik. İlk yönetim kurulumuz, Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkif Evleri Genel Müdürü iken, 12 Eylül başında emekliye ayrılıp avukatlığa başlayan Veli Devecioğlu’nun başkanlığında, Ali Yıldırım, Akif Kurtuluş, Aydın Erdoğan, Hüsnü Öndül, Kâzım Bayraktar, Selma Çiçekçi ve benden oluştu. Büyük bir sevinç ve heyecanla 17 Temmuz 1990 günü kuruluş belgelerimizi Emniyet’e verdik. İlk toplantımızı Bayındır Sokak 20 numarada Ali arkadaşların bürolarında yaptık. Birkaç ay sonra Veli Bey istifa etti. Bu kez yönetim kurulu kendi arasından Akif Kurtuluş’u başkan seçti. Bu arada logomuzu yarattık. Özgürlüğü bir güvercin, barışı da zeytin dalı simgeledi. Kuruluş Tarihi olarak 1974’ü kullanmaya karar verdik. Gelenekten geleceğe yol alma kararında idik. Çağdaş hukuk için emek veren her arkadaşımıza saygı borçlu idik.

Yolun Başında İlk Engel

Olağan Genel Kurulumuzu yapmak için tüzüğümüzün onaylanmasını beklemekte iken Zonguldak'ta, tarihe "Madenci Yürüyüşü" olarak geçecek olan Büyük İşçi Eylemi çalışmaları başladı. Maden işçileri sendikalarının önderliğinde 3 Ocak 1991 günü Zonguldak'tan yürüyüşe başlayacak ve Ankara'ya yürüyeceklerdi. Onlara destek vermek için ÇHD'li avukatlar olarak bürolarımızı açmama, onları karşılama ve yürüyüşlerine katılma kararı aldık. Aynı gün, Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesi (DGM) Başsavcısı Nusret Demiral, eylemi düzenleyenlerin ve katılımcıların Ankara'ya girmeleri halinde gözaltına alınacaklarını duyurdu. Biz bu açıklamanın hukuki olmadığına ve bu konuda bir engelleme olursa hukukçular olarak yanlarında olacağımıza ilişkin bir basın açıklaması hazırladık. Bugün Ankara Barosu Eğitim Merkezi olan, o günlerde kafeterya olarak işletilen binada üyelerimizle toplandık. Hem nasıl destek olacağımızı hem de basın açıklaması metninin içeriğini ve nerede toplanmamızın uygun olacağını konuşacağız. İlk etkin eylem hazırlığı içindeyiz. Basın açıklaması metni oy birliği ile kabul ediliyor. Fakat yeri hakkında tartışıyoruz. Günlerden cuma. Bazı arkadaşlar bulunduğumuz yerde, bazıları Mülkiyeliler Birliği'nde, bazıları ise Adliyenin DGM girişindeki kapısı önünde yapılmasını öneriyor. Çoğunluk DGM önünde yapılması görüşünde. Ben bu fikre karşı çıkıyorum. DGM Başsavcısı'nın hemen müdahale edeceği ve açıklamamızı okuma olanağımız olmayacağını söylüyorum. Onun cuma namazında olduğu saatte yapılmasına, böylece bu tehlikenin bertaraf edileceğine karar veriliyor. Ben bir kez daha itiraz ediyorum, "Arkadaşlar, bu durumda cuma namazı sonrası toplatır, gözaltına alır ve kendi derdimize düşer, eylemci işçilere hiçbir destekte bulunamayız" diyorum. Akif Başkan'da benimle aynı görüşte. Fakat, itirazımız kabul görmüyor.

Öğle üzeri basın açıklamasını gerçekleştiriyoruz. Bildiriyi Başkan Akif Kurtuluş okuyor. Katılım düşük, sanırım yirmi kişi kadarız. Bir müdahale de yok! Açıklama bitince cumaları duruşmalar da olmadığından bürolarımıza dönüyoruz. 15:00 sularında telefonum çalıyor. Polis, basın açıklamasına katılan arkadaşlardan Hüsnü Öndül ve Esin Fatma Kulaç'ı gözaltına almak için bürolarına gelmiş. Önce Akif'i arayıp bir süre kaybolmasını söylüyorum, hemen çıkıyorum. Fakat ben ulaşana dek

arkadaşların götürüldüğü haberini alıyorum. Gözaltına alınmayı da göze alarak, DGM Savcılığına gidiyorum. Savcı Ülkü Coşkun, basın açıklaması nedeni ile Ali Yıldırım ve Aydın Erdoğan'ın da gözaltına alınacağını söylüyor. "Neden hepimiz değil de dört kişi? Neden ifadeye çağırılmak yerine gözaltı? Basın metninde suç oluşturacak tek satır yok. Yalnızca DGM Başsavcısı'nın temel bir hakkı yasaklayamayacağını ifade eden hukuka uygun cümleler var." Savcıdan yanıt yok. Baroya koşuyorum. Onların da avukat arkadaşlara sahip çıkması gerekir. Saat 17.00. Mesai bitmiş. Telefonla Baro Genel Sekreteri Tacar Çağlar'ı arıyorum. O günlerde cep telefonumuz yok. Bunun için büroya gitmem gerekiyor. Tacar Çağlar'la sabah dokuzda buluşma kararı alıyoruz. Aydın ve Ali'nin yaka paça gözaltına alınmasını engellemeliyiz. İfade alıp bırakılmalı. Gece Ali'nin evi aranıyor. Aydın'ın bürosuna ise polis karakol kuruyor. İkisi de o akşam ev ve bürolarına uğramıyor. Sabah kimseye ulaşamıyoruz. Büyük eylem sürüyor ve muhatap yok. Bu ulaşma çabaları günlerce yineleniyor. Hüsnü ve Esin'in gözaltında ve hücrede olduklarını bilmek bizi iyiden iyiye sıkıntıya sokuyor. Nihayet aranmakta olan arkadaşlarla da konuşup Demiral'la bir kez daha görüşmeye karar veriyoruz.

9 Ocak günü, Baro Genel Sekreteri Tacar Çağlar, Avukat M. Emin Değer ve Aydın Erdoğan'ın eşi Avukat Yasemin Erdoğan hep birlikte Başsavcı'ya gidiyoruz. Akif'i hâlâ koruyoruz. Ne olur ne olmaz. Demiral, Nuh diyor peygamber demiyor. İlle de ifadeleri emniyet alacak. Gelmezlerse gözaltındaki iki arkadaşımızı da orada bekletecek. "O zaman emniyete biz götürelim", diyoruz. Onu da kabul etmiyor. Arkadaşlar, DGM'ye gelecekler, polis otosu ile

1 EYLÜL 1999 ÇARŞAMBA
Deliller toplanmıyor

İSTANBUL ŞUBESİ

ÇHD'den suç ihbarı

Çağdaş Hukukçular Derneği (ÇHD) İstanbul Şubesi, depremin ardından delillerin toplanmaması ve faillerin yakalanmaması nedeniyle İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı'na ihbarda bulundu.

Cumhuriyet Başsavcısı Ferzan Çiğci'ye ihbar dilekçelerini veren avukatlar adına açıklama yapan ÇHD İstanbul Şubesi Başkanı Murat Çelik, geçtiğimiz hafta içerisinde sorumlular hakkında suç duyurusunda bulduklarını hatırlattı. Bu süre içerisinde özellikle yazılı ve görsel basında yıklan binaların yıkım nedeni ile çeşitli suçlamalar yapıldığını kaydeden Çelik, bireyler ve kurumlar hakkında suç ismadında bulunduğunu belirtti.

Yıkılan binaların yıkım nedenleri hakkında çeşitli suçlamalar yapıldığını, ancak savcılar nezdinde ciddi bir girişim göremediklerini ifade eden Çelik, ayrıca re'sen görevle başlaması gereken savcılardan da görevle başlamadıklarını kaydetti. İstanbul

Deliller toplanmıyor

ÇHD başsavcılığa ihbarda bulundu

İstanbul Haber Servisi - Küçükçekmece Cumhuriyet Başsavcılığı, depreme Avucular'da çıkan ve ölüme neden olan 27 binayla ilgili kant toplama çalışmalarını tamamladı.

Çağdaş Hukukçular Derneği (ÇHD) İstanbul Şubesi ise depreme delillerin toplanmadığı ve faillerin belirlenerek yakalanmadığı iddiasıyla İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı'na ihbarda bulundu. İstanbul Cumhuriyet Başsavcısı Ferzan Çiğci'ye ihbar dilekçelerini veren avukatlar adına açıklama yapan ÇHD İstanbul Şubesi Başkanı Murat Çelik, geçen hafta içinde sorumlular hakkında suç duyurusunda bulunduklarını anımsattı.

Yıkılan binaların yıkım nedenleri hakkında çeşitli suçlamalar yapıldığını, ancak savcılar ciddi bir girişimde bulunmadıklarını savunan Murat Çelik, resen görevle başlaması gereken savcılardan da görevle başlamadıklarını kaydetti.

Emniyete gidilecek. “Kabul ama ben de yanlarında gideceğim” diyorum. Önce kabul etmiyor. Israrımı sürdürmem üzerine “Peki” diyor. Ne işe yarayacağımı bilmiyorum. Ama en azından yanımda kötü muamele ya da işkence görmezler. Sanki gözaltı ya da hücre kendi başına bir işkence değilmiş gibi.

Arkadaşlara haber gönderiyor ve ikisini de DGM’ye çağırıyoruz. Geliyorlar. Bir polis otosunun arka koltuğuna üçümüz oturuyoruz. Önde iki polis... Arkamızda bir başka polis arabası ile hareket ediyoruz. Sözde ifadelerini alıp, hemen bırakacaklar. Ankara Emniyetinin arkasında iki katlı bir binada olan Terörle Mücadele Şubesi’nin önünde duruyoruz. Burası sıkça avukat olarak gittiğimiz bir bina. Önce birinci kata giriyoruz, sonra alt kata iniyoruz. Bekleme yeri gibi olan odaya alınıyoruz. Benim yanımda arkadaşlarımızın cüzdan-kemer gibi eşyaları alınıyor. Ali ve Aydın’la sık sık göz göze geliyoruz. Bu konuşmadığımız şeylerin aktarımı. Neden alındılar? Niye hepimiz değil de onlar? Ben neden değilim ya da Akif? Tahmin ettiğimiz tek şey, bu arkadaşların DGM önünü öneren arkadaşlar oluşu. Belli ki toplantıyı izleyen siviller savcıya aktarmışlar. Başsavcı bize ders vermek istiyor. Gözdağı ve ders!

Bir süre sonra arkadaşları tek tek yanımdan alıyorlar. Onları kucaklayarak gönderiyorum. Aynı yerde beklemeye başlıyorum. 12 Mart’ta bu ön binanın 6. katı ile tanışmıştım. İçimde ağır bir yangı. İfadeleri alınacak ve buradan hep birlikte gideceğiz diye beklemeyi sürdürüyorum. Saatler geçiyor. Polisler ara ara gelip, neden ayrılmadığımı soruyor. “Başsavcı’nın sözü var. İfadeleri alınacak ve gideceğiz” diyorum. Gecenin ilerleyen bir saatinde “Sizi çıkarmak zorundayız. Savcı Bey’le de görüştük. İşlemler bitecekmiş” diyorlar. Çaresiz çıkıyorum. Geride kalanlara işkence yapılmasından korkarak. Basın açıklaması yapıldı diye avukatların gözaltına alınması ve hücreye atılmasının da ağır bir psikolojik işkence olduğu aklımda değil. Hiçbir şeye güvenim yok.

Hüsnü ve Esin 12 gün, Aydın ve Ali 5 gün gözaltında tutulduktan sonra salındılar. Hüsnü ve Esin’e yasa dışı örgüt üyesi oldukları savıyla, dört arkadaşımıza da Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Yasası’na aykırı hareket etme suçlaması ile dava açıldı. DGM, örgüt üyeliği savına ilişkin olarak beraat

kararı verdi. 2911 Sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşlerine Yasası’na aykırılık savı ile ilgili görevsizlik kararı verdi. Bu davaya bakan 10. Asliye Ceza Mahkemesi, 15 Temmuz 1992 günü bu suçtan da beraat kararı verdi. Dernek başkanımız, savunman olarak girdiği bu davalarda “Dernek başkanı benim. Basın metnini okuyan da benim. Ortada suç olan bir eylem varsa yargılanmam gerekir” diyerek bu hukuk garabetine atıf yaptı.

ÇHD, bu olay nedeni ile DGM Başsavcılığının istemi ve Ankara Valiliğinin kararı ile 15 Ocak 1991 günü kapatıldı. Ancak açtığımız idari dava sonucunda, Ankara 7. İdare Mahkemesinin 1991/177 Esas Sayılı dosyasında yürütmenin durdurulması kararı verilmesi ile üç ay sonra açılmış oldu.

DGM Başsavcısı ve savcının görevi kötüye kullandıklarını belirterek Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kuruluna yaptığımız şikâyetler sonuçsuz kaldı.

Yol Sürüyor

13 Temmuz 1991 tarihli 1. Olağan Genel Kurulda, genel başkanlık görevine getirildim. Sırası ile Ankara, İstanbul, İzmir, Marmaris, Antalya, Mersin, Adana ve Çorum’da ilk şubelerimizi açtık. Ayrımsız herkesin tüm temel insan haklarına sahip çıkmaya, hak ihlallerine karşı durmaya, adalet mücadelesinde ödünsüz yol almaya çalıştık. Mesleki olarak kendimizi geliştiren çalışmalarını da ihmal etmedik. Barolarımızın o dönemlerdeki suskunluğuna karşı Çağdaş Hukukçular Derneği hep gürül gürül aktı. Yıllardır tüm engellemelere karşın yeni yöneticilerimiz ve üyelerimizle akmaya devam ediyor. “Halkın ekmeği olan adalete” ulaşana dek, kararlılıkla nice yıllara.

ÇHD Tarihinden Bir Kesit

1990'dan 2000'e Mücadele Eşikleri

Av. Murat Çelik

*Ebru Timtik Anısına

Çağdaş Hukukçular Derneği'nin elli yıllık tarihi, aynı zamanda Türkiye siyasal mücadele tarihinin en zor ve acılı yıllarının tarihidir. ÇHD, kuruluşundan itibaren hukuki mücadele yöntemlerini kullanarak siyasal iktidarların hukuku bir baskı aracı olarak kullanmasına, haksızlıklara, baskı ve sömürü politikalarına en etkin şekilde karşı koymuştur.

ÇHD'nin tarihi emek mücadelesinin de tarihidir. Emegin en yüce değer olduğunun kabulü ile hareket eden ÇHD, eylem ve söylemleri ile her zaman işçi sınıfının yanında yer almıştır. İşçileri mahkeme salonlarında savunmakla yetinmemiş, aynı zamanda iş cinayetlerinde, direnişlerde, hak arama eylemlerinde, mitinglerde, sokaklarda, alanlarda, grev çadırlarında ve fabrika önlerinde onlarla birlikte omuz omuza mücadele yürütmüştür.

ÇHD'nin tarihi özgür üniversite mücadelesinin de tarihidir. ÇHD, bağımsız ve özgür üniversite mücadelesi veren öğrencilere yönelik saldırı ve hak ih-

lallerinde, disiplin cezası, gözaltı ve tutuklama gibi tüm saldırılarda hukuki desteğiyle onların yanında olmuştur.

ÇHD'nin tarihi avukatların adalet mücadelesinin de tarihidir. ÇHD, haklar ve özgürlükler mücadelesinde baroların çok önemli bir rolü olduğunu kabul ederek, örgütlü bulunduğu illerde barolar ile iş birliği içinde olmuş, birlikte insan hakları ve CMK seminerleri vermiştir.

ÇHD'nin tarihi kadın hakları mücadelesinin de tarihidir. Kadına yönelik şiddet davalarında kadınların yanında yer almış ve hukuki destekte bulunmuştur.

ÇHD'nin tarihi çevre mücadelesinin de tarihidir. Çevre ile ilgili davaları yakından takip etmiş, çevre katliamlarını engellemek için çabalamış, kâr hırsıyla çevre kıyımına zemin hazırlayan siyasi iktidarlara karşı etkin bir hukuki mücadele yürütmüştür. ÇHD'nin tarihi aynı zamanda mücadele kararlılı-

ğının, dayanışmanın da tarihidir. ÇHD, bir hukuk derneği ve demokratik kitle örgütü olarak çalışmalarını siyasal iktidarların tüm engellemelerine rağmen bugüne kadar bağımsız ve kararlı bir şekilde sürdürmüştür.

Bu süreçte adalet ve hukuk mücadelesine katkılarımız, kazanımlarımız olduğu gibi, bizi derinden etkileyen kayıplarımız da oldu. Yakın zamanda yitirdiğimiz Av. Ebru Timtik onlardan biridir. ÇHD’ nin direniş tarihinden bir kesit olduğunu düşündüğüm yazıya sevgili Ebru’yu anarak başlamak ve yazımı ona ithaf etmek istiyorum.

Adalet Talebi Çıığı: Ebru Timtik

Ebru Timtik’in yükselttiği adalet talebi çıığı ne yazık ki karşılıksız bırakıldı ve sevgili Ebru’yu 27 Ağustos 2020 günü, ölüm orucu eyleminin 238. gününde kaybettik. Arkadaşımız, yoldaşımız, Ebru Timtik ÇHD tarihinde emeğiyle, özverili çalışmalarıyla en değerli üyelerimiz arasında yer almıştır. Ebru Timtik bizim mücadelemizde, Fransızların büyük kadın kahramanı Jeanne d’Arc gibi hiç unutulmuyacak ve her zaman büyük onurla hatırlanacaktır.

Ebru ölüm orucuna başlarken düşüncelerini kamuoyuna “Biz ikimiz avukatız ve bundan sonra da avukatlık yapmaya devam etmek istiyoruz. Ölüm orucunu ‘savunmanın’ devamı olarak görüyoruz. Talebimiz en genel anlamda adalettir. Öncelikli genel taleplerimizi yayınladık, kaç madde olursa olsun özeti, çevreye, düzene, insana adaletin hâkim olmasıdır. Meslek hayatımız boyunca ‘adalet’ için mücadele ettik.” sözleriyle açıklamıştır

Karl Marx, ölümsüz eseri Kapital’in 1. Cildinde Dante’nin “Beni izle ve bırak ne derlerse desinler” sözünü “Sen yolunda yürü ve bırak ne derlerse de-

sinler” şeklinde yorumlamıştır. Ebru da adalet mücadelesinde, kendi doğruları ve idealleri uğrunda kararlılıkla yürümüştür.

ÇHD’nin mücadelesi sürdükçe, yarınlara taşındıkça, Ebru Timtik onurumuz ve karanlığı aydınlatan yıldız olmaya daima devam edecektir.

1974, İlk Kuruluş

12 Mart 1971 muhtırası öncesinde “Devrimci Avukatlar” ismiyle mücadeleye başlayan bir grup hukukçu, 31 Aralık 1974 tarihinde Çağdaş Hukukçular Derneği’ni kurmuştur. Av. Halit ÇELENK, Av. Emin DEĞER, Av. Refik ERGÜN ve Av. İbrahim AÇAN’ın da içerisinde yer aldığı çok sayıda devrimci, sosyalist avukatın büyük emek vererek kurduğu ÇHD, kısa zamanda adalet mücadelesinin en temel unsurlarından biri olmuştur.

12 Eylül askeri darbesi ile birlikte çok sayıda dernek, sendika ve siyasi parti gibi ÇHD’nin de faaliyetleri hukuk dışı yöntemlerle durdurulmuş ve dernek kapatılmıştır. Askeri darbe ile birlikte binlerce kişi gözaltına alınmış ve tutuklanmıştır. Gözaltında uygulanan işkence sonucu ölüm ve gözaltında kayıplar bu dönemin yaygın uygulaması olmuştur. Kayıpların akıbeti hâlâ her cumartesi günü Galatasaray Meydanında sorulmakta, sorumluların açığa çıkarılması istenmektedir.

ÇHD’nin kapatılması hukuk ve adalet mücadelesini durduramamış, dernek üyesi avukatlar bir tüzel yapı olmasa da mücadelelerine devam etmişlerdir. Bu dönemde özellikle DGM’lere karşı sürdürülen mücadelede ve demokratik hakların savunulmasında önemli görevler üstlenilmiştir.

1990, Yeniden Kuruluş

12 Eylül askeri darbesini izleyen yıllarda yaşanan ağır ihlal ve haksızlıklar, hukuk alanında örgütlenerek birlikte mücadele etmek için ÇHD'nin tekrar kurulması zorunluluğunu gündeme getirmiştir. 1989 yılının başından itibaren Ankara, İzmir ve İstanbul gibi çok sayıda avukatın bulunduğu büyük kentlerde, bazı avukat bürolarında yapılan küçük toplantılarla ÇHD'nin tekrar kurulması düşüncesi tartışmaya açılmıştır. Bu düşünce belli bir olgunluğa ulaşıncaya ortak bir toplantı yapılması kararlaştırılmıştır. Ankara ve İstanbul'da yapılan toplantılarda barolarda çalışmak gerektiğini, ÇHD örgütlenmesine ihtiyaç olmadığını, ayrı bir örgütlenmenin gereksiz olduğunu savunanlara karşı, bizlerin de içinde yer aldığımız, ÇHD örgütlenmesine ihtiyaç olduğunu düşünenler, barolarda da çalışmak gerektiğini ancak temel ilkeleri ve disiplini olan ayrı bir örgütlenmenin zorunlu olduğunu belirterek ÇHD'nin tekrar kurulma sürecini hızlandırmışlardır.

Kuruluşta "Nasıl bir dernek?" tartışmalarının tamamlanmasının ardından ilk tüzük hazırlanarak dernek kurulmuştur.

17 Temmuz 1990 tarihinde 48 hukukçu tarafından "Hukukun, insanlığın binlerce yıllık tarihsel kazanımları ışığında geliştirilmesi, insanın özgürleşmesi ve demokratiklik temeline dayalı, toplum bilinci ile güvence altına alınmış bir hukuk sisteminin oluşturulması için çalışmalar yapmayı, başta yaşama hakkı olmak üzere insan onuruna yönelik her türlü saldırının karşısında durmayı" esas alan bir anlayışla tekrar kurulan derneğimiz, siyasi iktidar tarafından üç kez hukuk dışı kararlarla kapatılmasına rağmen çalışmalarını elli yılı yakın bir süredir aynı perspektifle, kararlılıkla sürdürmektedir.

Savaşa Hayır

ÇHD'nin kuruluşunun hemen ardından 2 Ağus-

tos 1990'da Irak'ın Kuveyt'i işgali ile başlayan süreçte, dünyada ve ülkede savaş rüzgarları esmeye başladı.

"1. Körfez Krizi" olarak isimlendirilen bu dönemde, ABD öncülüğündeki emperyalist bloğun Irak'ı işgali ve Ortadoğu'yu yeniden dizayn etme planı hayata geçirilmeye başlanmıştır. Bölge halklarının kaderini doğrudan etkileyecek bu günlerde, TBMM 5 Eylül 1990 tarihli kararı ile savaş ilan etme yetkisini hükümete devretmiştir. ÇHD, diğer demokratik kurumlar ve muhalif örgütlenmeler ile birlikte "Savaşa Hayır Platformu"nu oluşturmuş ve savaş karşısında açık tutum almıştır.

Siyasal iktidar "savaşa hayır" demeyi suç saymış, savaşa karşı olduğunu açıklayanlar hakkında ceza davaları açılmış ve çok sayıda kişi sadece bu nedenle tutuklanmıştır. Bunlar içinde en dikkat çeken yargılamalardan biri kamuoyunda "N.A. davası" olarak bilinen Nermin Alkan davasıdır. Nermin Alkan 16 yaşında bir lise öğrencisidir. Oturduğu sınıra "savaşa hayır" yazdığı için DGM tarafından tutuklanmış ve hakkında örgüt üyeliğinden dava açılmıştır. Bu dava ulusal ve uluslararası insan hakları ve hukuk kurumları tarafından çok yakından takip edilmiştir. Nermin Alkan'ın yargılandığı davanın ilk duruşmasında tutuklular, davayı takip eden ÇHD'li avukatlar ve izleyiciler saldırıya uğramış, birçok kişi yaralanmış ve gözaltına alınmıştır.

Siyasal iktidar savaş sürecini, demokratik kurumlara, muhalif siyasi partilere, özellikle sosyalist muhalefete sert yaptırımlar uygulamak, temel hak ve özgürlükleri kısıtlamak, baskı politikalarını arttırmak için gerekçe olarak kullanmıştır. Bununla yetinmemiş yükselen muhalefete karşı "idam cezasını" sıklıkla gündeme getirmeye ve cezaevlerinde bulunan siyasi mahpusları bu süreçte adeta "rehin" olarak görmeye başla-

ÇHD: Kapsamlı bir af

10 Eylül 1990

ÇHD İstanbul Şube Başkanı Murat Çelik, ayrımcı af kanunu yerine, toplumsal gerilimi azaltıcı kapsamlı bir af kanunu çıkarılmasını istedi. Çelik, af kanununun da yeterli olmayacağını, çağdaş bir Anayasa ve ceza yasa yapması gerektiğini bildirdi.

ÇHD İstanbul Şube Başkanı Murat Çelik, dün İstanbul Adliye Sarayı'nda yaptığı açıklamada, Cumhurbaşkanlığı Demirel tarafından bir daha görüşülmek üzere TBMM'ye gönderilen ve çetecilerin de serbest bırakılmasını öngören Af Kanunu'nun ayrımcı bir yasa olduğunu söyledi. Yasanın, halkın siyasal görüşlerini esas alarak hazırlandığını belirten Çelik, "İşkenceler, çeteler kapsama alınmış; buna karşılık muhalif düşünceli savunularla, işkence türünü ifadeleyen davalarla DGM'lerce ceza alanlar kapsam dışı tutulmuştur" dedi. Tahkim yasa için Anayasa değişikliği yapılarını, eşitliğe ve hukuka uygun bir af yasasına engel olarak Anayasayı göstermediklerini gerekçe gösterdiklerini vurgulayan Çelik, "Meclis'ten eşitliğe ve hukuka uygun bir af için Anayasa değişikliği yapmasını istemek herkesin hakkıdır"

Murat Çelik şunları söyledi:

"Eşitliğe aykırı düzenlemeler, yalnızca siyasal suçlar açısından değil adli suçlar açısından da kapsamlı olarak mevcuttur. Bu yasa, birçok hata kuramına uyumsuz bir şekilde bir araya getirilerek bir yasa haline getirilmiştir. Bir yandan genel af, bir yandan özel af, bir yandan yasaklama, bir yandan eteceleme çocuklara ay- nı, büyükleri ayrı bir düzeneğe gibi adil ve e- siit olmayan bir yapıya vardır"

Yasa maddelerine göre kapsam belirleme- nin çağdaş hukuk ilkelerine ve tekniklerine aykırı olduğunu vurgulayan Çelik, "Bu yasa ile bir yıl ceza alanlar bir kısmı af kapsamı dışında kalırken, bir kısım müebbet cezalıları af kapsamına alınabilmiştir" dedi.

"Af yasalarının toplumdaki gerilimleri azaltmak gibi bir işlevi vardır" diyen Çelik, söz- konusu yasanın daha büyük bir gerilime ve hu- zursuzluğa yol açacağına dikkat çekti. Adli bir yargılamanın yapılmadığı ve adli hataların kol gezdiği Türkiye koşullarında affın bir zo- runluluk olduğunu altını çizen Murat Çelik, "Bu yasa ile devlet kendisini koruması, yurttaş- ları mağdur etmiştir. Oysa yeni yüzyıl devletin baskıcı gücünü yerine yurttaşların özgür- lüğü üzerine kurulacaktır" dedi. Eşitliğe ve hu- kuka uygun bir af yasası çıkarılmasını isteyen Çelik, bunun yeterli olmadığını, çağdaş bir A- nayasa ve ceza yasa yapılarak tüm antide- mokratik kurulları Türk hukuk sisteminden a- rındırılmasını talep etti. Böyle bir af yasası çıkarılmasını toplumun ve tarihin affı olmayacağı- nı belirten Çelik, "Yapıcıların dahi savunma- dığı bu yasa karşı çıkarak herkesin görevi- dir. Bireysel ve kurumsal tepkileri ortaya ko- ymamız tam zamandır" dedi.

IHD'li avukatların da katıldığı açıklamada Çelik, "Yasak değil, özgürlük; sadaka değil hak istiyoruz" diye konuştu.

mıştır. ÇHD, “Ölüm Cezasına Hayır” adıyla büyük bir karşı kampanya düzenleyerek idamların önüne geçmiştir.

İdam Cezası Kaldırılsın! DGM’ler Kapatılsın.

ÇHD, diğer kurumlarla birlikte yürüttüğü etkin kampanyalar sonucunda, kuruluş döneminden beri sıklıkla gündeme getirdiği ölüm cezasının yasalarından çıkarılmasını sağlamıştır. Siyasi iktidar, bu cezanın yasalardan çıkarılması ile birlikte 1997 yılını “Hukuk ve İnsan Hakları Yılı” ilan etse de ölüm cezalarının kaldırılması tartışmalarının başlamasıyla “yargısız infaz, faili meçhuller ve gözaltında kayıplar” artmıştır. Sadece 1997 yılı içinde gerçekleşen faili meçhul cinayet sayısı resmi rakamlara göre 107’dir. Bu artış bir tesadüf değil, devlet politikasının sonucudur.

TC’nin hukuk sisteminde “özel yetkili mahkemeler” her dönem olmuştur. İstiklal mahkemeleri ile başlayan özel yetkili mahkemeler süreci, Sıkıyönetim Mahkemeleri, DGM’ler ve ardından da özel yetkili mahkemeler olarak devam etmiştir.

DGM’ler 12 Mart askeri darbesi sonrasında kurulmuştur. 1975 yılında kuruluş yasası AYM tarafından usul açısından anayasaya aykırı bulunarak iptal edilmiştir. İptal kararından sonra yeniden kurma çalışmaları yapılmışsa da ÇHD’nin de içinde bulunduğu etkin muhalefet tarafından kuruluşu engellenmiştir. Ancak 12 Eylül darbesi sonrasında, sıkıyönetim mahkemelerinin devamı niteliğinde olan, olağanüstü rejimi süreklileştirmek amacına hizmet eden DGM’ler yeniden kurulmuştur. ÇHD, özel yetkili oluşları, tarafsız ve bağımsız olmadıkları, adil yargılanma hakkını yok ettikleri, savunma hakkını kısıtladıkları, keyfi gözaltına alınmaları, işkenceyi, gözaltında kayıpları meşrulaştırdıkları vb. gerekçelerle DGM’lerin her zaman karşısında olmuştur.

1998 yılında aralarında İnsan Hakları Derneği (İHD) ve Toplum ve Hukuk Araştırmaları Vakfı’nın (TOHAV) da olduğu kurumlarla birlikte “DGM’ler Kapatılsın” kampanyası başlatılmış, kampanya kapsamında pek çok eylem gerçekleştirilmiş, toplantı ve sempozyumlar yapılmıştır. DGM’lerin kapatılması çalışmalarına diğer kurumların da katılımı sağlanmıştır. Dava dosyalarına talep ve görüşlerin yer aldığı dilekçeler konulmuş, duruşma

boykotları yapılmıştır. DGM’lerin kapatılmasında bu kampanyanın büyük katkısı olmuştur.

Karanlık Yıllar: 1990’lar

1990’lı yıllar “faili meçhul” cinayetlerin, gözaltında kayıpların, infazların ve işkence uygulamalarının alabildiğine yaygınlaştığı, acısı bugüne de taşınan Türkiye tarihinin koyu karanlık yıllarıdır. Yaşanan acılara hep birlikte tanıklık ettiğimiz bu dönemde yaşam hakkı ihlalleri, infazlar, gözaltında kayıplar, siyasi cinayetler olanca hızıyla devam etti. Özellikle Kürt illerinde binlerce “faili meçhul” siyasi cinayet işlendi.

1990-1993 yılları arasında adı konulmamış olmakla birlikte, tam olarak iç savaş koşulları uygulanmış, baskı, işkence, gözaltında kayıp, faili meçhul cinayetler, Kürtlere yönelik köy boşaltmalar adeta hayatın olağan bir parçası haline gelmiştir. ÇHD, 1990’lı yıllarda temel çalışma alanı olarak yaşam hakkı ihlallerinin ve işkencenin önlenmesini, gözaltında kayıplara karşı etkin bir hukuki çalışma sürdürmeyi esas almıştır.

Terörle Mücadele Kanunu

12 Nisan 1991 tarihinde kabul edilen 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu ile “terör ile mücadele eden güvenlik kuvvetlerine” sağlanan olağanüstü koruma zırhı sayesinde hukuk dışı faaliyetlerde yer alan devlet görevlilerinin yasa dışı faaliyetlerine yasal kılıf getirilmiştir.

TMK’nın yürürlüğe girmesi ile birlikte işkence olaylarında, yargısız infaz ve siyasi cinayetlerde olağanüstü bir artış yaşanmıştır. Hukuk kurallarının tamamen rafa kaldırıldığı “Gayri Nizami Harp-Kontrgerilla” yöntemlerinin kullanıldığı bir süreç başlamıştır. Bu uzun bir süredir Latin Amerika ülkelerinde ve üçüncü dünya ülkelerinde açık bir şekilde uygulanan, hukukun yok sayıldığı, savaş kurallarının geçerli kabul edildiği bir yöntemdir.

1993 yılında Başbakanlık koltuğuna oturan Tansu Çiller, İstanbul'da Emniyet Müdürü olan Mehmet Ağar'ı Emniyet Genel Müdürlüğü görevine getirmiştir. Çiller-Ağar dönemi olarak anılan bu dönemde yapılanlar hâlâ karanlıktadır. Mehmet Ağar'ın büyük bir gururla "1000 Operasyon" yapıldığını ifade ettiği görev yıllarıdır bu yıllar. Ankara DGM Savcısı Ülkü Coşkun, bombalı bir saldırıda öldürülen gazeteci ve yazar Uğur Mumcu'nun eşi Güldal Mumcu'ya "cinayeti devlet işlemiştir" diyerek devletin cinayetdeki sorumluluğunu kabul etmiştir.

Mehmet Ağar'ın görev yaptığı dönemde güvenlik görevlileri, kendilerine göre muhalif gördükleri kişileri sağ veya yaralı olarak gözaltına almıyor, ev veya sokaklarda infaz etmeyi tercih ediyorlardı. Bu yıllarda yargısız infaz olarak adlandırılan infazların yaygınlaştığını, bu suçların faillerinin korunduğunu ve ödüllendirildiğini de belirtmek gerekir. Dönemin Başbakanı Tansu Çiller, İstanbul Holiday Inn Otelinde 4 Kasım 1993 tarihinde yaptığı basın açıklamasında "Teröre destek veren işadamları ve sanatçıların isimlerini biliyoruz, hesap soracağız." şeklinde açıklamada bulunmuş, ardından adı geçen isimlerin yer aldığı liste gazetelerde yayınlanmıştır. Bu açıklamadan kısa bir süre sonra Kürt iş insanları, sanatçılar ve aydınlar sokak ortasında kurşunlanarak öldürülmüş veya evlerinden, işyerlerinden kaçırılmışlardır ve kendilerinden bir daha haber alınmamıştır. Fuat Erdoğan, Medet Serhat, Faik Candan, Metin Can, Şevket Epözdemir de bu karanlık dönemde sokak ortasında kurşunlanarak, kaçırılarak öldürülen avukat arkadaşlarımızdır.

90'lı Yıllar, Direnişin de Büyüdüğü Yıllar: Zonguldak Maden İşçilerinin Büyük Yürüyüş Eylemi

12 Eylül sonrasında işçi hareketi ilk kez 1990'lı yıllarda her türlü hukuksuzluğa rağmen kendi özgün mücadele araçlarını yaratmaya ve eylemleriyle siyasi iktidarı ülkenin her yerinden sarsmaya başlamıştır. Bu süreçte Zonguldak maden işçileri grevi, işçi hareketinin simgesi olmuştur. Maden işçileri siyasi iktidarın her türlü engellemesine rağmen, Zonguldak'tan Ankara'ya yürüme kararı almış ve bunu gerçekleştirmiştir. ÇHD, Zonguldak maden işçilerine destek vermiş, grev alanlarına gitmiş ve onlarla birlikte hareket etmiştir. 3 Ocak 1991 tarihinde ülke genelinde ilan edilen greve ÇHD'li avukatlar da büyük destek vermiş, örgütlü oldukları her

ilde bildiri yayımlayarak desteklerini açıklamış, bürolarını açmamış ve duruşmalara girmeyerek Zonguldak maden işçilerinin yanlarında olduklarını göstermişlerdir. ÇHD, 3 Ocak eylemine verdiği destekten dolayı Ankara Valiliği tarafından "amaç dışı çalışma" yaptığı gerekçesi ile 15 Ocak 1991 tarihinde ikinci kez kapatılmıştır. ÇHD, 1980 askeri darbesinden sonra bu kez de işçi eylemlerine destek verdiği için kapatılmış ve üç ay süre ile kapalı kalmıştır. Bu hukuk dışı karara karşı yargı yoluna başvurulmuş ve kararın iptali sağlanmıştır.

Korku Politikasının İnşası: Siyasal Katliamlar, Sivas Katliamı

2 Temmuz 1993 tarihinde 33 aydınımız devlet güçlerinin kontrolü ve denetiminde bulunan kişiler tarafından, Sivas Madımak Otelinde diri diri yakılarak katledilmiştir.

Olaydan sonra ülkenin her yerinde protesto gösterileri yapılmış, katillerin ortaya çıkarılması ve cezalandırılması istenmiştir.

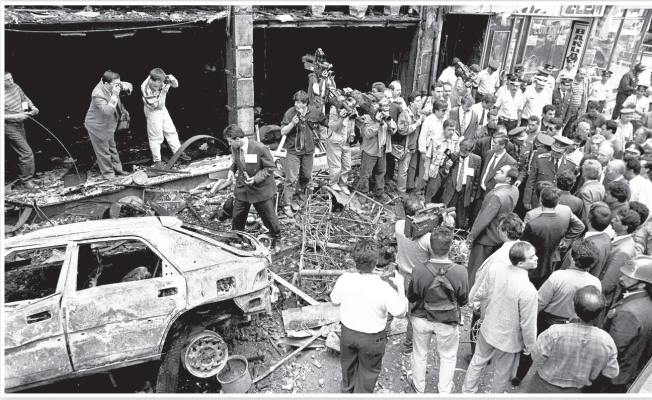

ÇHD ilk anından itibaren yapılan eylemlere, cenaze törenlerine ve katliamı anlatan tüm etkinliklere katıldığı gibi, katliamın sorumlularının cezalandırılması istemi ile sürdürülen hukuk mücadelesinin de başından sonuna kadar yürütücüsü olmuştur. Dernek bünyesinde bir dava komisyonu oluşturulmuş ve Sivas'tan Ankara'ya "güvenlik" nedeniyle taşınan dava, başından sonuna kadar takip edilmiştir.

Bu davada sanık olarak yargılananların ve katliamın asıl sorumlularının cezalandırılması için uzun bir hukuki mücadele sürdürmüştür. Katliamda yer alan katiller siyasi iktidar tarafından açık bir şekilde korunduğu için birçok sanık ceza almamış, birçok sanık da zamanaşımı nedeniyle yargılanmamıştır. Ceza alan katillerin bir bölümü yakın bir zamanda Cumhurbaşkanı'nın affı ile serbest bırakılmıştır.

Gazi / Ümraniye Katliamı

12 Mart 1995’te bu kez katliam yeri olarak Ale-vi ve Kürtlerin yoğun olarak yaşadığı İstanbul’un ortasında bulunan Gazi Mahallesi seçilmiştir. Ale-vilerin çoğunlukla gittiği üç kahvehane gece yarısı “kimliği belirsiz” kişilerce otomatik silahlarla taranmış, kahvehanede oturan bir kişi ölmüş, beşi ağır olmak üzere toplam yirmi kişi yaralanmıştır. Olayları protesto eden halkın üzerine hedef gözetilerek ateş açılmış, olaylar ertesi gün Ümraniye ilçesine de sıçramıştır. Tüm bu yaşananlar sonucunda Gazi Mahallesi ve Ümraniye’de 22 insanımız yaşamını yitirmiş, yüzlerce insanımız da ateşli silahlar-dan yaralanmıştır.

Protestoların devam etmesi üzerine Gazi Mahal-lesine polis ve özel timlerle birlikte askeri güçler de sevk edilmiş, Gazi Mahallesinde sokağa çıkma yasağı ilan edilmiş, mahalleye giriş çıkış yasaklan-mıştır. Gazi halkı kendi güvenliğini sağlamak için barikatlar oluşturmuş, polis ve askerin mahalleye girmesine izin vermemiştir.

Ülkenin her yerinde saldırılar protesto edilmiş ve Gazi halkına destek sunulmuştur. Gazi Mahallesine giriş çıkış yasağı olmasına rağmen dernekte oluşturulan bir heyet bölgeye hareket etmiştir. Her türlü engellemeye rağmen Gazi mahallesine dışarıdan gelen ilk heyet ÇHD heyeti olmuştur. Gazi Mahal-lesinin her yerinden ateşler yükselmekte, barut ve atılan gaz bombaları ile göz gözü görmüyor halde iken mahalleye gidilmiş, daha önce sağlık alanın-da çalışan üyelerimiz tarafından yaralılara ilk tıbbi müdahale yapılmıştır. Görülen manzara “Paris Komünü”ndeki manzaraları aratmamaktadır. Halkın oluşturduğu barikatlarda ÇHD’li avukatlar da gö-rev almıştır, yeni bir operasyona ve katliama izin verilmemiştir.

Katliam sırasında İstanbul Emniyet Müdürü olan Necdet Menzir, kısa bir süre sonra ödüllendirilerek milletvekili olarak TBMM’ye gönderilmiştir. Ga-ziosmanpaşa Savcılığının olayla ilgili fezlekesiyle Eyüp Cumhuriyet Başsavcılığı, yirmi polis hakkın-da “müdafaa ve zaruret sınırını aşarak, faili belli olmayacak şekilde adam öldürmek” iddiasıyla gös-termelik bir dava açmıştır. Dava “güvenlik” gerek-çesiyle il il dolaştırılmış ve sonunda İstanbul’dan Trabzon’a alınmıştır. İstanbul’dan Trabzon’a giden müdahil yakınlarına ve avukatlara her yolculuk sı-rasında polisin yanında taşlı-sopalı saldırı gerçek-leştirilmiş, otobüslere patlayıcı maddeler atılmış, otobüsler yakılmak istenmiştir. ÇHD’li avukatların suç duyurularına rağmen bu olayların failleri de her zamanki gibi yine “faili meçhul” kalmıştır. Göster-melik olarak açılan ve uzun yıllar süren Gazi Davası yargılaması sonucunda, sanıkların büyük bir kısmı (on sekiz polis) beraat ettirilmiş ve sadece iki poli-se sembolik cezalar verilmiştir. Sanıklardan Adem Albayrak dört kişiyi öldürmekten ayrı ayrı yirmi dört yıl ağır hapis cezasına çarptırılmasına rağmen mahkemenin uyguladığı “takdiri indirim”ler ile her bir cinayet için bir yıl sekiz ay hapis cezası ile ce-zalandırılmıştır. Bu karar ile birlikte “Gazi Halkına Son Kurşun” da yargı yolu ile atılmıştır. Bu hukuk dışı ve katilleri aklayan karar, AİHM’ne taşınmış ve TC. Hükümetinin mahkûm olması sağlanmıştır.

ÇHD, “Gazi-Ümraniye Davası Avukatları” davayı başından itibaren siyasi bir davaya dönüştürmüş, katliamın asıl sorumlusunun devlet olduğunu vur-gulamış ve devlet yetkililerinin sanık olarak yar-gılanmasını istemiştir. ÇHD Genel Merkezi tara-fından olağanüstü emek ve çalışmalarından dolayı “ÇHD Gazi-Ümraniye Hukuk komisyonuna” emek ödülü verilmiştir.

ÇHD Mağdurların Yanında

Kürt illerinde uzun süredir uygulanan infazlar, gö-zaltında kayıplar büyük kentlerde, özellikle İstanbul'da 1988 yılı sonrasında uygulanmaya başlanmıştır. Bu süreçte yüzlerce insan, muhalif kimliği nedeniyle sokakta, evde veya işyerlerinde öldürülmüştür. Tuzla katliamı bu infazların başlangıcıdır. 1988 yılında Tuzla'da dört kişi, 1991 yılında Hasanpaşa'da iki kişi, 12 Temmuz 1991'de on kişi, 16-17 Nisan 1992'de on bir kişi, 1993 "Perpa Katliamı" olarak bilinen infazda beş kişi, 1994 yılında Beşiktaş'ta aralarında derneğimiz üyesi Av. Fuat Erdoğan'ın da bulunduğu üç kişi, 1998 yılında Fatih'te on yedi yaşında iki çocuk siyasi polisler tarafından öldürülmüştür. Burada isimlerini tek tek belirtmediğimiz yüzlerce insanımız da devlet güçleri tarafından öldürülmüştür.

Bu dönemde polisler aleyhine açılan yargısız infaz davaları, ÇHD'li avukatlar tarafından takip edilmiştir. Ne yazık ki bu olaylarla ilgili olarak yargılanan tüm polisler, işlenen suçlar çok açıkça ortada olmasına karşın beraat ettirilerek aklanmaya çalışılmıştır. Mahkemelerin halen devam eden beraat kararı verme tutumu sanıkları cesaretlendirmekte ve yeni infazlara ve işkencelere olanak yaratmaktadır.

Bütün bu olaylarda polis, "suçlu" olarak kabul ettiği kişileri tespit etmekte, kendini yargı kurumlarının yerine koyarak karara varmakta ve sonuç olarak bu kişileri cezalandırıp, infaz etmektedir. Başbakanlık tarafından hazırlanan "Susurluk Raporunda" polis teşkilatı içerisindeki çeteleşmeye dikkat çekilmiş, çeteler tarafından işlenen bir kısım cinayetler açıklanmış, ancak bu cinayetler devletin devamlılığı açısından savunulmuştur. Neredeyse alenen işlenen bu siyasi cinayetlerin Başbakanlık resmi raporlarında savunulması polisi cesaretlendirmiş ve yeni infazlara olanak sağlamıştır.

Giderek infaz ve işkence yöntemleri ile bilinen ve kamuoyunca tanınan figürler oluşmuştur. Bunlardan birisi de 'hâlâ hayatta mı?' tartışması yapılan Yeşil kod adlı M. Yıldırım'dır. Bu kişi tarafından açıkça işlenen çok sayıda cinayet soruşturulmadan kapatılmıştır. Bunlardan biri 23 Şubat 1993 tarihinde, Elazığ'da evlerinden gözaltına alınan insan hakları aktivistleri Av. Metin Can ve Dr. Hasan Kaya'nın işkence yapılarak öldürülmesi olaydır. Av. Metin Can ve Dr. Hasan Kaya tanıkların

gözü önünde kaçırılmış ve birkaç gün sonra işkence ile öldürülmüş olarak yol kenarında bulunmuştur. İtirafçı bir sanık, olayın "Yeşil" olarak bilinen M. Yıldırım tarafından planlandığını ve infazın onun tarafından yapıldığını söylemiştir. İHD ve ÇHD sorumluların ortaya çıkarılması ve yargılanması istemini dile getiren girişimler ve çalışmalar yapmış, cinayetlerden devletin sorumlu olduğu belirtilmiştir. Bu cinayetler de diğer siyasi cinayetler gibi devlet tarafından henüz aydınlatılmamış ve failleri cezalandırılmamıştır.

ÇHD'li Avukatlara Baskılar Artıyor

Bu dönemde ÇHD üyeleri de uygulanan baskı ve şiddet politikalarının hedefinde olmuştur. 1991-1994 yılları arasında ÇHD üyesi üç avukat öldürülmüştür. Bu yıllarda biz avukatlar için yeni bir süreç başlamıştır. Avukatların siyasi kimliği nedeni ile gözaltına alınması, işkence yapılması, tutuklanması sıradanlaşmıştır. JİTEM, kontrgerilla ve siyasi polisin ortak çalışması ile yeni bir infaz dönemi başlamıştır. Tüm bunlara rağmen ÇHD, her zaman mağdurların yanında olmuş, hukuki destek sunmaya çalışmış ve yaşanan hak ihlallerinin karşısında durmaya devam etmiştir.

ÇHD'nin "3 Ocak 1991 işçi eylemlerine" açık desteğinden sonra, ÇHD'li avukatlara yönelik baskı ve gözaltına alma işlemleri Ankara DGM savcısı N. Demiral'ın talimatı ile başlatılmıştır. Ankara Barosuna kayıtlı olan Av. H. Öndül ve E. Kulaç gözaltına alınmış, aynı gün A. Yıldırım ve A. Erdoğan'ın evlerine baskın düzenlenmiştir. Kısa bir süre sonra M. Demir, B. Yarayıcı ve F. Pekşen yine DGM savcısı N. Demiral'ın talimatı ile gözaltına alınmıştır. Ankara Savcılığı tarafından M. Demir ve B. Yarayıcı için onbeş gün gözaltında tutulma izni verilmesine rağmen arkadaşlarımız onsekiz gün boyunca Ankara TEM'de DAL (Derin Araştırma Laboratuvarı) olarak bilinen işkencehanelerde yoğun işkenceye tabi tutulmuşlardır.

1992 yılında Halkın Hukuk Bürosu’nda çalışan avukat arkadaşlarımızın tamamına İstanbul DGM Savcılığı tarafından açılan davada F. Pekşen, Z. Sarı, U. Gün, Ü. Gün, B. Yarayıcı ve F. Erdoğan yıllarca sanık olarak yargılanmıştır.

Aynı yıl, başta Diyarbakır merkezli olmak üzere, İstanbul ve başka birçok ilde faaliyet gösteren, özellikle DGM yargılamalarına katılan yirmi dört Kürt avukat siyasi faaliyetleri gerekçe gösterilerek Diyarbakır C. Savcılığı’nın talimatı ile gözaltına alındılar. Yirmibeş gün boyunca kimse ile görüşülmeden gözaltında kaldılar ve JİTEM elemanlarınınca sorgulanıp yoğun işkence gördüler. Bu işkence adli tıp raporları ile kanıtlandı.

Yine 1992 yılında dernek üyemiz Av. H. Güler bürosundan gözaltına alınarak TEM Şube Müdürlüğüne götürüldü ve DGM Savcılığı tarafından onbeş gün süre ile gözaltında tutulmasına izin verildi. Gözaltına alındığı günden itibaren onlarca avukatla birlikte DGM C. Savcılığı önünde sürdürülen mücadele sonucu Adalet Bakanlığı’nın 1960 tarihli genelgesinin uygulanması sağlanarak, H. Güler’in TEM şube müdürlüğünden DGM C. Savcılığı’na getirilmesi sağlandı. Bu o dönem için çok önemli bir karardı. Bu uygulama ile bir avukatın polis tarafından sorgulanamayacağı, hakkındaki tüm işlemleri bizzat savcının yapması gerektiği ilk kez kabul edilmiş oldu. Başsavcılığın kararı ile gözaltı işlemine son verilmesi sağlanmıştır. Savcılık tarafından serbest bırakılan arkadaşımız hakkında ertesi gün nöbetçi savcının yaptığı itiraz üzerine nöbetçi mahkeme tarafından tutuklanması kararı verilse de tutuklama işlemi gerçekleşmedi.

13 Ocak 1994 tarihinde Ankara HHB avukatlarından Av. Z. Rüzgar, Ankara DGM Savcısı N. Mete Yüksel’in talimatı ile bürosu basılarak gözaltına alınmış ve siyasi şubede yoğun işkenceye maruz kalmıştır. İşkence nedeniyle Adli Tıp’tan yedi günlük iş göremez raporu almıştır.

1994 yılı Nisan ayı içinde Av. H. Demir ve Av. F. A. Tamer gözaltına alındılar. DGM Savcılığı onbeş gün süre ile gözaltında tutulmalarına izin verdi. Bu kez Bakanlık Genelgesinin uygulanması yönündeki bütün çabalarımıza rağmen başarılı olamadık. Onaltı gün süren gözaltı sürecinin ardından on gün

ve onbeş gün süre ile iş göremez olduklarını gösteren adli tıp raporlarıyla, çok yoğun bir işkenceye maruz kaldıkları belgelendi. Tutuklanarak cezaevine gönderildiler. Uygulanan işkencenin sonuçları ise tespit edilenden çok ağırdı, F. A. Tamer cezaevinde kaldığı dört ay boyunca kollarını kullanamadı ve kendisine arkadaşları tarafından bakıldı. Uğradıkları işkence nedeniyle polisler hakkında ceza davası açıldı ve duruşmalarda işkencecileri teşhis ettiler. Polisler, yüzleri açık şekilde işkence yapmışlardı. Seslerini nerede olsa tanıyacıklarını söylediler. İşkence sırasında kimin ne söylediğini dahi tek tek hatırlıyorlardı. Ama alınan raporlar, tüm bu tespitler cezalandırmada yetersiz kaldı. Bilinçli olarak uzatılan dava zaman aşımı süresi dolduğu için ortadan kaldırıldı. Yapılan başvuru sonucunda AİHM, hükümeti mahkûm etmiştir. F. A. Tamer yedi yıl süren tutukluluğun ardından tahliye edildikten sonra yeniden muayene olduğunda, aradan geçen on yıla rağmen gördüğü işkencenin izlerini taşımakta olduğu saptanmıştır.

Arkadaşımız Fuat Erdoğan’ın Katledilmesi

28 Eylül 1994 tarihinde dernek üyemiz Av. Fuat Erdoğan ile yanında bulunan İ. Erdoğan ve E. Yalçın, İstanbul’un merkezi bir semti olan Beşiktaş’ta bulunan Arzum Kafe’de, gün ortasında İstanbul Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şubesi polislerince öldürüldüler. Bu olayın gerçekleştiği kafeterya, DGM binasının hemen yanı başındadır. Fuat Erdoğan ve yanında bulunan iki kişi gündüz saatlerinde, herkesin gözü önünde öldürülmüştür.

Otopsi raporlarından, atış mesafesi ve atış yönünden, kafeteryada oturdukları bir sırada öldürüldükleri ortaya çıkmıştır. Yargılama sırasında Fuat Erdoğan’ın ölümünün operasyona katılan ve amir durumunda bulunan Ş. Kul’a ait silahtan çıkan kurşun yaralanmasına bağlı olarak gerçekleştiği tespit edilmiştir. Ş. Kul uzun bir süre Terörle Mücadele Şube Müdürü olarak görev yapmış bir polis müdürüdür. Hakkında yargısız infazlarla ilgili çok sayıda ceza davası açılmıştır. Fuat Erdoğan ise Ş. Kul ve diğer sanık polislerin yargılandığı infaz davalarını öldürülenlerin yakınları adına müdahil vekili olarak takip eden bir avukattır.

Her şey bu kadar açık olmasına rağmen, tüm sanıklar önceki yargısız infaz davalarında olduğu gibi bu davadan da beraat ettirilmiştir.

ÇHD, infazın yapıldığı yere kısa bir süre içinde gelmiş ve delil tespitinde bulunmuştur. Adli Tıp morguna kaldırılan cenazelerle ilgili ilk teşhis burada yapılmıştır. İnfazın hemen ertesinde sorumluların cezalandırılması için suç duyurusunda bulunmuş ve açılan davanın takipçisi olmuştur.

Av. Medet Serhat ve Av. Faik Candan'ın öldürülmesi

12 Kasım 1994 tarihinde, Tansu Çiller'in açıklamasının ardından basında yayımlanan listede adı bulunan dernek üyemiz Av. Medet Serhat arabasında kurşunlanarak öldürülmüştür. Ankara HEP il başkanı üyemiz Av. Faik Candan bürosundan çıktığında "kimliği belirsiz" kişilerce zorla bir arabaya bindirilerek kaçırılmış ve kendisinden uzun süre haber alınamamıştır. Kaçırılmasından iki gün sonra Ankara'nın Bala ilçesinde bir yol kenarında işkence edilerek öldürülmüş bir şekilde bulunmuştur. Kamuoyunda Susurluk hükümlüsü olarak bilinen, "1000 operasyona" katıldığını açıklayan Ayhan Çarkın, Av. Faik Candan'ın ölümü ile ilgili olarak açıklama yapmış ve bu nedenle Ankara 11. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından 5 Haziran 2011 tarihinde tutuklanmıştır. Ayhan Çarkın hakimlik ifadesinde Av. Faik Candan ile ilgili olarak "...Faik Candan'ın bürosundan alındıktan sonra Oğuz, ben ve Ercan Ersoy bizim kullandığımız arabayla gittik. Biz avukatın bulunduğu aracı takiben peş peşe dört veya beş araçla gittik. Gölbaşı'ndan sonra biz araçla devam ettik. Konya yolunda sol tarafta açık arazide Ahmet Sakarya'nın öldürdüğünü kendi beyanıyla duydum. Ondan sonra ben aylarca göreve gitmedim, ihraç edilmek istedim. Silahı da bıraktım, sonra peşimi bırakmadılar. Abdullah Çatlı'nın yardımıyla İstanbul'a gittik bu Ocunayetler MGK ve devletin bilgisi ile yapıldı..." şeklinde beyanda bulunmuştur.

Basın Yayın Organları Saldırıların Hedefinde
Özgür Ülke Gazetesi en fazla saldırıya uğrayan yayın organı olmuştur. 1992-1994 yılları arasında otuzdan fazla çalışanı öldürülmüştür. Üç kez merkez binası bombalanmış olmasına rağmen yayın hayatına ara vermeyerek ertesi gün "Bu ateş herkesi yakar" başlığı ile çıkmıştır. Özgür Ülke Gazetesi, özgür basının önemli bir temsilcisi olarak zor koşullarda yayın hayatına devam etmeye çalışmış ve bu mücadelede büyük bedeller ödemiştir. ÇHD'li avukatlar Özgür Ülke Gazetesi'ne destek vermiş ve dayanışma içinde olmuşlardır. Gazetenin bombalanma ihtimalinin yüksek olduğu günlerde gazete geceleri nöbetçi olarak kalınmıştır.

ÇHD, İrfan Ağdaş ve Süleyman Yeter davalarında

İrfan Ağdaş 17 yaşında bir lise öğrencisidir. 13 Mayıs 1996 tarihinde, Alibeyköy'de siyasi bir derginin dağıtımını yaparken polisler tarafından sırtından vurularak öldürülmüştür. İrfan'ı öldüren polisler hakkında göstermelik olarak Eyüp 2. Ağır Ceza Mahkemesinde açılan ve beş yıl kadar süren ceza davası tam bir hukuk skandalı olarak devam etmiş ve polislerin beraatı ile sonuçlanmıştır. 1 Temmuz 2002 tarihinde yerel mahkeme kararı Yargıtay tarafından onanmıştır. Sanık polisler, savunmalarında İrfan'ın silahlı olduğunu iddia etmişlerdir. Ancak dosyada bulunan adli tıp raporları ve telsiz kayıtları İrfan'ın olay sırasında silahsız olduğunu kanıtlamıştır. Ayrıca olayı gören tanıklar İrfan'ın silahsız olduğunu ve polislerin hiçbir uyarıda bulunmadan ateş ettiklerini beyan etmelerine rağmen sonuç değişmemiş ve katiller beraat etmiştir. Yapılan başvuruda AİHM hükümeti mahkûm etmiştir.

Süleyman Yeter DİSK Limter-İş Sendikası eğitim uzmanıdır. Sendikal ve siyasi faaliyetleri nedeniyle

birçok kez gözaltına alınan ve her seferinde polisler tarafından yoğun işkenceye tabi tutulan devrimci bir sendika temsilcisidir. 5 Mart 1999 tarihinde dört kişi ile birlikte gözaltına alınmış ve 7 Mart 1999 tarihinde gözaltında işkence ile öldürülmüştür. 8 Mart 1999 tarihinde yapılan otopsi işlemlerinde vücudunda işkence izleri tespit edilmiştir. 28 Nisan 1999 tarihli otopsi raporunda S. Yeter’in vücudunun 25 farklı yerinde çok sayıda sıyrık, lezyon ve yara tespit edilmiştir. Rapor, kesin ölüm nedeninin belirlenmesi amacıyla Adli Tıp Kurumu 1. İhtisas Kuruluna gönderilmiştir. Adli Tıp Kurumu 1. İhtisas Kurulu otopsi raporunda belirtilen yaralanma bulgularını teyit etmiştir. Bulguların Dünya Sağlık Örgütü’nün Tokyo Deklarasyonunda ortaya konulan işkence tanımlaması ile uyuştugu, kesin ölüm nedeninin ise boyun bölgesine uygulanan travmanın sonucu olan mekanik asfiksi olduğu belirtilmiştir. 29 Kasım 1999 tarihinde, İstanbul 6. Ağır Ceza Mahkemesinde üç sanık polis memurunun yargılanmasına başlanmıştır. S. Yeter’in ailesi ve avukatları yargılamaya müdahil olmuşlardır. Mahkeme, sanık polis memurları hakkında gıyabi tutuklama kararı almıştır. Dava dosyasında bulunan çok açık delillere rağmen sendikacı S. Yeter’i işkence yaparak öldüren polis memurları ve amirleri yargı tarafından aklanmıştır. Yapılan başvuruda AİHM hükümeti mahkûm etmiştir.

Çocukların Katledilmesi

11 Şubat 1998 tarihinde TMS’de görevli polis memurları Fatih’te bir eve operasyon düzenlemiş ve evde bulunan Gülistan Özdemir ve Hamdin Salgın isimli iki çocuk infaz edilerek öldürülmüştür. Emniyetin açıklamasına göre olay yerinde karşılıklı bir çatışma yaşanmıştır. Olay yerine polislerle birlikte giden Cumhuriyet Savcısı delillerin karartılması için elinden gelen çabayı göstermiş, polislerin kullandığı silahlar tespit edilerek savcılık emanetine alınmamış, olayda kullanılan silahlar üzerinde balistik inceleme yapılmamış, soruşturma işlemlerini operasyonu yapan TEM şube polisleri yürütmüştür.

Hazırlık soruşturması, esaslı hatalarla ve bilinçli eksiklerle geçirilmiştir. İstanbul 4. Ağır Ceza Mahkemesinde aralarında Terörle Mücadele Şube Müdürü Ş. Kul’un da olduğu sekiz polis hakkında göstermelik bir dava açılmış, ancak tüm sanıklar önceki yargısız infaz davalarında olduğu gibi devlet politikasının bir sonucu olarak beraat ettirilmiş-

tir. Yargı, bir kez daha katilleri aklamıştır. 17 yaşındaki iki çocuk, kendi evlerinde, eli silahlı katiller tarafından katledilmiştir. Polisin açıklamaları dikkatli şekilde takip edildiğinde, asıl hedefin gerçekte öldürülen Gülistan değil ablası olduğu ortaya çıkmıştır. ÇHD’li avukatlar, olayın başından sonuna kadar katillerin cezalandırılması için gerekli çabayı göstermişlerdir.

Hüseyin Duman’ın Sokak Ortasında İnfazı

18 Nisan 1999 tarihinde yapılan genel seçimlere yönelik çalışma yürüten Sosyalist İktidar Partisi üyelerinin yer aldığı konvoyu yönelik MHP’li bir grup tarafından taşlı bir saldırı düzenlenmiş, bu sırada Küçükbakkalköy Ülkü Ocakları eski başkanı İhsan Bal tarafından silahlı ateş edilmiş, SİP üyesi genç bir işçi olan Hüseyin Duman, bu silahtan çıkan merminin isabet etmesi sonucu hayatını kaybetmiştir. Orada bulunan ve aynı zamanda SİP üyesi olan avukatlar Hüseyin Duman’ın, İ. Bal tarafından öldürülmesine bizzat tanıklık etmiştir.

Kadıköy 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 2000/362 E. sayılı dosyası ile sanık İhsan Bal hakkında, maktul Hüseyin Duman’ı öldürmek suçlaması ile açılan davaya Hüseyin’in ailesi, avukatları ve ÇHD’li avukatlar müdahil olarak katılmıştır.

Sanık İ. Bal, olay yerinde bulunan tanıkların ve tanık avukatlarının çok açık ve kesin teşhisine rağmen uzun bir süre tutuksuz olarak yargılanmıştır. Mahkeme heyeti, dava süresince sanığa karşı aşırı derecede toleranslı davranmıştır.

Mahkeme heyeti ile tartışan avukatlar hakkında, “mahkeme heyetine hakaretten” dava açılmış, dava sonucunda iki üyemiz ceza almıştır. Bu arada Hüseyin Duman davası devam etmiş, olaylı duruşmadan sonra sanık MHP’li İ. Bal tutuklanmış ve yargılama sonucunda kasten adam öldürmekten ceza almıştır.

Cumartesi Anneleri

90'lı yıllarda sıklıkla yaşanan gözaltında kayıplara karşı Cumartesi Anneleri, 1995 yılından itibaren yeni bir direniş sürecini de başlatmıştır.

Hasan Ocak, 21 Mart 1995 tarihinde Newroz günü gözaltına alındı ve siyasi polisler tarafından gözaltında işkence ile öldürüldü. İşkenceciler tarafından kimsesizler mezarlığına kayıt tutulmadan gömüldü. Hasan Ocak'ın avukatları, Hasan Ocak'ın tanıklar tarafından son olarak İstanbul TEM Şube Müdürlüğünde görüldüğünü tespit ettiler. 17 Mayıs 1995 tarihinde aile ve avukatları Adli Tıp kayıtlarından Hasan'ı tespit ettiler. Otopsi raporunda işkence yapıldıktan sonra boğularak öldürüldüğü belirlendi. Hasan Ocak, 19 Mayıs 1995 tarihinde görkemli bir cenaze töreni ile Gazi Mahallesi mezarlığına gömüldü. Hasan Ocak, 12 Eylül'den sonra gözaltında işkence ile öldürülen yüzlerce devrimciden birisidir. Hasan'ın cansız bedeninin bulunması ile birlikte 27 Mayıs 1995 tarihinden sonra her cumartesi günü, saat 12:00'de" Kayıplar son bulsun, kayıpların akıbeti açıklansın, sorumlular bulunsun ve yargılsın" talepli Cumartesi Anneleri eylemi başlatılmıştır.

Eylemler başladığında her hafta polis eylemin gerçekleşeceği yerde olağanüstü güvenlik tedbirleri almış ve ailelere karşı aşırı şiddet kullanmıştır. Tüm bunlara karşın aileler ve muhalif kurumlar ısrarlı bir şekilde eylemi gerçekleştirmiştir. Her hafta eyleme katılanlar dövülerek, işkence edilerek gözaltına alınmıştır. ÇHD kurum olarak "Cumartesi Annelerine" desteğini açıklamış ve her hafta Taksim'deki dernek merkezinden sloganlarla yürüyerek Galatasaray Lisesi önünde gerçekleşen eylemde yerini almıştır. Eyleme katılan aileler, avukatlar ve diğer kurum temsilcileri her seferinde saldırıya uğramış, dövülerek gözaltına alınmıştır. Bu eylemler aralık-

sız olarak yıllarca sürmüştür ve halen polis şiddetine ve terörüne rağmen kararlıkla devam etmektedir. Ailelerin ve muhalif kurumların direnişi ve kararlı duruşu, siyasi iktidarın geri adım atmasını ve eylemlerin aynı yerde başarılı bir şekilde sürdürülmesini sağlamıştır.

Baskı, Direniş ve Kayıplarla Anılan Bir Yıl: 1996

1995 yılında Bayrampaşa Cezaevinde tutulan mahpusların bir kısmının Anadolu yakasında inşa edilen başka bir cezaevine naklinin gündeme getirilmesinin ardından, Temmuz 1995'den itibaren yeni tutukluların Ümraniye Cezaevine konulması süreci başladı. Ancak Ümraniye Cezaevi kurulduğu günden itibaren mahpusların tek kişilik hücrelere konulması ve uygulanan baskılar nedeniyle direnişlere sahne oldu. Cezaevi idaresi koğuş araması adı altında askerleri koğuşlara sokuyor ve mahpuslara yönelik saldırılar sıklıkla gündeme geliyordu. 4 Ocak 1996 tarihinde askerlerin ve diğer cezaevi görevlilerinin katılımı ile Ümraniye Cezaevinde koğuşlara yönelik bir operasyon düzenlendi. Operasyonda dört devrimci mahpus yaşamını yitirmiştir. Operasyonda öldürülen Orhan Özen ve Rıza Boybaş'ın 8 Ocak 1996 tarihinde Adli Tıp Müdürlüğünde yapılan otopsi ve teşhis işlemlerine ÇHD'li avukatlar olarak katıldık. Otopside ölenlere yapılan işkencenin izlerine tanık olduk. Adli Tıp binasından cenazelerle birlikte ayrıldığımızda polisin tutumunun bu sefer genel uygulamalardan farklı olduğunu gördük. Cenaze arabası önden giderken bizler arabalarla arkadan takip ediyorduk. Adli Tıp'ın önünden ayrılır ayrılmaz arabalarımız beş altı yerde durdurularak kimlik kontrolü veya "güvenlik gerekçesi" gibi nedenlerle cenaze arabasını takip etmemiz engellendi. Polis, cenazeleri kaçırarak defin işlemlerinin törensiz olarak yapılmasını istiyordu. Alibeyköy'e giden tüm yolları tutmuş ve giriş izni vermiyor, yasadışı ve keyfi bir şekilde insanların cenaze törenine katılımını engellemek istiyordu. Polisin sokak sokak kurduğu barikatlara rağmen, insanlar ara sokaklardan geçerek defin işlemlerinin yapılacağı yere gitmeye çalışmış, bin beş yüze yakın insan Alibeyköy'e ulaşmayı başarmıştır. Polisin engellemesine, tören için mezarlıkta toplanan insanlara saldırmasına rağmen cenaze töreni yapılmıştır. Gün boyunca yaşanan saldırı ve kovalamacalar sonucunda bine yakın insan dövülerek gözaltına alınmış, gözaltına alınanlar toplu olarak Eyüp Spor Salonuna götürülmüştür. Bütün

gün boyunca Alibeyköy ve çevresinde tam anlamıyla bir terör estirilmiştir, avukatlar da dayak ve gözaltılardan nasibini almıştır. Av. G. Tuncer ve Av. A. Durmuş dövülerek gözaltına alınanların arasındadır.

Metin Göktepe

ÇHD’li avukatlar olarak ailelerle birlikte Alibeyköy mezarlığına ulaşmaya çalışırken burada gerçekleşecek bir infazın arifesinde olduğumuzu bilmiyoruz. Bizim gibi mezarlığa ulaşmaya çalışan gazeteci Metin Göktepe’yi bir polis barikatının önünde polislerle tartışırken görüyoruz. Bu Metin Göktepe’yi yaşarken son kez görüşümüz.

Evensel Gazetesi muhabiri Metin Göktepe, Orhan Özen ve Rıza Boybaş’ın cenaze töreninin haberini yapmak üzere oradaydı. Yoğun polis ablukasının olduğu Alibeyköy’de “sarı basın kartı olmaması ve polise itiraz etmesi” nedeniyle Metin Göktepe de gözaltına alınmıştı. Diğer gözaltına alınanlar ile birlikte Eyüp Kapalı Spor Salonuna götürüldü ve burada polis tarafından dövülerek, işkenceyle öldürüldü.

Gazeteci Metin Göktepe davası da il il dolaştırılmış davalardandır. Dava İstanbul’da açılmasına rağmen yine “güvenlik” gerekçesiyle önce Aydın’a daha sonra Afyon’a gönderilmiştir. Metin Göktepe’nin ailesi ve avukatlarının büyük uğraşları ile dava takip edilmiştir. Yıllarca süren yargılamanın sonunda, 20 Ocak 2000 tarihinde kararını açıklayan Yargıtay, 7 yıl 6’şar ay hapis cezasına çarptırılan altı polisten beşinin cezasını onayladı. Yargıtay’ın bozma kararına direnmeyen Afyon Ağır Ceza Mahkemesi 20 Nisan 2000 tarihinde görülen duruşmada, emniyet amiri Seydi Battal Köse hakkında daha önce verdiği 7 yıl 6 ay hapis cezasını, 1 yıl 8 aya indirdi. Metin Göktepe’nin işkence ile öldürüldüğü dava dosyasındaki delillerle çok açık olmasına

rağmen, yargılama sonucunda sanık polisler sembolik cezalara çarptırılmıştır. Metin Göktepe davası ÇHD’nin destek verdiği önemli davalardan biridir.

Baki Erdoğan’ın Gözaltında İşkence İle Öldürülmesi

1990 sonrası işkence ile adam öldürme davaları içinde önem taşıyan davalardan biri de Baki Erdoğan davasıdır. Baki Erdoğan 11.08.1993 tarihinde Aydın Emniyet Müdürlüğü polisleri tarafından gözaltına alınır ve yoğun işkence sonucunda 22 Temmuz 1993 tarihinde ölür. Baki Erdoğan’ın yakınları ve avukatları, Aydın’da yapılan otopsi işlemlerine katılma talepleri olmasına rağmen alınmamıştır. Otopsi hızlı bir şekilde bitirilerek cenaze jandarma nezaretinde Baki Erdoğan’ın köyüne götürülmüştür. Defin işlemleri sırasında Baki Erdoğan’ın vücudundaki işkence izleri avukatları tarafından videoya kaydedilmiş ve fotoğrafla saptanmıştır. Bu kanıtlar Aydın C. Savcılığına sunulmasına rağmen takipsizlik kararı verilmiştir. Aydın C. Savcılığı, ölüm nedeninin otopsi sonuçlarına göre solunum yetersizliğinden kaynaklandığını açıklamıştır.

Baki Erdoğan’ın ailesi, avukatları, İzmir Tabip Odası ve ÇHD’nin uzun süreli hukuk mücadelesi sonucunda, Baki Erdoğan’ı işkence ile öldüren Aydın Emniyet Müdür yardımcısı İbrahim Türedi, Aydın Emniyeti TMSŞ sorumlu müdürü Necmettin Aydınkaya ve dört polis memuru hakkında dava açılmıştır.

21 Nisan 1998 tarihli karar duruşmasına katılmak için ulusal ve uluslararası insan hakları kuruluşları, hukuk kurumları ve ÇHD’nin birçok şubesi Aydın’a gitmiştir. Duruşma öncesi özellikle adliye çevresinde olağanüstü polisiye tedbirler alınmıştır. Duruşma salonuna girildiğinde salonun sivil polislerle doldurulduğu tespit edilmiştir. Sanık avukatları ve sanıklar savunmadan ziyade ölen kişiyi, yakınlarını, müdahil avukatlarını, İzmir Tabip Odasını suçlayan, hedef alan beyanlarını savunma adı altında okumuşlardır. C. savcısı esas hakkındaki mütalasında sanıkların suçlarını örtbas etmek amacıyla resmi ve bilimsel bütün raporları reddederek tüm sanıkların beraatini talep etmiştir. Mahkeme başkanı kararı açıklamadan önce çok zorlanmış ve karar öncesi uzun bir konuşma yaparak tarafları sakin olmaya çağırmıştır. Bu uzun konuşmadan sonra mahkeme başkanı Turgut Yıldırım’ın “... dosyadaki de-

lil durumuna göre tüm sanıkların TCK'nın 452 md. gereğince kastın aşılması suretiyle adam öldürmek suçundan 5 er yıl hapis cezasına çarptırılmasına..." karar verildiğini açıklaması ile duruşma salonunda bulunan sanıklar, sivil ve resmi polislerle birlikte, müdahil yakınlarına, avukatlarına, kurum temsilcilerine ve duruşmayı izleyen basın mensuplarına saldırmıştır. Basın mensuplarından özellikle Ahmet Şık'a yönelik saldırı çok şiddetli olmuş ve Ahmet Şık polis saldırısı sonucunda bayılmıştır. Bu gelişmenin ardından salona giren resmi polisler avukatları ve gazeteciler Ahmet Şık ile Mert İlkutluğ'u döverek, zorla duruşma salonundan çıkarmışlardır. Duruşma salonunda başlayan saldırı polis otobüsünde, karakolda ve hastanede de devam etmiştir. Polisin saldırısına uğrayan müdahil yakınlarına, avukatlarına, kurum temsilcilerine 1- 20 gün arasında değişen sürelerde iş göremez olduklarına dair raporlar verilmiştir. Bu davada işkence ile adam öldürmekten yargılanan sanıkların tamamının beraatını talep eden savcı ve mahkeme heyeti de polis saldırısına maruz kalmış ve yaralanmışlardır. Saldırıdan sonra Aydın Valiliğine sığınmak isteyen avukatlara ve müdahil yakınlarına Aydın valisi 'kendi güvenliğinin de bulunmadığı' gerekçesi ile izin vermemiştir. Aydın sokaklarında polisler tarafından tam bir süre avı başlatılmış ve ilgili ilgisiz birçok kişi bu saldırılardan ciddi bir şekilde zarar görmüştür.

ÇHD, Aydın ilinde yaşananları her platformda anlatmış ve "Aydın dosyası" adı altında bir özel sayı çıkarmıştır. Türkiye ilk kez bir duruşma salonunda başlayan ve dışarıda da devam eden bir linç olayına tanıklık etmiştir. Uluslararası Hukukçular Birliği olayları kınamış ve yıllık bültenlerinde önemli bir yer vermiştir. TBB tarafından Türkiye'deki bütün baroların katılımı ile binlerce avukat Aydın'da cübbeleri ile yürüyüş yapmış ve sorumluların yargılanmasını ve cezalandırılmasını talep etmiştir. AİHM, gerçekleşen olaylar nedeni ile Hükümeti mahkûm etmiştir.

ÇHD'nin Önemli Kampanyaları

Abdullah Öcalan'ın 15 Şubat 1999 tarihinde Türkiye'ye getirilmesi ile birlikte hükümetin desteği ile hemen her yerde faşist gösteriler yapılmış ve özellikle büyük kentlerde Kürtlere yönelik saldırılar ve linç eylemleri başlatılmıştır. Devlet yanlısı güçler tarafından başlatılan saldırılarla iç savaş provaları

yapılmıştır. Bu saldırılarda birçok insanımız öldürülmüş ve yaralanmıştır. ÇHD olarak A. Öcalan'ın getirilme biçiminin hukuk dışı olduğunu, bir an önce bağımsız ve tarafsız bir mahkemede, adil yargılanma hakkı kuralları doğrultusunda yargılanması gerektiğini ifade eden pek çok açıklama yapılmıştır. İçişleri Bakanlığı Abdullah Öcalan ile ilgili açıklama yapan dernek ve kurumların amaç dışı faaliyet nedeniyle kapatılacağına dair bir genelge çıkarmış ve bu konuda bir muhalif tavrın gelişmesine engel olunmak istenmiştir. ÇHD İstanbul Şubesi bu baskı ve sindirme yöntemlerine boyun eğmemiş, çıkarılan genelgenin hukuk dışı olduğunu ve genelgeyi tanımadığını belirten bir açıklamayı doğrudan İçişleri Bakanlığı'na gönderilmiştir. Bakanlık da müfettişleri yollayarak dernekte inceleme yaptırmıştır.

Bu dönemde Abdullah Öcalan'ın avukatları tarafından yapılan her basın açıklaması faşistlerin ve sivil polislerin saldırısına uğramıştır. Açıklama yapılan yerlere baskınlar düzenlenmiş ve açıklamaya katılanlar tehdit edilmiş, dövülmüştür. İmralı Cezaevinde bulunan müvekkilleri ile görüşmek isteyen avukatlara, her seferinde, devlet görevlileri tarafından organize edildiğini düşündüğümüz saldırılar gerçekleştirilmiştir. Savunmaya karşı yapılan saldırıların karşısında olduğu belirtilerek İçişleri ve Adalet Bakanlığına birçok kez başvurularda bulunmuş ve meslektaşlarımıza karşı gerçekleşen her saldırıdan kendilerini sorumlu tuttuğumuz söylenmiştir.

17 Ağustos 1999 Marmara Depremi

17 Ağustos 1999 tarihinde Marmara Bölgesinde 7.4 şiddetinde bir deprem meydana gelmiş, depremde binlerce insanımız ölmüş, binlercesi de yaralanmıştır. Sayısız ev yıkılmış ve on binden fazla kişi enkaz altında kalmıştır.

Deprem her ne kadar bir doğal afet olsa da devletin hatalı yönetim politikaları ve ihmalleri nedeniyle tam bir katliama dönüşmüştür. Devlet yetkilileri enkaz altında kalanları arama, kurtarma, acil müdahalede bulunma, ilk yardım hizmetlerini yerine getirmemiş ve bölge halkını kadercı bir anlayışla çaresizlik içinde bırakmıştır. Tüm bunlar ölümleri ve kalıcı sakatlıkları artırmıştır. ÇHD üyeleri depremin hemen sonrasında İstanbul-Avcılar bölgesine, Adapazarı, İzmit ve Yalova'ya gitmiş depremden

zarar gören insanlarımıza yardımda bulunmuştur. Buralarda “Hukuki Yardım Masaları” kurulmuştur. Enkazların kaldırılması sırasında delillerin yok edilmemesi için bilirkişiler aracılığıyla delil tespiti yaptırılmıştır. Günlerce İzmit, Adapazarı ve Yalova’da çadırlarda kalınarak depremden etkilenen bölge halkına ücretsiz hukuki yardımda bulunulmuştur.

24 Ağustos 1999 tarihinde, doğal afetin insani felakete dönüşmesinde sorumluluğu olan başta Cumhurbaşkanı S. Demirel olmak üzere Başbakan B. Ecevit, Bakanlar Kurulu üyeleri, Genelkurmay Başkanı H. Kıvrıkoğlu ve birçok yönetici hakkında suç duyurusunda bulunulmuş, sorumluların cezalandırılmaları istenmiştir. Suç duyurusundan sonra yapılacak basın açıklaması, yüzlerce polisin engelleme ve gözaltına alma girişimlerine rağmen kararlı bir tutum sergilememiz sonucunda adliye binasının önünde gerçekleştirilmiştir. Sorumlular hakkında açılan ceza davaları takip edilmiştir.

Cezaevleri, Türkiye Siyasi Tarihinin Aynası

Türkiye’nin cezaevleri tarihi gerçek anlamda katliamlar tarihidir. 1980’den bugüne kadar yaşanan sayısız cezaevi katliamlarında yüzlerce insanımız yaşamını yitirmiş, yüzlercesi de ağır bir şekilde yaralanmıştır. Siyasi iktidarlar genelde demokratik hak arama mücadelesini sürdüren toplumun muhalif güçlerine yönelik, özelde ise cezaevlerine yönelik vahşi politikalarını hayata geçirebilecek yapıyı kurabilmek için kadrolaşmaya gitmiş ve cezaevlerini bir “savaş alanı” olarak kabul etmiştir.

Siyasi iktidarın, cezaevlerinde planlı ve sistematik bir şekilde katliamlar yaparak koğu sistemini kaldırıp “HÜCRE CEZAEVLERİNE” geçmeyi hedeflediğini ilk günden itibaren dillendirdik. Özellikle kamuoyunda “Üçlü Protokol” olarak adlandırılan Adalet, İçişleri ve Sağlık Bakanlıklarının bir araya gelerek hazırladıkları 17 Ocak 2000 tarihli genelgenin, hücre tipi cezaevlerinin hayata geçirilebilmesi için altyapı hazırlığı olduğunu kamuoyu ile paylaştık.

Cezaevlerinde insani ve hukuki birçok haktan yoksun bırakılan mahpusların bu düzenlemelerle çok daha kötü koşullarda yaşamaya zorlanacağını, yaşam ile ölüm arasında bir tercihe zorlanacağını ve “tecridin bir insanlık suçu” olduğunu hemen hemen

her yerde haykırdık.

Üçlü Protokolün iptali için yürütmenin durdurulması istemli olarak Danıştay’da açtığımız dava Danıştay 10. Dairesi tarafından hukuk dışı yorumlarla reddedildi. Üçlü Protokolün hukuk dışı ve insan onuruna aykırı olduğuna dair birçok panel, sempozyum düzenleyip Çağdaş Hukuk Dergisi özel sayıları çıkardık ve bunları sokaklarda ve adliyelerde birçok kez dağıttık. Meslek onuruna sahip çıkmayan baroları ve TBB’nin üçlü protokole karşı ses vermeye çağırarak için pek çok eylem, etkinlik ve görüşme yaptık.

30 Haziran 2000 tarihinde, ÇHD’nin örgütlü bulunduğu bütün illerden Ankara’ya gelerek topladığımız imzaları bir dosya halinde TBB’ye teslim ettik. TBB’nin acil olarak bir eylem planı yapmasını istedik. TBB’den cübbeli bir şekilde sloganlarla Adalet Bakanlığı önüne geldiğimizde polisin barikat kurarak Bakanlığa girmemizi engellemesi ve Adalet Bakanının görüşmeyi kabul etmediğinin söylenmesi üzerine, tüm avukat arkadaşlarımızla birlikte polis barikatını aşarak Adalet Bakanlığı binasına girdik ve taleplerimizi doğrudan doğruya Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk’e dile getirdik.

Adalet Bakanı, bu tarihe kadar sayısız resmi görüşme talebimizi gerekçesiz olarak reddetmesine rağmen, kararlı tutumumuz ve fiziki mücadelemizin başarısı sonucunda bizimle görüşmek zorunda kalmıştır. Kendisine üçlü protokolün hukuka ve insan onuruna aykırı olduğu ayrıntılı bir şekilde anlatıldıktan sonra protokolün derhal iptali istenmiştir. Bakanın F Tipi cezaevi olarak isimlendirdiği cezaevi modelinin hücre tipi cezaevi modeli olduğu, insan haklarına aykırı olan bu modelin bizler ve mahpuslar tarafından kabul edilmeyeceği belirtilmiştir. Bu görüşmede ve bundan sonra yapılan tüm görüşmelerde F Tipi Cezaevlerinde ısrar edildiği takdirde mahpusların buna direnecekleri ifade edilmiştir. Dönemin Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk ve görüşmelere katılan bakanlık görevlileri, F Tipi Cezaevlerinden vazgeçmeyeceklerini açıkça dile getirmişlerdir.

ÇHD’li avukatlar ortak bir değerlendirmeye, üçlü protokolün insan onuruna ve meslek onuruna aykırı olması nedeniyle cezaevlerine gitmeme kararı almışlardır ve bu karar uzun bir süre uygulanmıştır. Bu süreçte müvekkillerle görüşülmemesi nede-

niyle mahkemelerde savunma yapılamamıştır. Tüm bunları anlatan ve tavrımızın nedenlerini açıklayan dilekçeler dava dosyalarına konulmuştur.

ÇHD İstanbul Şubesi, bu süreçte “Üçlü protokol” ile ilgili birçok basın açıklaması yapmıştır. 16 Eylül 2000 tarihinde bir kez daha GS Lisesi önünde basın açıklaması yapılmak istenmiş, polis açıklama yapılmasına engel olmaya çalışmış, buna rağmen basın açıklamasına başlanması üzerine emniyet amirlerinin emri ile çevik kuvvet müdahale etmiş ve yirmi yedi avukat darp edilerek gözaltına alınmıştır. Olay sonrasında sorumluların yargılanması için hukuki mücadele sürdürülmüş, açılan ceza davaları takip edilmiştir. Polisler hakkında açılan ceza davasında ilk kez ÇHD’nin tüzel kişiliği ile davaya müdahil olarak katılımına karar verilmiştir. Ne yazık ki açılan davalardan bir sonuç çıkmamış, diğer davalar gibi bu davada da polisler ve amirler cezasız kalmıştır.

Cezaevi Operasyonları

1991 yılında çıkarılan Terörle Mücadele Yasası, siyasi mahpuslar için yeni bir dönemin başladığını çok kısa bir sürede görmemizi sağladı. Siyasi mahpusların bir veya üç kişilik hücrelerde tutulmasını öngören bu yeni infaz modelinin hayata geçirilmesi de gecikmedi. Bir süredir yapım aşamasında olan Eskişehir Cezaevi tamamlanmış ve yapılan operasyonda öldüresiye dövülen mahpuslar, buldukları cezaevlerinden Eskişehir Cezaevine sevk edilmişlerdi. Doğrusu bu bizim kuşağın cezaevindeki insanlar üzerinde topluca uygulanan vahşete ilk tanıklığıydı. Daha birkaç gün önce görüştüğümüz insanları götürüldükleri Eskişehir Cezaevinde gördüğümüzde tanıyamadık. Yarı çıplak vücutlarını örtecek giysileri dahi yoktu. Yanında yatan yoldaşına ne olduğunu, yaşayıp yaşamadığını dahi bilmiyorlardı. İnsanlığı yerle bir eden bu tahribatı, yaşanan acıyı aktarabilmek mümkün değil. Mahpuslar kaldıkları hücreleri şöyle tarif ediyorlardı: “Hücre 2 metre eninde, 3 metre boyunda bir yerd. Yatma, yeme, tuvalet hepsi onun içindeydi. Havalandırma yine hücre kadar, 5 metre yüksekliğinde ve üstten tel örgülerle kapalı. Kafes gibi. Hiç kimseyle bağlantının yok”.

Tabutluk diye tanımlanan Eskişehir Cezaevinin kapatılması için başlayan açlık grevi eylemi yirmi yedi günün sonunda kazanıma dönüştü ve cezaevi

kapatıldı. Bu ilk hücre tipi cezaevi denemesi sırasında ÇHD’nin de içinde olduğu kurumlar Eskişehir Cezaevinin kapatılması için protesto eylemleri düzenledi. Yapılan eylemlerin tümüne polis müdahale etti ve içinde avukatların da bulunduğu çok sayıda insan gözaltına alındı. Bu sürece karşı duran kurum temsilcilerine ve avukatlara karşı birçok dava açıldı.

1995 Yılı, Buca Cezaevi Katliamı

21 Eylül 1995 tarihinde Buca cezaevine operasyon düzenlendiğini ve üç mahpusun yaşamını yitirdiği haberini alıyoruz. Olayı haber alır almaz derhal İstanbul’dan yirmi avukatla birlikte İzmir’e doğru yola çıkıp Buca Cezaevine gidiyoruz. Cezaevi idaresi önce görüşme için izin vermiyor. Yapılan görüşmeler sonucunda izin alınması sağlanıyor. İçeri giriyoruz. Avukat görüş yerinde mahpuslarla görüşeceğiz. Avukat görüş yeri büyük bir salon. Ortadan salonu ikiye bölen büyük bir banko var. Bankonun bir tarafında avukatlar diğer tarafında ise mahpuslar olacak. Bizler yan yana konulan sandalyelere oturuyoruz ve görüşeceğimiz kişilerin içeri alınmasını bekliyoruz. Bir süre sonra kapı açılıyor ve görüşeceğimiz müvekkiller topluca içeri alınmaya

başlanıyor.

Gördüğümüz manzaranın anlatılması gerçekten güç, avukatlar cephesinden hiç ses çıkmıyor ve kimse yerinden kalkmıyor. Çünkü bize doğru gelen insanların hala üzerleri kanlı, içlerinde yalnız başına yürüyemeyenler var. Yüzlerindeki morluk ve şişliklerden tanınamayacak hale gelmişler. Soğukkanlı olmaya çalışmak sonuç vermiyor. Bankonun bu tarafındaki insanlar gözyaşlarını engellemeye çalışsa da karşıda bu kadar çok insanı aynı anda yaralı ve işkenceye uğramış şekilde görmek dayanılır bir durum değil. Neler olduğunu öğren-

meye çalışıyoruz. Herkesin durumunu tespit etmeye, doktora çıkıp çıkmadıklarını, yarasının ne durumunda olduğunu saptamaya çalışıyoruz. Herkesin raporu var. Şiddet ve işkence gördüğü belgeli, pek çok tanık var, ama Buca Cezaevi olayı da kimseye sorumluluk yüklenmeden kapatılıyor.

İzmir’den sonra Av. Fuat Erdoğan için yapılan anıt mezarın açılışı için ÇHD’li avukatlar olarak Denizli’ye geçtik. Köy mezarlığına ulaştığımızda, polis ve jandarma tarafından mezarlığın kuşatıldığını gördük. Fuat’ın anıt mezarının açılışına ve anmaya izin vermek istemiyorlardı. Engellemelere rağmen mezarlığa girdik. Jandarmanın silahları üzerimize doğrultmasına aldırmış etmeden anıt mezarın açılışını ve anmayı gerçekleştirdik.

1996 Diyarbakır Cezaevi Katliamı

12 Eylül sonrası her türlü işkencenin en vahşi şekilde uygulandığı bilinen ve pek çok direnişe sahne olan Diyarbakır Cezaevi, 24 Eylül 1996 günü yeni bir katliama daha sahne oldu. Cezaevi içine alınan çevik kuvvet polisleri ve askerler ellerindeki demir çubuklar, kalas ve coplarla mahpuslara vahşice saldırdılar. On insanımız öldürüldü ve onlarca ağır şekilde yaralandı. Bu vahşetin failleri ve sorumluları da cezasız kaldı. AİHM, katliamla ilgili olarak Türkiye’yi suçlu buldu. ÇHD olaydan hemen sonra heyet gönderdi ve açılan davayı takip etti. İstanbul’da basın açıklamaları ve protestolar yapıldı, diğer kurumların düzenlediği etkinliklere katıldı.

1996 Açlık Grevi ve Ölüm Orucu Eylemleri

Devlet, 1996 yılında ikinci kez Eskişehir Cezaevini açma denemesi yaparak cezaevine sevkler gerçekleştirdi. Eskişehir cezaevinin ve diğer hücre tipi cezaevlerinin kapatılması talebi başta olmak üzere, ileri sürülen taleplerin karşılanmaması üzerine tüm cezaevlerinde açlık grevi, sürekli açlık grevi ve ölüm orucu başladı. On iki mahpusun yaşamını yitirdiği, onlarcasının sakat kaldığı eylemler sonucunda siyasi iktidar, ölümler gerçekleştikten sonra taleplerin önemli bir kısmını kabul etmek zorunda kaldı.

Bu açlık grevi o ana kadar gerçekleşen en uzun açlık grevi ve ölüm orucu eylemidir. Dönemin Adalet Bakanı Şevket Kazan “gizli gizli yiyorlar” dese de 63. günde ilk ölüm gerçekleşti ve peşi sıra gelen on bir ölüm ve onlarca eylemcinin sakat kaldığı bu

süreç sonunda Eskişehir Cezaevi tekrar kapatıldı. Bu dönemde ÇHD, devletle yapılan tüm görüşmelerde kurumsal kimliği ile yer almış ve sorunların insan onuruna uygun bir şekilde çözümlenmesi için çalışmalar yapmıştır. Eylemler sonucunda yaşamını yitiren tüm devrimcilere sahip çıkılmış, aileler

ve diğer kurumlarla dayanışma içinde olunmuştur.

Adana – Ceyhan Cezaevi Olayları

19 Ekim 1998 tarihinde Ceyhan Cezaevinde tünel bulunmuştu. Tünelin bulunması ile birlikte asker ve polisler cezaevine operasyon düzenlemiş ve bir mahpus saldırılar sonucunda yaralanmış, mahpuslar koğuşlardan alınarak hücrelere konulmuştur. Cezaevine yapılan saldırıya tepki vermek ve mahpusların can güvenliği korumak için Çankırı, Ümraniye, Bayrampaşa, Bergama, Çanakkale ve Ankara cezaevlerinde bulunan mahpuslar tarafından altmış iki cezaevi görevlisi rehin alınmıştı.

Diğer cezaevlerine yönelik operasyon hazırlığına girişilmesi üzerine 24 Ekim 1998 günü ÇHD’li ve TOHAV’lı avukatlarla gece yarısı önce Bayrampaşa cezaevine gidilmiş, Cezaevi Merkezi Koordinasyonu temsilcileri ile bir görüşme yapılmış, sonra Ümraniye cezaevine gidilerek cezaevi yetkilileri ve mahpus temsilcileri ile görüşme yapılmış, görüşmeler tekrar Bayrampaşa ve Ümraniye olarak sabaha kadar aralıksız devam etmiş, “... cezaevlerine yönelik saldırılar durdurulsun, hücrelere konulan mahpuslar geri getirilsin ve yaralıların tedavileri yapılsın...” şeklindeki talepleri Adalet Bakanlığının kabul etmesiyle anlaşma sağlanmış ve rehinelere serbest bırakılmıştı.

Anlaşma yapılması üzerine sabah 05:30 gibi avukatlar Ümraniye cezaevinden ayrılmış, çıkışta olayın çözümlendiği, rehinelere tüm cezaevlerinde serbest bırakıldığı tarafımızdan açıklanmıştır.

Ulucanlar Cezaevi Operasyonu

Ankara Ulucanlar Cezaevi'ndeki siyasi mahpusların, kaldıkları koğuşlar yetersiz olduğu için ek koğuş açılması istemi yerine getirilmeyince, boş olan bir koğuşun duvarını delerek buraya yerleşmeleri bahane edilerek, 26 Eylül 1999 tarihinde askerler, polislerin katılımı ile cezaevinde operasyon yaptı. On mahpus vahşice katledildi. Onlarcası yaralandı. Bu operasyonun diğerlerinden farkı cezaevinde bulunan herkese açık işkence yöntemlerinin uygulanması ve öldürülenlerin tamamına işkence yapılmış olmasıdır. Ulucanlar'da kullanılan yöntemler adeta "19 Aralık 2000" operasyonunun hazırlığı ve provasıdır.

Operasyona sabaha karşı silahla yoğun şekilde ateş edilmesi suretiyle başlanmış, koğuşlara köpük ve su sıkılmış, aşırı sayıda gaz bombası kullanılmış ve operasyonun her aşaması anbean kaydedilmiştir. Operasyon sırasında mahpuslara işkence edilmiş ve iki mahpus bu şekilde yaşamını yitirmiştir. Özellikle mahpusların temsilcileri hedeflenmiş ve öldürülmüştür.

Ulucanlar Cezaevi katliamı davası, her aşamasında ÇHD tarafından takip edilmiştir. Katliam ve dava ile ilgili bilgiler kitap olarak basılmıştır.

Ulucanlar Cezaevi Katliamı, uluslararası kamuoyu tarafından da yakından takip edilmiştir. Avrupa'nın değişik yerlerinde düzenlenen panel ve sempozyumlara ÇHD kurumsal kimliği ile katılmıştır.

Burdur Cezaevi Operasyonu

Ulucanlar katliamından sağ kurtulan, aralarında koğuş temsilcilerinin de bulunduğu mahpusların

bir kısmı Burdur Cezaevine sevk edilmiştir. Burada cezaevi 1.müdürü Kâtip Özen tarafından birçok kez "Ulucanlar'da yarım bıraktığımız işi bu kez tamamlayacağız" şeklinde tehditlerle karşılaşmışlardır. Ulucanlar katliamında ağır yaralı olarak Burdur'a nakledilen mahpusların tedavileri burada da yapılmamıştır. Cezaevi yetkilileri ve jandarma tarafından mahpuslara yönelik cezaevi girişi ve çıkışında şiddetli baskı ve işkence yöntemleri uygulanmıştır. Cezaevindeki mahpuslar uygulamaları protesto etmek amacıyla duruşmalara gitmeme kararı almış, mahpusların duruşmalara gitmemesini bahane eden cezaevi yetkilileri ve Jandarma, 5 Temmuz 2000 günü sabah saatlerinde iş makineleri, dozer, yüzlerce gaz ve ses bombası ile birlikte operasyonu başlatmıştır. İş makineleri, dozer ve kepçe ile cezaevi duvarları yıkılmış, bu sırada cezaevinde bulunan mahpuslar ağır şekilde yaralanmıştır. Veli Saçılık isimli devrimcinin bir kolu operasyon sırasında kepçe ile kopartılmıştır. Kopan kolu birkaç gün sonra bir sokak köpeğinin ağzında bulunmuş, aradan çok zaman geçmesi nedeni ile yerine dikilememiştir. Yaralı Veli Saçılık'ın tedavisi uzun bir süre yapılmamıştır. Bu operasyon sonucunda altmış bir devrimci mahpus ağır yaranlanmış ve kalıcı sakatlıklar ile karşı karşıya kalmışlardır. Burdur Cezaevi operasyonu, 19 Aralık operasyonundan altı ay önce yapılmış ve F Tipi Hücre Cezaevlerine geçişte bir hazırlık aşaması olarak görülmüştür.

ÇHD üyeleri başta İstanbul, İzmir ve Ankara olmak üzere birçok ilden Burdur'a gitmiş, operasyona katılan tüm sorumlular hakkında suç duyurusunda bulunmuştur. Yaralanan mahpusların tedavilerinin bir an önce yapılması sağlanmaya çalışılmıştır.

Bergama Cezaevi Operasyonu

Bergama Cezaevinde siyasi mahpusların kaldıkları koğuşlara 25 Temmuz 2000 tarihinde müdahalede bulunmuş ve birçok kişi müdahale sırasında yaralanmıştır. ÇHD'li avukatlar operasyon haberini alır almaz Bergama cezaevine doğru yola çıkmıştır. Akşam üzeri Bergama Cezaevinin önüne gelindiğinde, polis ve askerlerin cezaevine 500 metre mesafede barikat kurdukları ve kimseyi cezaevine yaklaştırmadıkları görülmüştür. Cezaevinde yapılacak görüşmeler için bir heyet oluşturulmuştur. Heyette İzmir Barosu başkanı Av. Ç. Turan, İzmir İHD başkanı Av. E. Demir ve ÇHD İstanbul Şube başkanı Av. M. Çelik yer almıştır. Görüşmeler gece

22.00’de başlayıp sabaha kadar aralıksız sürmüş, cezaevi yetkilileri ve tutuklu temsilcileri ile ayrı ayrı görüşme yapılmıştır. Güvenlik gerekçesiyle cezaevi yetkilileri, temsilcilerle yapılan görüşmeye katılmamışlardır. Tutuklularla yapılan görüşmede operasyonun nedeninin, cezaevi personeli tarafından 105 metrelik bir tünelin tesadüfen bulunması olduğu öğrenilmiştir. Tünelin bulunması ile birlikte cezaevi personeli ve jandarma iş makineleri ve gaz bombaları ile koğuşlara saldırıya geçmiştir. Operasyon sonucunda cezaevinin büyük bir bölümü yanmış ve kullanılamaz hale gelmiştir. Tutukluların tamamı küçük bir koğuşa sığınmış ve her türlü insani ihtiyaçlardan yoksun bırakılmıştır. Tutuklulara yemek ve su verilmemiştir. Askeri personel tarafından, tutuklulara yönelik psikolojik savaş metotları uygulanmaktadır. Bergama Başsavcısı A. Berke ve Cezaevi savcısı G. İlhanoglu ile yapılan görüşmeye ismini öğrenemediğimiz bir komando albay da katılmıştır. Albay, “...terör avukatları ile yapılan görüşmenin yanlış olduğunu, görüşmenin bir an önce sonlandırılmasını ve operasyonun hemen başlamasını, gerekli görürse bütün tutukluların öldürülebileceğini...” açıkça ifade etmiştir.

Cezaevinde dört gün boyunca sabahlara kadar süren görüşmeler yapılmıştır. Bu görüşmeler zarfında İstanbul’dan gelen avukatlar ve aileler günlerini cezaevinin hemen yanındaki mezarlıkta veya boş bir arazide geçirmiş, bazen mezarlıkta, bazen bir ağacın dibinde uyumuşlardır. Uzun ve yorucu görüşmelerden sonra karşılıklı anlaşmaya varılmıştır. Komando Albayın koğuşlardan çıkan herkesin soyunacağını ve üzerileri arandıktan sonra Buca Cezaevine sevk edileceklerini söylemesi üzerine anlaşma bozulmuş ve görüşmeler tekrar başlamıştır. Tutukluların günlerdir aç, susuz bir şekilde beklendiklerini, üzerilerinde doğru dürüst giyeceklerinin bile olmadığını belirterek, üst ve ayakkabı aramasının insan onuruna aykırı olduğunu, bu koşulu kabul etmeyeceğimizi başsavcıya bildirdik. Adalet Bakanı ile yapılan görüşmelerden sonra üst araması yapılmadan Buca’ya sevk konusunda anlaşmaya varıldı. Sabaha karşı önde görüşmeciler heyet, arkada tutuklular olmak üzere, cezaevinde bulunan yüzleri kar maskeli askerlerin oluşturduğu koridor arasından geçerek sevk işlemi gerçekleştirildi. Sevk sırasında üst araması yapılmadı. Ancak Buca cezaevine girişte tüm tutuklulara saldırıldığını ve hepsinin ciddi şekilde yaralandıklarını sonradan öğrendik.

Bir kez daha verilen sözler devlet tarafından yerine getirilmemişti.

Bergama Cezaevi operasyonu, devlet tarafından Ulucanlar Katliamı benzeri bir katliam planlanması olmasına rağmen, bu girişim hukuk kurumları, insan hakları kurumları ve ailelerin ortak mücadelesi ile boşa çıkarılmıştır. Bergama Cezaevi operasyonu, devletin “hayata dönüş” adını verdiği operasyon öncesi cezaevlerine yönelik yaptığı son operasyon olarak kayıtlara geçmiştir

F Tipi Cezaevleri Dönemi

Devletin hak gasplarıyla kimi zaman operasyonlar yapıp ardından geliştirdiği kısa vadeli çözümlerle idare etmeye çalıştığı cezaevlerinde yeni bir dönemin başlayacağı, F Tipi Cezaevlerinin inşa edildiğinin öğrenilmesi ile birlikte kamuoyunun gündemine oturmuştur. Yapılmakta olan cezaevleri incelediğinde devletin, cezaevi adı altında hücreler inşa ettiği tespit edilmiştir.

Çağdaş Hukukçular Derneği, Barolar, Tabipler Birliği, Mühendis ve Mimar Odaları Birliği, İnsan Hakları Derneği, İnsan Hakları Vakfı başta olmak üzere pek çok kurum, F Tipi Cezaevlerinin tecrit uygulamasına yol açacağını belirterek, bu cezaevlerinin açılmamasını talep etmişlerdir.

F Tipi Cezaevi uygulamasından vazgeçilmesi temel istemi ile 20 Ekim 2000 tarihinde başlayan ve kısa bir süre içinde katılımın bin beş yüz kişiye ulaştığı, modern dünyanın gördüğü en geniş katılımlı, en uzun süreli ve en çok can kaybı yaşanan ölüm orucu eylemi süreci başlamış oldu. Ölüm orucu eyleminin 59. gününde, 19 Aralık 2000 tarihinde, yirmi cezaevinde aynı anda başlatılan, binlerce asker ve polis katılımı ile tek merkezden yürütülen, ağır

makinalı silahlar, kimyasal silah, gaz bombaları iş makinaları ve helikopterler kullanılarak gerçekleştirilen operasyona tanıklık ettik.

Bu operasyon öncekilerden çok farklıydı. Dünya tarihinde ilk kez bir devlet, aynı anda yirmi cezaevine bu kapsamda bir operasyon yapmış oluyordu. İlk kez bir devlet, ülke genelinde tüm cezaevlerinde savaş durumuna göre konumlandığı birliklerle operasyon yapıyor ve bu cezaevlerinin tümünü birden boşaltıyordu.

19 Aralık gecesi 04:30 sularında Av. B. Aşçı'nın telefonu ile operasyonun başladığını öğrenmemiz üzerine saat 05:00 gibi Bayrampaşa Cezaevine gidilmiştir. Başka arkadaşların da katılımı ile kısa süre içinde on kadar ÇHD'li avukat Bayrampaşa Cezaevinin önünde toplanabildi. Cezaevine giden bütün yollar polis ve özel tim tarafından kapatılmıştı, kimsenin cezaevine yaklaşmasına izin verilmiyordu. Direnenler şiddetli bir şekilde gözaltına alındı ve polis otobüslerine bindirildi. Cezaevinin önünde adeta bir insan avı başlatılmıştı. Birden fazla kişinin yan yana gelmesine engel olunuyordu.

Tüm bunlara rağmen on ÇHD'li avukat, polis bariyerlerini aşarak cezaevi kapısının hemen önüne kadar yaklaştık. Cezaevinin önünde kar maskeli özel timler ile karşı karşıyaydık. Silah ve bomba sesleri yanı başımızdan geliyordu. Özel tim amirinin talimatı ile zorla cezaevinin önünden sürüklenerek uzaklaştırıldık. Operasyonun gerçek niteliğini ve şiddetini birkaç saat sonra öğrendik. Devlet yirmi cezaevi içinde en büyük şiddeti Bayrampaşa cezaevinde uygulamış ve Bayrampaşa TUFAN'ında on iki mahpus yakılarak ve kurşunlanarak öldürülmüş, yüzlerce yaralanmıştır.

Cezaevlerinde bulunan bütün devrimci mahpuslar dövülerek, işkence yapılarak, Hücre Tipi Cezaevlerine sevk edilmişlerdir. Çok uzun bir süre F Tipi cezaevlerine sevk edilen müvekkiller ile irtibat kurulamamış ve haber alınamamıştır. ÇHD'li avukatlar bu süreçte cezaevinde katledilen bütün devrimci mahpusların cenazelerine sahip çıkmış, otopsi ve defin işlemleri sırasında aileler ile birlikte olmuş-

tur. 19 Aralık 2000 tarihinde operasyon emrini verenler ve katılanlar hakkında suç duyurularında bulunmuş, basın açıklamaları ve kamuoyunu bilgilendirme, raporlar hazırlanması gibi çalışmaların yanı sıra, operasyonun hemen sonrasında delil tespiti için başvurular yapılmıştır. Devam eden davalar dernek tarafından takip edilmektedir.

Bu yazıda ÇHD'nin ikinci kez kuruluşundan itibaren geçen zorlu on yılındaki bazı çarpıcı olayları, tanığı ve parçası olduğumuz bu acı verici süreçleri, derneğimizin mücadele geleneğini hatırlatmak üzere kısaca anlatmaya çabaladık.

Sonuç Olarak

Yeniden kurulduğu 1990 yılı ile 2000 yılı arası dönemi ve bu dönemdeki katkılarını kısaca anlatmaya çalıştığımız ÇHD, mücadele tarihi boyunca, ezilenlerin yanında, ezenlerin karşısında yer almıştır ve almaya devam edecektir. Kurulduğu günden itibaren "ulusların kendi kaderini tayin etme hakkını" açıkça savunmuş, halklara karşı suç işleyenlerin, katliam, işkence yapanların, yargılı-yargısız infazda bulunanların cezalandırılması için her türlü çabayı göstermiş, sermayenin saldırılarının karşısında, işçi sınıfının yanında yer almış ve her türlü dayanışmanın ortaya konmasını örgütlemeye çalışmıştır. Tecridin bir insanlık suçu olduğunu, F Tipi Hücre Cezaevlerinin insan onuruna aykırı olması nedeniyle kapatılması gerektiğini savunmuş, halka karşı kurulan özel yetkili mahkemelerin kapatılması için mücadele etmiştir. Her zaman Vedat Aydın, Metin Göktepe, Hasan Ocak, İrfan Ağdaş, Uğur Kaymaz, Festus Okey, Hrant Dink, Berkin Elvan, Ali İsmail Korkmaz, dostumuz Tahir Elçi ve burada isimlerini tek tek sayamadığımız kayıplarımızın, işkence gören ve haksızlığa uğrayan insanlarımızın yanında, katillerinin karşısında olmuştur.

ÇHD'nin geçmiş mücadelesi geleceğe ışık tutacaktır.

"Yarın, geride kalan hayatımızın ilk günüdür."

Mark Twain

Duruşmada fotoğraf çeken basın mensupları, sanık avukatı İlhami Yelekcı'nın saldırısına uğradı.

Polisler yargı önünde

Fatih'te bir eve düzenledikleri baskında 15 yaşındaki konfeksiyon işçisi Gülistan Özdemir ile Hamdin Salgın'ı (19) gün ortasında öldüren infazcı polislerin yargılanmasına...

sert davranarak salon dışına çıkarmaya çalıştı. Polislerin tavırları üzerine gazeteciler salonu terketmek zorunda kaldı.

Duruşmada söz alan Şefik Kul, 3 katlı evin bulunduğu orta kata çıktıklarında üzerle-

Dostluk ve Dayanışma Mekânı: ÇHD

Av. Mehmet Ali Kırdök

Çağdaş Hukukçular Derneği İstanbul Şubesinin kuruluş tartışmalarının yaşandığı 1990'lı yılların başında, 12 Eylül cuntasının emperyalizmin ve sermayenin ihtiyaçlarını gözeterek yeniden oluşturduğu siyasi, hukuki, toplumsal sistemin çözülme belirtilerine paralel olarak toplumun tüm kesimlerinde örgütlenme istek ve çabası yükselmekteydi. Bu kapsamda işçi sendikalarının 12 Eylül öncesi pozisyonlarına dönme çabası sürerken memurlar sendika çatısı altında örgütlenme mücadelesi veriyorlar, Kürt siyasi hareketi, daha dün dilleri yasaklı iken yasal zemini zorlayarak kurdukları siyasi partiyi yaşatmaya, Türkiye partisi haline getirmeye çalışıyorlardı. Hayatın tüm alanlarında, nesnel koşullarla uyumlu olmasa da en kötüsünü yaşamış olmanın, tünelin aydınlık yönüne doğru gidiyor olmanın verdiği bir iyimserlik havası vardı.

Kürt siyasi hareketi, ilk defa legal bir parti kuruluşu için adım atmış, Türkiye sol çevrelerine çağrı yaparak oluşturulacak partiyi birlikte inşa etmek önerilmişti. Bazı sol siyasi çevrelerde ve demokrat kesimlerde sıcak yanıt bulan bu çağrı, Halkın

Emek Partisinin (HEP) kuruluşu ile sonuçlanmış, kuruluştan sonraki ilk seçimde ezber bozularak muhalif milletvekilleri TBMM çatısı altına girmişti. Bir süre sonra Türkiye sol çevrelerinde bazı siyasi grupların, aydın ve entelektüellerin bir araya gelmesiyle, uzun bir süredir tasarı halinde olan bir proje hayata geçirilmiş, Özgürlük ve Demokrasi Partisi (ÖDP) coşkulu bir kuruluş ile Türkiye siyasi hayatına giriş yapmıştı. Herkes iyimser olmaya çalışıyor, katılan gruplar, geçmiş örgütlenme ve propaganda alışkanlıklarını değiştirme, daha demokratik bir işleyiş pratiği geliştirme gayreti içinde görünüyor, güçlü gruplar güçlerini sınırlandırarak küçük grup ve bireylere pozitif ayrıcalık tanımaya gayret gösteriyordu.

Tüm bu gelişmelere, özellikle Kürt siyasi hareketinin hızla büyümesine karşılık olarak hakim sınıfın bu mücadeleyi şiddetle bastırma ve boğma mücadelesi de hızla yaygınlaşıyor, biçim değiştiriyor ve derinleşiyordu. İstanbul cezaevlerindeki siyasi tutuklu ve hükümlüler, Eskişehir E Tipi ve sonrasında Aydın Özel Tıp Cezaevi gibi tutulma koşul-

larının son derece elverişsiz olduğu cezaevlerine sevk edilerek, savunma hakları kısıtlanıyor, diğer yandan İstanbul'da, sol örgütlere silahlı operasyonlar yapılıyor, operasyonun yapıldığı mekanda bulunanlar topluca katlediliyor, yargısız infaz operasyonları, devrimci örgütlere yönelik planlı yok etme programının bir parçası olarak yürütülüyordu.

Eskişehir Cezaevinde tecrit koşullarında tutulan siyasi tutuklu ve hükümlülerin İstanbul Cezaevlerine getirilmesi ana ekseninde başlatılan 1996 ölüm orucuna yoğun bir katılım olmuş, talepler ile ilgili pazarlıklar sürerken 12 tutuklu ve hükümlü yaşamını yitirmiş, onlarcası Wernicke Korsakoff hastası olduktan sonra süreç anlaşmayla sonuçlandırılmıştı. İşkence bir sorgu yöntemi olarak çok yaygın uygulanıyor, avukat tarafından ısrarla takip edilmeyen vakalarda raporlama yapılmıyordu. Yargısız infaz ve işkence faili kamu görevlileri hakkında açılan soruşturmalarda genellikle takipsizlik kararı veriliyor, takip edilen ve açılan davaların ezici çoğunluğu sanıkların beraati ile sonuçlanıyor, beraat kararı verilmeyen dosyalar zaman aşımına uğratarak, yargı eliyle cezasızlık geleneği sürdürülüyordu.

Olağanüstü hal devam ettiriliyor, ülkenin bu bölümünde, zaten son derece cılız olan hak ve özgürlükler tamamen askıya alınıyor, fiili uygulamada zorbalık ve hukuk dışılık hakim hale geliyordu. Kürt hareketi mensuplarına yapılan operasyonların yanında, Kürt aydınları JITEM tarafından faili meçhul cinayetlerle katlediliyor, gözaltında kayıplar genel bir uygulama haline getirilerek yaygınlaştırılıyordu. Bu dönemde Diyarbakır'da Vedat Aydın, Elazığ'da Av. Metin Can ve Dr. Hasan Kaya devlet içinde örgütlenmiş güçlerce kaçırılıp öldürülmüş, güneydoğuda Kürt siyasi hareketine desteğin bedeli ölüm olarak belirlenmişti. Gözaltında kayıpların yaygınlaşması sonucunda, gözaltına alma olayının polis tarafından kabul edilmesi aileler ve avukatlar açısından bir teselli vesilesi kabul edilir hale gelmişti. Bu arada 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu ile daha sonra kapsamı sürekli geliştirilen yeni bir düzenleme hayata geçiriliyor, sus payı olarak da kısmi af çıkarılıyordu. Yasanın yürürlüğe girdiği siyasi koşullarda, Kürt siyasi hareketinin hızlı yükselişi karşısında af düzenlemesinin yanı sıra Kürt siyasi tutuklu ve hükümlülere infaz diğerlerinin iki katı olarak uygulanıyordu.

12 Eylül cuntasının İstanbul Barosunun başına ge-

tirdiği Selahattin Sulhi Tekinay 1988 yılında yerini Çağdaş Avukatlar Grubunun da desteklediği Av. Turgut Kazan ve ekibine devretmiş, İstanbul Barosunda 12 Eylül ile kesintiye uğrayan Orhan Adli Apaydın'ın temsil ettiği sol Baro geleneği devam ettirilerek halka ve halkın sorunlarına daha duyarlı bir Baro pratiğinin önü açılmıştı. Av. Turgut Kazan çatışmalı yılların önemli bir kısmında, 1996 yılına kadar 4 dönem İstanbul Barosu başkanlığını devam ettirmiş ise de 1994-1996 dönemine AVTA tartışmaları, baro yönetiminde çatışmalar ve ayrışmalar damga vurmuştu. Bu çatışmalı döneme gelmeden avukatların Barodan beklentileri, yani çok sık yaşanan ciddi hak ihlallerine karşı daha dinamik, halkın hak arama mücadelesine daha fazla müdahil baro beklentisi karşılanamamış, talepler baro başkanında somutlaşan bürokratik bariyer önünde çözümsüz bırakılmıştı.

Hukuk alanında mücadelenin önemli olduğu ve çoğaltılması gerektiği bu koşullarda, İstanbul Barosu yönetiminin güçlü bir bileşeni olan Çağdaş Avukatlar Grubunun merkezini oluşturan sosyalist ve demokrat avukatlar, baro seçimlerinin yapıldığı dönemlerle sınırlı olarak kendiliğinden bir araya geliyor, ilkelerini ve çalışma programlarını oluşturuyor, son derece demokratik bir yöntemle, kendisini çağdaş avukat olarak tanımlayan her avukatın katılımıyla çalışma komitesini, baro organlarına adaylarını, bütçesini belirleyip işe koyuluyordu. Baro seçimleri dışında kalan zamanlarda ise ÇAG'ın temel bileşenleri, birlikte hareket edilmesini gerektiren toplumsal olaylar patlak verdiğinde bürolarda bir araya geliyor, yapılacak işe göre tartışmalar yürüterek karar oluşturuyor. İş bölümü yaparak kendi aralarında oluşturdukları demokratik güç birliği ile baskı ve şiddete maruz kalan kişi ve kurumları hukukçu olarak desteklemeye, onların maruz bırakıldığı yasa dışılığı deşifre etmeye, savunma ihtiyacına yanıt vermeye çalışıyorlardı.

Çağdaş Hukukçular Derneğinin İstanbul'da bir şubesinin kurulması düşüncesi bu koşulların çevrelediği bir atmosferde tartışılmaya başlandı. İstanbul Barosu faaliyetlerinde yer almakla birlikte, baronun müdahale etmediği alanlarda demokratik mücadeleye müdahil olmak, sadece baro seçimi dönemlerinde değil, her dönem örgütlülüğü canlı tutmak talebi dernek kurma düşüncesinin temel dayanaklarını oluşturuyordu. Dernek düşüncesini savunan

arkadaşların önemli bir kısmı, derneğin tüm ÇAG bileşenlerini bir araya getirmesini istiyorlardı. Bu doğrultuda çalışmalar yapıldıysa da başarılı olunamadı. ÇAG içerisinde bir grup dernek çalışmasında yer almadı. Dernek, içinde Kürt avukatların da bulunduğu ve ÇAG'ın bir bileşeni olan Devrimci Demokrat Avukatlar tarafından desteklendi ve kuruluşu gerçekleştirildi.

ÇHD İstanbul Şubesi, kuruluşunda yer aldığım ve dernek faaliyetlerine aktif olarak katıldığım 1990'lı yıllar boyunca sadece İstanbul'da değil, ülke genelinde hukuk ve insan hakları ihlallerine maruz bırakılan kişi ve kurumların hukuki mücadelelerinde olanakları elverdiği ölçüde yanlarında bulundu, onlara destek oldu, demokratik kitle örgütleri ve meslek örgütleri ile birlikte, üye ve katılan avukatlarıyla demokratik mücadelede yer aldı. Yeri geldi güneydoğuda boşaltılan Kürt köylerinden kaçarak Kuzey Irak Kürt Federe Devleti sınırları içinde yer alan Zaho ve Duhok'ta kamplara yerleştirilen Kürt köylülerinin durumunu yerinde araştırmak için İnsan Hakları Derneğinin oluşturduğu insan hakları heyetine katıldı.

1994 yılı Ekim ayında Tunceli'nin Ovacık ve Hozat köyleri başta olmak üzere tüm ilçelerinde yüze yakın köy ve mezra güvenlik güçleri tarafından boşaltılmış, bazıları yakılmış, binlerce köylü kış koşullarında zorla göç ettirilmişti. ÇHD İstanbul Şubesi, dernek yöneticileri, sendika, meslek örgütü temsilcileri ve gazetecilerle birlikte oluşturdukları bir heyetle yerinde inceleme yapma, gözlemleri kamuoyu ile paylaşma amacıyla 3 otobüs gözlemci ile Tunceli'ye gitmek istedi. Haziran ayında bir heyetin Kuzey Irak Kürt Federe Devleti'ne gitmesine izin verilmesine rağmen, Kasım ayında benzer bir heyetin Tunceli sınırlarına girmesine Olağanüstü Hal Bölge Valiliği tarafından izin verilmedi. Bununla da kalmadı, Doğancılar Karakolundan dön-

dürülen heyetin Elazığ'dan çıkışına kadar, Elazığ halkı ile temasının engellenmesi amacıyla otobüslerin şehir merkezinde durmasına fiili olarak engel olundu. Bu durumda heyet, bir gün sonra Ankara'ya geldi. Olağanüstü güvenlik önlemleri altında gerçekleşen Kızılay'dan Meclis'e kadar olaylı bir yürüyüşün ardından oluşturulan bir heyet İçişleri Bakanı ve Meclis başkan vekili ile görüştü, basın açıklaması yapılarak İstanbul'a döndü.

Türkiye sosyalist ve Kürt siyasi çevreleriyle ilişkili avukatların önemli bir kısmının ortak mücadele aracı olarak işlev gören ÇHD İstanbul Şubesi, işleyişinde demokratik tutum ve bireyler arası ilişkilerinde dostluk ve mesleki dayanışma ruhuyla bileşenlerinin tamamının örgütüydü.

Bugün geriye baktığımda, yaşadığımız dernek sürecinin en fazla dikkate değer yönünün; derneğin şu veya bu etkinliğe, şöyle veya böyle katılım göstermiş olması değil (üyeleri ve katılan avukatları ile hayatın her alanında elinden geleni yapmıştır), demokrasi, hukuk ve insan hakları ile ilgili alanlarda yoğun avukatlık emeği üreten Türk ve Kürt her kesimden sosyalist ve demokrat avukatların aynı çatı altında, gerçek anlamda demokratik bir işleyiş ve dayanışma içinde, birlikte iş yapabilmeye becerisini gösterebilmiş olmaları olduğunu düşünüyorum. Bunun sonucu olarak, dernek içerisinde bir araya gelen kişi ve gruplar, ÇHD'nin örgüt bağımsızlığına gösterdikleri özen gereği, grup kimliğini dayatmaktan genellikle geri duruyorlardı, aksi tutum gösteren olduğunda elbirliği ile demokratik yapı lehine tavır konuluyor, demokratik yapı korunuyordu. Derneğin dış dünyaya yansıyan siyasi tutumu, uzun tartışmalar ile belirleniyor, kimse kendi grup mesajını dayatmıyordu.

Sonuç olarak 1990'lı yıllar birçok şeyin yanında, kişi ve grupların demokratik işleyişe özen göstermeye gayret ettikleri, bu nedenle bir arada ortak iş yapma süreçlerini, dostluk ve dayanışma ile zenginleştirmeye çalıştıkları bir dönem oldu. ÇAG gibi benzeri olmayan bir yapıdan beslenen ÇHD'nin; bu dönem içerisinde dostluk, dayanışma ve birlikte olmanın mekânlarından biri olarak, birlikte çalıştığımız tüm dostlarımızla birlikte anılarımızda değerli bir yer tuttuğunu, o dönemi ve dostları özlemle anıldığını belirtmek istiyorum.

DGM'ler yeniden düzenlensin

İzmir DGM AİHM'i takmadı

Çaldığı Hukukçular Derneği (ÇHD) İzmir Şube Başkanı Avukat Nohut Demirmerci, AİHM'in "DGM'lerin" yeniden düzenlenmesi için çalışmalarını sürdürüyor. İzmir DGM'leri hakkında verdiği bilgileri dernekten açıkladı. DGM heyeti tarafından oluşturulan heyetle yerinde inceleme yapma, gözlemleri kamuoyu ile paylaşma amacıyla 3 otobüs gözlemci ile Tunceli'ye gitmek istedi. Haziran ayında bir heyetin Kuzey Irak Kürt Federe Devleti'ne gitmesine izin verilmesine rağmen, Kasım ayında benzer bir heyetin Tunceli sınırlarına girmesine Olağanüstü Hal Bölge Valiliği tarafından izin verilmedi. Bununla da kalmadı, Doğancılar Karakolundan dön-

İzmir DGM heyeti tarafından oluşturulan heyetle yerinde inceleme yapma, gözlemleri kamuoyu ile paylaşma amacıyla 3 otobüs gözlemci ile Tunceli'ye gitmek istedi. Haziran ayında bir heyetin Kuzey Irak Kürt Federe Devleti'ne gitmesine izin verilmesine rağmen, Kasım ayında benzer bir heyetin Tunceli sınırlarına girmesine Olağanüstü Hal Bölge Valiliği tarafından izin verilmedi. Bununla da kalmadı, Doğancılar Karakolundan dön-

DGM'lerin hukuka aykırı kurumlar

Kolektif Dava Takibinin Tipik Bir Örneği: **Gazi - Ümraniye Davası ve Komisyonu**

Av. Cemal YÜCEL

Hak ve özgürlük mücadelesinde bazı sembol davalar vardır. Bu davalar birden çok avukat tarafından kolektif yani toplu olarak takip edilir. Toplu dava takipleri bazen katılan, bazen sanık tarafında yer alarak yapılmaktadır. Benim de katıldığım aklıma ilk gelen örneklerden Metin Göktepe davası ve Ali İsmail Korkmaz davası katılan tarafta, Pendik Lisesi öğrencisi Nermin Alkan'ın "Savaşa Hayır" dediği için yargılandığı dava ile Halkın Hukuk Bürosu avukatlarının yargılandığı dava da sanık tarafında yer alarak toplu bir şekilde takip edilen davalardır. Türkiye yargı pratiğinde yüzlerce örneği bulunan toplu dava takibinde temel amaç adalete uygun bir kararın çıkması yanında toplumsal mücadeleye katkı sunmaktır.

Bu satırların yazarı 38 yıllık meslek hayatı boyunca birçok toplu davaya avukat olarak katılmıştır. Bunların bir kısmında davanın sorumlu yani yürütücü kısmında, bazen de destek kısmında yer almıştır. Ne yazık ki, birkaç istisna hariç büyük çoğunlu-

ğunu kaybetmiştir. Yani karşınızda başarısız bir avukat vardır. Lakin bunca başarısızlığına karşın bu davaları ısrarla takip etmeyi sürdürmektedir. Tesellisi de hazırdır: Galiptir bu yolda mağlup! Niye böyle olduğunu ileride anlatacağım.

Meslek hayatıma başladıktan 5 yıl sonra Çağdaş Hukukçular Derneği'nin İstanbul Şubesi'nin kuruluşunda yer aldım. Devamında yönetim kurulu üyesi oldum. Derneğin kuruluşundan bir süre sonra 1995 yılında devletin resmi ve gayriresmi kontra güçleri tarafından Gazi-Ümraniye Katliamı gerçekleştirildi. ÇHD ve İHD üyesi avukatlar bu davaya yoğun bir şekilde ilgi gösterdi ve toplu dava takibinin belki de en uzun süreli hukuk komisyonu çalışması bu dava için oluşturuldu. Bu komisyonun bir üyesi olmak benim için meslek hayatımın en büyük onurlarından biri oldu.

Gazi-Ümraniye Katliamı'nın bilançosu ağırdı. Olayların gelişimini hatırlamakta yarar var. 12

Mart 1995 günü akşam saatlerinde çoğunlukla Alevi ve Kürtlerin yaşadığı, devrimci yurtsever kesimlerin hakim olduğu tam da bu nedenlerle devletin hiç sevmediği Gazi Mahallesi'nin ana caddesi üzerinde bulunan 4 kahvehane ve 1 pastaneye bir taksiden ateş açıldı. Bunun sonucunda Halil Kaya öldürüldü, 15 kişi yaralandı. Failler geldikleri ticari otoyu, şoförünü de öldürdükten sonra olay yerine yakın bir yerde terk ederek kaçtı. Olayı duyan Gazi Mahallesi sakinleri ve diğer duyarlı yurttaşlar akın akın olay yerine gelmeye başladı. Halk, polisin katillerin peşinden gitmediğini iddia ediyor ve hem güvenlik güçlerine hem olayı gerçekleştirenlere tepki gösteriyorlardı. Yürüyüşler yapıyor, sloganlar atılıyor, barikatlar kuruluyordu. Vakit gece yarısını geçtikten sonra halk evlerine dönmeye başladı. Gazi Cemevinde az sayıda kişi cenazeyi bekliyordu, ortam sakinleşmişti. Ancak gece 04.00 sıralarında Cemevine yaklaşan iki panzer projektörlerini Cemevine tutarak aydınlattı. Hemen ardından da panzer yanından seri atışlar yapılarak Mehmet Gündüz öldürüldü, 4 kişi yaralandı. Bu olay Gazi'nin fitilini tam anlamıyla ateşledi. Sabah saatlerinden itibaren binlerce kişi Gazi Mahallesi'nde toplandı. Polisle taşlı sopalı çatışmalar yaşandı. Ancak göstericiler silah kullanmamasına rağmen resmi ve sivil polisler halkın üzerine otomatik silahlarla ateş açtı. Gün boyunca süren saldırılarda 12 kişi öldü, yüzlerce kişi polis kurşunu, cop veya sopayla yaralandı. 2 gün sonra Gazi Katliamı'nı protesto etmek amacıyla Ümraniye 1 Mayıs Mahallesi'nde toplanan halkın üzerine, yine polisler tarafından ateş açılarak 5 kişi öldürüldü, 15 kişi yaralandı.

Olaylardan hemen sonra devrimci, demokrat, yurtsever avukatlar gerek bireysel, gerek kurum temsilcileri olarak yoğun katılımlı bir toplantı yaptı. Toplantıda soruşturma ve açılacak muhtemel davaların zorlu ve uzun sürecek olması nedeniyle işin asıl yürütücüsü olarak bir hukuk komisyonu oluşturul-

ması kararlaştırıldı. Komisyon üyesi olmak isteyen 7 avukatla komisyon kuruldu. Diğer avukatların da ilerleyen süreçte komisyona ve çalışmalara katılabilecekleri kararlaştırıldı. Komisyon, ilk toplantısında “Gazi-Ümraniye Hukuk Komisyonu” olarak isimlendirildi. Komisyonunda başkan, sözcü ve benzeri görevlendirmeler yapılmadı. Herkesin eşit oy hakkına sahip olması ve dava takibi için herhangi bir ücret talep edilmemesi kararlaştırıldı.

Yaşamını yitirenlerin ailelerinden ve yaralananlardan vekâletnameler alındı. Gazi Mahallesi'nde aylarca sürecek bir çalışma başladı; olay yerinde keşifler yapıldı; mermi çekirdekleri, kovanlar toplandı; kapı kapı dolaşarak ölenlerin yakınlarına, yaralılara ve tanıklara ulaşılmaya çalışıldı. Daha sonraki süreçte soruşturma savcılarında elde edilen her türlü belge ve bilgi sunuldu, tanıklar, müştekiler bildirilerek dinlenmeleri sağlandı. Savcılar her zamanki gibi dava açmakta istekli olmadığından düzgün bir soruşturma yapmadı. Hatta Gazi Mahallesi'nde yaşanan katliamla ilgili ilk davaları, izinsiz gösteri yapmak ve mala zarara vermek suçlamalarıyla halk aleyhine açtılar. Nitekim bir kısım devlet görevlilerinin, kahvehanelerin taranması ve taksi şoförünün öldürülmesi eylemini Yeşil kod isimli Mahmut Yıldırım ve ekibinin yaptığına ilişkin beyanları göz ardı edildi. Tüm bu iddiaları araştırmayan İstanbul Devlet Güvenlik (DGM) Savcılığı dosyayı faili meçhul kararıyla kapattı. Devlet kendi içindeki paramiliter güçlerini korudu.

Ümraniye soruşturmasını yapan Üsküdar Cumhuriyet Savcılığı ise silah kullanan polislerin tespit edilemediği gerekçesiyle takipsizlik kararı verdi. Gazi'deki soruşturma savcısı 12 ölüm ve 5 yaralamayla ilgili olarak alt düzey 20 polis hakkında zaruret sınırının aşılması suretiyle adam öldürme suçundan dava açtı. Ancak daha ilk duruşmaya

çıkılmadan dava güvenlik gerekçesiyle Trabzon Ağır Ceza Mahkemesi'ne gönderildi. Oradaki ilk duruşmada ise kimseye söz verilmeden, savcının talebiyle sanıkların memur olması nedeniyle izin zorunluluğu gerekçe gösterilerek usul eksikliğinden davanın durmasına karar verildi. Kısacası faillerin bulunmaması ve zoraki davada kimseye ceza verilmemesi için her türlü çaba gösterildi. Durma kararına itirazımız sonrasında iki yıllık zaman kaybından sonra dava yeniden başladı. Mahkeme davanın kapsamına ve önemine uygun bir araştırma yapmadan 18 polislin beraatine, elinde otomatik silahla ateş açtığı basına yansıyan polislerden birinin 4 ölüm için 6 yıl 8 ay, diğerinin 2 ölüm için 3 yıl 4 ay hapis ile cezalandırılmasına karar verdi. Üstelik ölüm başına 1 yıl 8 ay ceza ve sadece 2 polislin mahkûmiyeti ile sonuçlanan Gazi Katliamı davası Yargıtayca verilen son erteleme kararıyla birlikte tümüyle kapatıldı.

Ümraniye katliamına ilişkin soruşturma dosyası ise takipsizlik kararına yaptığımız itirazın da reddedilmesiyle kapatılmıştı, ancak Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin verdiği ihlal kararı sonrasında yaptığımız başvuru üzerine dava yıllar sonra tekrar açıldı. Ancak bu sefer de zaman aşımı nedeniyle dava düşürüldü ve Yargıtayın verdiği bozma kararının ardından tüm sanıklar yakın bir tarihte beraat ettirildi.

yaşam hakkı ihlali, gerekse iç hukuk yollarının etkisizliği ve adil yargılama hakkı ihlali nedeniyle Türkiye'yi mahkûm etti ve ailelere tazminat ödenmesini kararlaştırdı. Tahsil edilen tazminat herhangi bir avukatlık ücreti kesintisi yapılmadan ailelere ödendi.

Sonuçta yaklaşık 28 yıl süren Gazi-Ümraniye Katliamı soruşturmaları ve davası, devletin kendisini aklamalarıyla sonuçlandı. Komisyonun uzun yıllara dayanan çalışmaları başarısızlıkla sonuçlandı. Ancak buradaki başarısızlık hüküm yönünden olmakla birlikte başka bir açıdan başarı sağlandı. Komisyon üyeleri dava sürecindeki tehditlere ve saldırılara rağmen bıkmadan usanmadan, tek bir geri adım atmadan aileleri ve devrimci demokrat kamuoyunu yanına alarak çalışmalarını sürdürdü. Gazetelerde, televizyonlarda, panellerde Gazi katliamını ve dava sürecini anlattı. Devletin muhalif kesimlere karşı kendi yasalarına uymadığını, apaçık kanıtlara rağmen sivil ya da resmi cinayet şebekelerini özgürlük savunuculuğu yaptı.

Aslında sadece bizler değil, tüm devrimci demokrat avukatlar çetin bir adalet mücadelesini hayatın her alanında, yüzlerce davada inatla, ısrarla sürdürdü. Bütün bu çabalar devlet nezdinde, adliyede, yargıda herhangi bir ilerlemeye yol açmadı; hatta şimdi işler daha kötüye gitti. Ancak bütün bunlara rağmen söylediğimiz her sözün, yaptığımız her çalışmanın en azından halk nezdinde, tarih nezdinde bir değeri olduğunun bilincindeyiz. Bu da bize yeter diyerek teselli ediyoruz kendimizi. Katliamcılar ve aklayıcılar utansın, zerre kadar haysiyetleri varsa.

Davalar açısından tek başarı yurt dışından geldi. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine yapılan başvuru, Gazi ve Ümraniye'deki katliamda yaşamını yitirenlerin aileleri adına yapılmıştı. AİHM gerek

ÇHD ve Kürt Halkının Mücadelesi

Av. Selçuk Kozağaçlı

Silivri (Marmara) Cezaevi

Elli, yuvarlak ve tehditkar bir rakam... Aynı zamanda yaşamın sadece canlı organizmada değil, metalde, fikirde, uygulamada bıraktığı izi gözlemek için uygun bir süre.

Yarısı yirminci yarısı yirmi birinci yüzyılda geçmiş bu yarım asır; gerçek veya tüzel, canlı veya metal her omurgalı varlığın eklem yerlerine, sinir düğümlerine, aktarım hatlarına şekillendirici hasarlar verdi. Ancak iz, tehdit, hasar kavramlarının sizi olumsuz etkilemesine izin vermeyin. İdeal form olamaz. Sadece, yıpranan fiziksel varlığımızda değil, kavrayışımızın soyut geometrik yapısında da ancak hasarın verdiği şekle sahibiz. Hasar, forma içkin zaten. Daha zarif tanımlamak için -yaşlanmanın acısını bastırıp- deneyim diyelim.

1972 doğumluyum. Dışarıda kalmayı başarabildiğim zamanlarda 1974 model bir araba kullanıyorum. Adını 1974 yılında almış bir örgütün genel başkanımı. Bunları gerçek ve tüzel kişinin, merak ve yapay derinin yarım asra verdiği tepkiler-

den yakinen haberdar olduğumu bilin diye söylüyorum: Toplanmanın ve dağılmanın, artmanın ve azalmanın, hızlanmanın ve yavaşlamanın, boyanın, cilanın, restorasyonun ama illaki elli yıl direnerek dayanmanın her malzeme üzerindeki eşsiz deneyimine sahibim.

Şimdi, sadece zamanı değil mekanı da ilgilendiren bu deneyimlerden birisinden söz etmek istiyorum: Doğu.

Ferhenga D. İzoli’de, Türkçe ‘Doğulu’ (rohilat) maddesi -ikinci anlam olarak- “lı Türkiye de Kurda re dibejin’ cümlesini verir. Oysa aynı sözlükte Kürtçe ‘Rojhilat’ (doğu) için -dördüncü anlam olarak- doğrudan ‘Türkiye’de Kuzey Kürdistan’a denir’ ifadesi yer alır. Elimdeki 2007 Amed baskısı ; ‘Çapa Pencemin’. İlk baskının beşinciye nazaran çok daha sert ve kanlı günlerde 1992’de İstanbul’da yapıldığını biliyoruz. Orada da bu iki sözcüğün böyle cesur, güçlü ve dingin bir ifade olduğu teslim edilebilir.

ÇHD'nin doğu macerası da, bugünden bakılınca, benzer kelimelerle hatırlanmalıdır.

Hiçbir yerde mülk sahibi değilim, kentli sayılıyorum yani toprakla bağım zayıf. 72-89 yılları arasında yaşamım Sason, Mazgirt, Korkuteli, Burdur, tekrar Dersim, Hayrabolu ve Konya'da Kaymakam lojmanlarında geçti. Mülkün değilse de Mülkiye'nin güvenliğinde yarı göçebe memur çocuklarının şaşkın gözleriyle seyrettim görülebilecek ne varsa.

Araba, göçebe değil fakat göçmen; Üretim Brezilya'ya kaydırılmadan önce Almanya'da banttan çıkan son partiden, dönüp dolaşıp Ankara'ya yerleşmiş. Ben de şaşkınlığının geçmesini takip eden otuz yılı -Kandıra ve Silivri'deki zorunlu iskanım sayılmazsa- pergelin sivri ucunu Ankara'ya batırılmış, dünya haritasında küçüklü büyüklü daireler çizerek doldurdum. Çok gezen biliyorsa, tanıyorum bu ülkeyi ve dünyayı.

ÇHD de Tanır.

Ankara, İstanbul, İzmir gibi metropol merkezlerde; Bursa, Adana, Mersin, Antalya gibi büyük şehirlerde her dönem varlık gösterdi ancak bu yazıda söz etmek istediğim, Diyarbakır, Van, Hakkâri, Şırnak, Urfa, Antep şubelerini var eden ve sönmülendiren sinir düğümleri.

Hikâyenin, aynı örgütün Çorum'da, Burdur'da hatta Marmaris'te şube açabilmiş olmasıyla ve belki tarihi boyunca Karadeniz'de tek bir şube açamamış olmasıyla hem birlikte hem ayrı düşünülmesi gereken anlamları var.

Türkiyeli Aydınlar kadar Kürt ulusal/siyasal hareketinin de farklı dönemlerde -önceliklerine, tahayyüllerine veya sansüre göre- şekillendirdiği, farklı isimlerle anılmış kentlerden söz ediyoruz: 'Türkiye Kürdistanı', 'Kürdistan', 'Kuzey Kürdistan', 'Doğu Anadolu Bölgesi', 'Doğu', hatta sadece 'Bölge'.

Avrupa merkezli Orient/Şark meselesi, birçok yönden bağlantılı olmakla birlikte bunu aşan bir başka büyük kavram istifi; ihtiyaç olursa atıf yapıyoruz. Henüz isimlendirirken bile kavramsal açıdan temkinli olmayı dayatan demografik/tarihsel/kültürel ve elbette politik basınç hissedilebiliyor. Dönemin

IKBY Başbakanı Neçirvan Barzani'nin yıllar önce CNN International'a verdiği bir röportajı mealen hatırlatabilirim;

- (Gazeteci) En büyük Kürt kenti hangisi?
- (Barzani) Kürtlerin en çok yaşadığı kenti mi soruyorsunuz?
- (Gazeteci) Evet, en kalabalık Kürt nüfusun bulunduğu?
- (Barzani) İstanbul herhalde, üç milyon Kürt yaşıyordur?

Rakamın gerçekçi olup olmaması bir yana, Başbakanın kendi başkenti Erbil'i veya Süleymaniye'yi, hatta milyonluk Diyarbakır ve Van'ı kolayca atlayarak İstanbul'a uzanan zihni sadece demografi veya coğrafyanın değil politikanın da içinde hareket eder.

Türkiye Türklerinin dünyadaki Türk etnik varlığı açısından önemi neyse Türkiye Kürtlerinin de Kürt etnik varlığı üzerindeki etkisi odur. Diaspora dahil toplam nüfusun yarısından fazlasını barındıran bu topraklar 18.yüzyıldan bu yana politik ve kültürel merkez işlevini hiç kaybetmemiştir. Bunun inkârı yahut Kürt varlığını veya Türkiyeli Kürtlerin merkezi rolünü tanımama, sindirme politikaları münhasıran iktidarlara aittir. Her türden muhalefetin sancılı kavrayışının ise bir ucunda "Çanakka- le'de- Kore'de birlikte savaştık; hepimiz anayasal Türk'üz" vurgusu, diğer ucunda "iki millet değil tek ümmetiz, hepimiz Müslümanız" anlam aktarması hazır tutulur. Meselenin önce 'Şark Sorunu'na, sonra 'Feodal Yapı'ya ve nihayet ÇHD ile yaşıt sayılabilecek sosyalist "Ezilen Ulus" tanımına verilebilmesi, tek değil neredeyse iki yarım asra ihtiyaç duymuştur.

Bugün bu belirgin tanıma rağmen bakışım zordur. Çünkü Kürt tarafının da aynı yüzyıl boyunca Cumhuriyet'e karşı ümmetten, aşirete karşı aşiretten başlayıp emperyalizme karşı uluslararası sömürgeye uğrayan yahut Bağımsız Birleşik Kürdistan'dan Demokratik Cumhuriyete verilen parçalı ve akışkan tahayyülü her zaman simetriye izin vermez.

Bugün, Kürt halkının kültürel/siyasal haklarının tanınması türünden oynak bir teraziyle dengelenmiş görünmekteyse de geçmişte kan toplamış damarların her birinde akış devam etmektedir ve her türden

emboliye meyil vardır. Son söz söylenmemiştir, daha doğrusu öyle bir söz yoktur; Denge yapısal değil tarihseldir.

ÇHD aşağıda yaklaşık olarak tarif etmeyi deneyeceğim siyasal açılardan heterojen bir meslek/kitle örgütü olarak bu damarların en kılcalındaki nabzı bile her daim hissetti, etkilendi ve bu netameli siyasal alanda kanaatimce başarıyla çalıştı.

Her ne kadar ‘Ç’ si oradan gelmiyorsa da ÇHD ‘çep’ bir örgüt: Sol.

İzoli, ‘yen komeldari sosyalizme ne’ diyor Çep’in üçüncü yan anlamı için. Sosyalizme eğilimli demek ‘melderi sosyalizme’. Öyle miyiz? Radikal feministlerimiz, liberter veya sosyal demokratlarımız da bulunmakla birlikte, çoğunlukla öyleyiz diyelim. Kuruluşumuz da öyleydi. Ağırlığını TKP-TİP çizgisindeki DİSK avukatlarının oluşturduğu bir kurucu profile sahibiz.

Sosyalistlerin Kürt Meselesi’ne modern ilgisi 1967-69 ‘Doğu Mitingleri’ ile başlatılabilir. TİP içerisindeki ‘Doğulular’ grubunun ve nihayet 14 Mayıs 1969’da kurulmuş Devrimci Doğu Kültür Ocakları’nın bu damarla ilişkisini hatırlatabiliriz. İsmail Beşikçi ‘Doğu Anadolu’nun Düzeni; Sosyo-Ekonomik ve Etnik Temeller’ isimli doktora tezini 1969’da yayınladı.

Bunu bir başka politik hat takip etti. Her etnik kökenden sayısız devrimcinin birlikte mücadele ettiği, yan yana şehit düştüğü, beraber hapis yattığı Türkiye Devrimci Hareketi. Yetmişli yıllar üzerinden bugüne etkileri uzanan üç ana grubun, dışarıdan bakılınca Kürt meselesini daha görünür hale getirmek yahut tali kabul etmek diye kabaca tarif edilen eğilimleri yarışmıştır. Ancak kendisi de bugün elli yılı devirmiş bir koca çınar sayılabilecek Türkiye Devrimci Hareketi’nin, ilk günden itibaren hiç ayrımsız olarak, sınıfa seslenmediği anlarda halklara seslendiği; marşlarından, türkülerinden ve sloganlarından Kürtçe’nin eksik olmadığı söylenmelidir.

Unutmayalım ki mücadele sadece hareketleri değil insanları da birbirine bağlar ve örüntüler, yaratır. Kurucu başkanlarımızdan Halit Çelenk’in ‘Türk ve Kürt halklarına’ darağacından seslenen Deniz’i avlunun içinden dinleyişini, bir diğer kurucu başkanı-

mız Niyazı Ağırnaslı’nın ismiyle müsemma torunu Suphi Nejat’ın Rojova’da IŞİD’e karşı direnirken şehit düşüşünü tesadüften çok bu örüntülerde aramalıyız. ÇHD, kurucu kadrolarından başlayarak Kürt meselesinin farik ve mümeyyiziydi.

Bir başka deyişle, temas gerçektir ancak ana gövdeler açısından bakışımın uyumlu olmasını engelleyen ideolojik-politik farklar korunmuştur ve bunlar işlevsel oldukları kadar karşılıklı yanlış anlamaya müsaittirler. Belki bazen de doğru anlaşılmaşlığın gerginliğine diyelim. Kriz anlarında her iki tarafın da birbirini milliyetçilikle suçladığını biliyoruz. Kürt siyasal hareketleri açısından eleştirel ana kelime ‘Kemalizm’ ve eleştirel sıcak ‘Türk Solu’ iken; diğer taraf bölge coğrafyasını da kapsayacak şekilde ‘anti-emperyalist/kapitalist perspektif yoksunluğundan’ şikâyet edecek ve eleştirel ‘Kürt Milliyetçiliği’ sıfatını kullanacaktır.

Geçen yarım yüzyıl boyunca siyasal hareketler için sonsuz sayıda ara pozisyon üretilmiştir. Silahlı/silahsız eylem birlikleri, platformlar, çatı partileri, meclisler, koordinasyonlar, sistematik eleştiri ve nadiren fiziksel çatışma.

Siyasal alan -hiçbir anlamda- hakemlik veya tarafsızlığa izin vermez. Deneyen de siyasetin dışına atılır. ÇHD misyonunun talebi bu değil. Ancak, her düzeyde yönetici kurulu ve temsil yeteneği taşıyan her kadrosu, ÇHD’nin sınırlı ama çok kıymetli işlevsel rolünün önüne kendi kişisel/siyasal-örgütsel önceliğini geçirmemeye özen gösterdi. Heterojen örgüt bu demek nitekim. Tüzük ve geleneğinin çizdiği hat zaten güçlüydü. Anti-emperyalist, anti-faşist, anti-şovenist ve her türden cinsiyetçiliğe karşı sağlam omurgası, önündeki işi yapmak için yeterli oldu. Bugün de yeterlidir.

O zaman şimdi, kuruluşundan beri ‘meldari sosyalizme’ bu avukat örgütünün kendisini Kürt illerinde var edişi, mücadeledeki rolü ve bu tarihsel rolün bazı işlevleri canlılıkla sürerken bazılarının sönümlelenişinin uğrakları hakkında düşünebiliriz.

İki binlerin ilk on yılında; siyasal hareketlerin henüz kitlesel avukat seksiyon örgütleri yoktu ve ÇHD önemli bir çatı işlevi üstlenmişti. Bugün, her siyasal parti ve hatta çevrenin dernekleşmeler bile kendilerine isim vermiş avukat seksiyonlarına

sahip olmaları bize normal geliyor. Bu her zaman böyle değildi. Elbette politik dava avukatlığının ve politik hukuk bürolarının tarihi ÇHD tarihini aşar ancak geçmişte bugünkü avukat bolluğu ve sosyal medya görünürlüğü bulunmadığından, her çevre bir avukat faaliyetine -yahut imzasına diyelim- sahip değildi. Sosyalist avukat, varsa politik/örgütsel önceliklerini bürosundan, hak ve dayanışma mücadelesini ise ÇHD'den yürütürdü.

Ben üye olduğum yıl yapılan genel kurulda, üç aday listesinden en az oy alanın elli delege oyuna sahip olduğunu, on beş kadar siyasal çevre ile herhangi bir siyasal harekete bağlılığı olmayan dernek üyelerinin karma koalisyon listeleri hazırladığını hatırlıyorum. Tabir caizse otuz yıl önce herkes oradaydı ve Kürt ulusal/siyasal hareketine ilgi duyan üyelerimiz de listelerden birisinin bileşeniymi diye bilirim.

Bugünden iki temel farklılık var ve üzerlerinde ayrı ayrı konuşmalıyız.

İlkini gereksiz bir aşama kabul ettiğimi her fırsatta söyledim; sol-sosyalist siyasal hareketlerin kendi örgütsel ihtiyaçlarını –dava, kampanya, seçim hukuku, gözaltı takibi, hapisane ziyareti- karşılayabilen avukat gruplarına sahip olması sevindirici de olsa; büyük toplumsal davalar ve kitlesel hak mücadelesi konularında niye ÇHD'de çalışmayı bıraktıklarını yahut azalttıklarını anlamak zor. Aynı işi yeni konumlarından yapmadıklarını pratikte görebiliyoruz. ÇHD'nin yükü gittikçe ağırlaşırken politik açıdan angaje aktif üyesi azalıyor.

Elbette tek üyelik formu bu değil. Siyasal/örgütsel bir bağı bulunmaksızın da ÇHD'de yoğun ve mükemmel iş çıkaran üyelerimiz var, olmaya da devam edecek. Yine birçok siyasal çizgi de toplumsal avukatlık pratiğini hala ÇHD'de ifade etmeyi sürdürüyor. Belki bu ilk meseleyi kapsamlı bir iç çalışma/konferans konusu yapmalıyız.

İkinci fark, Kürt ulusal/siyasal hareketinin de çeşitli düzeylerde avukat seksiyon örgütüne ihtiyaç duymuş olması. Burada bir aşınma yok, tarihsel gereklilik gibi görünüyor. ÇHD çok geniş bir ihlal-direnış yelpazesini önüne koymuşken Kürt meselesi; özgün davalar, anadil, hapisane politikalarında farklılık, parlamento grubu, seçim ve siyasi

partiler hukuku, coğrafi yoğunlaşma gibi özel ihtiyaç alanlarına sahip. O nedenle bir seksiyon ihtiyacı anlaşılabilir. Yine Mezopotamya Hukukçular Derneği deneyiminin gösterdiği gibi, ulusal nüfusun büyük bir kısmı başka ülkelerin hukukuna tabi Kürt hukukçuların bir araya gelmesini gerektiren özgünlük de eklenebilir. Bundan sonra gerekli olan omuz omuza etkili mücadele ortaklığı yürütmektir ki ÖHD ve ÇHD'nin tüzel kişilikleri sayesinde zaten elden gelenin en güçlüsü yapılmaya çalışılıyor.

Bu tablo tarihsel duruma ilgimizi azaltmasın. İlk çeyreğini tamamlamak üzere olduğumuz bu yüzyılın başında ÇHD'nin Diyarbakır, Van, Hakkâri, Şırnak, Urfa, ve hatta Antep'te şubeler açmasını sağlayan etkileşim, doğrudan politik ihtiyaçların değil pratik avukat eğitimi ve toplu dava dayanışmasının bir sonucuydu. İşaret ettiğim iki bağlanma noktasını açabilmek için; 2004 Ceza Hukuku Reformu ve devamındaki yıllarda yargıda hakimiyet kurmaya başlayan Gülen Cemaatinin -iktidarla birlikte- yürüttüğü "davalama" pratiği hatırlanmalıdır.

Önce eğitim meselesine göz atalım. Ceza ve usul kanunlarındaki köklü değişiklik ülke genelinde elli binden fazla ceza avukatının yeniden ceza mevzuatı eğitimi almasını zorunlu kıldı. Baroların ve üniversitelerin aksine, sürece hazır, donanımlı ve en önemlisi niyetli olan bizdik; böylece ÇHD izleyen on yıl boyunca ceza eğitimini sahiplendi. Kapsamın genişliğini gözünüzün önüne getirebilmeniz için; sadece sekiz saat ve üzeri olanlarla sınırlandırıldığında bile- ki toplamda 32 saate ulaşabilen eğitim kitleri vardı- on beş binin üzerinde avukata yüz yüze reform anlattığımızı düşünmelisiniz.

Her yetişkin eğitimi gibi bu da bilgi yüklemekten çok tutum değişikliği yaratma temelliydi ve ÇHD'nin köklü ceza avukatlığı pratiğini kitlesel ilgiye sunma fırsatımız oldu. Karşılığını aldık. Bizi dinlemek bizim gibi yapmaya, bizim gibi yapmak biz olmaya evrildi ve ülkenin her yanında çok sayıda yeni ÇHD'liye sahip olduk. Bugün "Mağdur-Tanık Görüşme Eğitimi" gibi üst düzey spesifik avukat eğitimleri kadar "Olağan Şüpheliler" gibi geniş tabanlı halk eğitimlerinin de yürütülebilmesini sağlayan eğitimci kapasitesi o yıllarda oluşturulmaya başlanmıştı.

Ancak Kürt illeri bizi sadece eğitimle tanımadılar.

İkinci bağlanma noktası dava pratikleriydi. Politik ceza davası avukatlığı, tarihsel akışa göre şüpheli/sanık müdafiliği ile mağdur/müdahil vekilliği arasında salınır. Sözünü ettiğim dönem her iki anlamda da son derece zengindi.

Sanık avukatlığı pratiği, özellikle dönemin sonuna yakın “KCK Davaları” adıyla anılan bir dizi çok sanıklı bölgesel davayı kapsıyordu. Kürt siyasetçilerin, milletvekillerinin, belediye başkanlarının, meslek temsilcilerinin, halktan binlerce insanla birlikte yargılandığı bu toplu davaların savunma ekiplerine elimizden gelen en yüksek avukat desteğini verdik. Bugün geriye doğru bakıldığında neredeyse yirmi beş bin iş saatini bulan bu desteğin sadece mesleki faaliyetten ibaret olmadığı da bilinmelidir. Birlikte salonlardan atıldık, gözaltına alındık, dayak yedik, basın açıklaması yaptık, oturduk, bari-kata yüklendik. Bu yoldaşıktır ve ÇHD karşılığını, kendisine duyulan güven olarak fazlasıyla almıştır. Ancak bölgedeki şubelerimizin kurulabilmesi biraz daha özel ve incelikli, uzun soluklu birlikte çalışma pratiğine dayanıyor.

Kontrgerilla Davalarında Müdahil Vekilliği

Benim Diyarbakır’a avukat olarak ilk gidişim, 24 Eylül 1996 tarihinde on bir tutsağın dövülerek katledildiği, yirmi dördünün ağır yaralandığı Diyarbakır Hapishanesi katliamıdır. Aradan geçen 23 yılın ardından 2019 yılında ben hapisteyken zaman aşımından düşürülen bu dava aynı zamanda çok ölümlü hapishane katliamı dosyalarımızın da ilkiydi.

Ankara’ya taşınarak zaman aşımı bekletilen JİTEM Ana Davası, yine Ankara’ya nakledilerek ortadan kaldırılmış bir başka katliam Kulp Davası, Kasım 2005’te başlayıp ben hapisteyken katillerin beraatiyle sonlandırılan Şemdinli Umut Kitabevi davası, 2009 yazından başlayarak 2020’ye kadar sarkmış -elbette sonuçsuz- Cizre Jitem Davası...

Avukatlık mesleğinin izin verdiği en yüksek kişisel bağlılıkla ve mesleğin yaratabileceği en zengin teknik-hukuksal performansla bu davaları sahiplendik; elimizden gelenin en iyisini yaptık. Buralarda yaratılmış avukat çalışma grupları yıllarca birlikte mücadele etti, sayısız toplantılar yaptı, keşiflerde, duruşmalarda ve uzun yolculuklarda kol kola adletsizliğe direndi.

İşte bize “Doğu” şubelerimizi veren temel bağlanma noktası budur.

Kuruldukları andan itibaren genel kurullarımıza katıldılar, genel yönetim kurulunda temsilci bulundurdular. Onlar olmasaydı yeterince dikkatimizin çekilmeyeceği birçok mücadele temasını ve yöntemini derneğe taşıdılar. Kazandığımız bakış açıları kadar, dostluklarımızı ve birlikte mücadele etme alışkanlıklarımızı da sürdürüyoruz.

Kürt ulusal/siyasal hareketinin ihtiyaçları bir sekisyon örgütünün varlığını zorunlu kılınca; elbette adalet mücadelesi önceliklerini kaybetmeksizin Kürt meselesinin devasa hukuk yüküne yoğunlaşmak üzere ÇHD’den ayrılıp ÖHD’yi kurdular. Bölgedeki şubelerimiz neredeyse aynı üyeler ve yöneticilerle ÖHD’ye dönüştü ve kaldığımız yerden devam ettiler.

Meseleyi ikiye ayırmıştım.

Sosyalist ve “meldari sosyalizme” avukatları, radikal feministler, demokratlar ve tüm anti-emperyalistlerle birlikte ÇHD’ye çağırmaya devam ediyoruz. Eğer örgütlüseler, siyasal hareketlerinin önceliklerini de bizimle paylaşmak ve hepimizi bu öncelikler konusunda harekete geçmeye davet etmeleri için. Eğer örgütlü değilseler, siyasal ve toplumsal mücadeleyi en azından kitlesel bir meslek örgütünde sürdürmeleri için. Birlikte toplumsal davaları takip edelim, avukat tutmaya ve davalarını takip etmeye gücü yetmeyen yoksulların; işçi sınıfının, kadınların, çocukların avukatlığını yapalım. Devletin ezici ve haksız basıncına karşı kimsenin cesaret edemediği davalarda mazlumları ve mağdurları savunalım.

Kürt halkının ulusal/siyasal mücadelesi açısından, yarattıkları her avukat mücadele örgütüyle dayanışma içinde, ödenecek bedelleri ve kaldırılacak yükü ortaklaştırarak elimizden gelenin en iyisini yapalım.

Belki bir gün tek ve büyük bir çatı altında yeniden bir araya geliriz. Neden olmasın?

Biz kazanacağız.

Özel Mülkiyet Ekseninde Hukuk-Adalet

Av. Kazım Bayraktar

Hukuksuz bir dünya düşünülebilir mi; ya özel mülkiyetsiz, devletsiz toplumsal yaşam?

Tüm yaşam araçlarımızın, üretim sürecinden itibaren meta-özel mülkiyet nesnesine dönüşerek tüketimimize girdiği bugünkü tarihsel-toplumsal koşullarda özel mülkiyetsiz bir dünya tasavvur etmek ne kadar zor ise, hukuksuz bir toplumsal düzen hayal etmek de o ölçüde zordur. Özel mülkünün başka bireylerin toplumsal emeklerinin ürünü olması burjuva toplum bireyinin bencil dünyasında insanal bir sorgulama yapmaya dönük bir etki yaratmaz; değerini ödediğini düşünür.

Özel mülkiyet nedir diye sorarsanız klasik liberale; “Sözleşmedir, zenginliktir, birey olmaktır, özgürlüktür.” vb. yanıtlar alırsınız.

Neo-liberale sorarsanız; “Özelleştirmedir, sermayedir, serbest piyasadır.”

İslamcı liberale sorarsanız; “Mülk Allah’ındır, kula

‘kul hakkı’ olarak zimmetlenmiştir.”

Sosyal reformcuya sorarsanız; “Adil dağıtılması gereken bir hakktır.”

İşçiye sorarsanız; “Fabrikadır, sermayedir, ücrettir.”

Serfe sorarsanız; “Topraktır, beydir, ağadır.”

Köleye sorarsanız; “Efendimiz bilir”

Yaşamsal varlığı meta dolayımından geçip hukuk dolayımlı kurallara zincirlenmiş burjuva toplumun ideolojik dünyasında hukuk: “Hiç kimse onu bulandırmadığı ve ihlal etmediği sürece, teneffüs ettiğimiz hava gibi, görünmez ve tutulmaz bir şekilde etrafımızı kaplar. O, ancak kaybettiğimizi anladığımız zaman değerinin farkına vardığımız sağlık gibi sezilmez bir şeydir.” (Laedri - yazarı bilinmeyen)

Kapitalizmin tarihsel doruğunda bir labirente, her-

kesi bağlayan ancak herkesin bilemeyeceği bir uzmanlık alanına dönüşen hukukun, yasaları bilmeden ihlal edecek olanlara karşı evrensel bir uyarısı vardır: “Kanunları bilmemek mazeret değildir”. Bir uzmana danışabilirsiniz. Ama “teneffüs ettiğimiz hava”yı öğrenmenin de bir bedeli vardır; “danışma ücrete tabidir”. Hukuk özel mülkiyetle özdeşliğini hatırlatır. Ücret kılığına girecek bir özel mülkünüz yoksa “havasız” kalırsınız.

Öte yandan, tekil hakkın çoğulu anlamına gelen hukukun hakları düzenlemeyi vaat eden yasalarına, özel mülkiyetin **eşitsiz iktisadi gelişme yasası** sürekli müdahil olur. İktisadi yasa siyasi iktidar eliyle hukuk yasalarını peşinden sürüklerken yol açtığı kavga ve çatışmalarla geçen süre boyunca haksızlık hukuka, hukuk haksızlığa yeniden dönüşür. “Hiç kimse onu bulandırmadığı ve ihlal etmediği sürece” şerhi anlamını yitirir. Oysa bulanık görünen yüzeyin altı berraktır: Herkes özel mülkü kadar eşittir. Hukuku “bulandıran” başka bir toplumsal dinamik de siyasettir. İktisadi altyapıdaki özel mülkiyet ilişkilerinin toplumsal üstyapıya yansıma biçimidir. Özel mülkiyetin iktisadi sisteminden bağımsız bir görünüme bürünerek kendini soyut ilkelerle ifade ederken dünyayı kan revan içinde bırakan kararların faili olan siyaset “vatan, millet, din, demokrasi, hukuk, ahlak, adalet, insan hakları” vb. söylemler eşliğinde devlet/iktidar ekseninde döner durur. Kapitalizmden söz etmeden faşizmi lanetleme alışkanlığı siyasetin aldatıcı bağımsızlığında saklıdır. Olguları birbirinden bağımsız düşünmeye alıştıran bilinç siyasal körlükle maluldür.

Özel mülkiyet kendinde bir şey değil de bir ilişki olarak ele alındığında “özel mülkiyet nedir” sorusu farklı bir anlam kazanır: “Yoksulluğun ve mülksüzleştirmenin bir uçta devasa boyutlara ulaştığı dünyada tüm yeraltı-yerüstü kaynaklarının ve üretim araçlarının, yani tüm biçimleriyle sermayenin %90’ının mülkiyet, kontrol ve denetiminin diğer uçta küçük bir azınlığın ve erkeklerin elinde olması neyi anlatır?”

Anlatılan tarihte gizlidir. Bugünkü toplumsal yaşamdan başlayıp, özel mülkiyetin izini tarihsel-materyalist yöntemle geriye doğru takip ettiğimizde tarih bize, yeryüzünde on binlerce yıl varlık sürdüren ve insanal özelliklerin belli bir gelişme kaydettiği doğal-eşitlikçi, hukuksuz, özel mülkiyetsiz, dev-

letsiz komünal toplumsal düzeni, onun bin yıllara yayılan küçük adımlarla yıkılışını, özel mülkiyetin **sınıf ve erkek egemenliğini** birlikte üreterek doğuşunu anlatır. Aynı bilimsel yöntemle bugüne doğru geldiğimizde bu kez başka bir gerçeğe; her iki egemenliğin de sonunu getirecek tarihsel zorunluluğun toplumsal koşullarına ulaşıyoruz. Tarihsel zorunluluk bu yazının konusu değil.

Hayvandan insana, sürüden topluma geçişin komünal aşamasındaki toplumsal yaşamın içsel ilişkilerine tarihsel materyalizmin ışığını düşürdüğümüzde, **insanları bir arada tutan iki faaliyet**; 1- Kendi geçim araçlarının **kolektif** yeniden üretimi 2- Döl vererek kendi neslinin yeniden üretimi açık biçimde görülür. Bu aşamada insanları bir arada tutan ne hukuk vardır, ne sosyal sözleşme ne de devlet. Ama sürüden uzaklaştıkça oluşan toplumsal bir düzen ve kurallar da apaçık görünür. Tarihte hukuksal bir nitelik taşımayan ilk toplumsal düzen ve kurallar, insanları bir arada tutarak evrimleştiren bu iki **üretim ekseninde** oluşur. İnsan bu iki üretim ile toplumsal düzen ve kurallar arasında doğrudan bir **ilişki halinde** evrimleşir. Toplumsal varlığının tarihsel maddi temeli bu ilişkide atılır. Bu iki üretim nasıl biçimleniyorsa toplumsal düzen ve kurallar da ona göre biçimlenir ve karşılıklı etkileşim içine girerler. Evrimin bu aşamasında gelişen insanal özellikler doğanın kolektif sahiplenilerek geçim araçlarının kolektif üretim ve paylaşımı sırasında/sayesinde kazanılır. Bilincin ve dilin toplumsal ortak gelişmesi bu gerçekliğin kesin kanıtlarıdır. Bencil bireylerin birbirleriyle özel çıkar kavgasına tuttuğu, erkeklerin biyolojik güçleriyle kadınları ezdiği toplumsal ilişkiler içinde ne ortak dil ne de ortak bilinç gelişeceğine göre burjuva idealist felsefenin bencil birey üzerine kurguları saçmalaktan başka bir şey değildir. Aynı şey özel mülkiyet için de geçerlidir.

Geçim araçları meta dolaşımından geçip özel mülkiyet biçimi olarak tüketime girmeye başladığında, bireylerin birbirlerine karşı duygu ve davranış biçimleriyle birlikte birey-toplum ilişkileri de adım adım dönüşür. Başta doğal güven olmak üzere, birbirine tutkunluk ve toplumsal aidiyet, insanal onur, eşit komünal paylaşım gibi insanın evrimle kazandığı bu özellikler adım adım çözülürken yerini meta değişiminde ve özel mülkiyette içkin olan bencil-bireyci düşünüş ve çıkar çatışmaları, güven-

sizlik, iki yüzlülük, dolandırıcılık vb. alır. “Herkesin herkesle savaşı” (Hobbes) özel mülkiyet ilişkileriyle başlar ve kapitalizmde doruğuna ulaşır.

İnsan gereksinmesinin nesnesi olarak kullanım-değerine sahip olan emek ürünü, değişim-değeri nesnesine dönüştüğünde, içerdiği doğal öz-insanal öz ilişkisini yitirir, yerini iki tür toplumsal ilişki biçimi alır: **Birincisi**, meta değişiminde ve özel mülkiyette içkin olan özel çıkar çelişkisinin zorunlu kıldığı karşılıklı hak ve yükümlülükleri belirleyen hukuk kurallarıdır. Hukuk özel mülkiyetle birlikte zorunlu hale gelir. **İkincisi**, özel çıkar hesapları ekseninde gelişen -Aristo’ya insanı “siyasal hayvan” olarak tanımlatan, Dworkin’in “tutum” diye kavramlaştırdığı- düşünce, davranış ve eylem biçimleridir. Bireyler özel mülkiyet ekseninde **birbirlerine karşı tutum** alırlar.

Özel mülkiyetin nesnesi olarak gelişen her iki **ilişki**; karşılıklı bencil çıkarları elde etmek için belli kurallar üzerinde uzlaşmayı zorunlu kılan, sürekli güvensizlik üreten, güveni insanal özde değil kurallarda arayan, çıkarlara ters düşmeye başladığında kuralları ihlal etme eğilimini her daim içinde taşıyan, insanın kuralları değil kuralların insanı yönettiği iç içe geçmiş toplumsal, bireysel ve **özdeş ilişki** biçimleridir. Meta ve özel mülkiyet ilişkisinde içkin ve evrensel olan bu iki ilişki biçimi, özel mülkiyet sistemiyle birlikte kendilerine özgü biçimde sistemleşerek ve bin yıllara yayılan bir zaman içinde özerkleşip komünalden özsel olarak farklı yeni bir düzeni ve kurallarını ihdas ederek toplumun üstyapı kurumlarına dönüşecek olan **hukuk ve siyaset**ten başka bir şey değildir.

Özel mülkiyetin hukukla ilişkisi en gelişmiş biçimde kadim Roma’nın yasalarında ortaya çıkar ve kapitalizm çağının burjuva hukukuna ilham kaynağı olmayı hak eder. Antikçağın toprak-köle biçimindeki mülkiyeti komünalden bozulup daralarak gelmiş çok sayıda ailenin (gensin) elinde çok parçalı olduğundan kent cumhuriyetlerinin ayrıcalıklı sınıflarının demokrasi-diktatörlük rejimi ile uyumludur. Ancak toprak mülkiyetinin hem iktisadi sistemin kendi hareketi içinde hem de işgallerle büyüyen küçük bir azınlığın (imparatorluklar, krallıklar, beylikler vb.) elinde devasa ölçülerde merkezileştiği feodal çağın despotluğunda hukuk ve siyaset dinin kanatları altına gizlenerek, burjuva

devrimlerine kadar ilkelerini din biçiminde ifade ederek varlığını sürdürür.

Özel mülkiyet “*hukuk aklı*”nın şifrelerini kapitalist sistemde deşifre ederken burjuva devrimler çağında dinden kurtulan hukuk bu kez “*Akıl*”ın öncülüğünde, “*Sosyal Sözleşme*” teorilerinin elleri üstünde gökyüzüne yükselirken, idealist hukukçu Montesquieu olup biteni özetleyiverdi: “*Kanunların ruhu özel mülkiyettir.*” Çağının idealist saflığıyla ve adalet duygusuyla şu şerhi de koyuyordu: “*... bütün kanunların, ticaret hayatı genişledikçe servetleri bölmesi ve böylece fakir vatandaşların her birini ötekiler gibi çalışınlar diye yeteri kadar rahata kavuşturması, zengin vatandaşların her birini de servetini muhafaza etmek ya da kazanmak için çalışmaya mecbur olsun diye orta halli bir durum üzerine çıkarmaması lazım.*”[1]

Hukuk öncesi insan toplumlarının maddi yaşam biçimlerini ifade eden komünal düzen ve kurallarını yok saymak idealist akımların genel ortak paydasını oluşturur. Bilimsel gerçekleri yalanlayacak kadar haddini aşanlar da vardır. Tarihsel miadını kapitalizmle birlikte dolduran idealist felsefenin kapitalizmin çürüme dönemine sarkmış temsilcilerinden Hayek bunlardan biridir. Özel mülkiyet ile doğal-komünal sahiplenmeyi soyut bir mülkiyet kavramı altında aynılaştırır ve insanbilimin tespit ettiği evrim-bilimsel gerçeklikleri hiç utanmadan insanbilime yalanlatıp, “*kendiliğinden doğru*”, “*kendiliğinden doğan düzen*” gibi hikmeti kendinden menkul “orijinal”likleri liberal felsefenin kavramlar piyasasına sürerken 18-19. yy idealistleri kadar saf ve masum değildir:

“*... Hukuk, özgürlük ve mülkiyet ayrılmaz bir üçlüdür ... Bu, uzun süre kendiliğinden doğru olan ve hiçbir kanıt gerektirmeyen bir husus olarak telakki edilmiştir. O bu bölümün başına konulmuş olan alıntının da göstermekte olduğu gibi, Milton ve Hobbes’tan Montesquieu ve Bentham’a doğru liberal düşünce okulunun bütün kurucuları tarafından da, Kadim Yunanlılar tarafından da anlaşıldığı kadar açık bir şekilde kavrandı ve yakın zamanda H. S. Maine ve Lord Acton tarafından yeniden vurgulandı. Sadece nispeten yakın zamanlarda, sosyalizmin kurucu yaklaşımı tarafından ve mülkiyetin tarihin geç bir safhasında ‘icat edildiği’ ve bu icattan önce bir ilkel komünizm durumunun mevcut*

olmuş olduğu şeklindeki hatalı fikrin etkisi altında ona itiraz edildi. Bu mit antropolojik araştırmalar tarafından tamamıyla yalanlanmıştır.”[2]

Doğrudur ve “telakki”siz kanıtlıdır. Özgürlüğün özel mülkiyet ile ilişkisi “Kadim Yunanlılar” tarafından kavrandığında, Atina kent devletinde 1 özgür yurttaşa 18 köle düşüyordu.[3] “Kadim Yunanlı” üretici güçlerin daha o zamanki gelişme düzeyinde, insan emeğinin artı-ürününün özel mülkiyete nasıl dönüştürülebileceğini iyi kavradı, insanı özel mülkiyet üreten özel mülkiyet nesnesine dönüştürmek için bedenine el koymayı keşfetti. Birilerinin özel mülkiyetle özgürleşmeleri, ötekilerin emek güçlerine bedenleriyle birlikte el koymayı zorunlu kılıyordu. Tıpkı kapitalizm çağında işçinin, diğer tüm geçim ve üretim araçlarından yoksun bırakılıp (ama yasalar önünde eşit haklara ve yegane özel mülkiyeti olan emek gücünü satma özgürlüğüne sahip bir yurttaş sıfatıyla) ücrete mahkum edilerek emek gücünün artı-değerine el konulmasında olduğu gibi.

Burjuva idealizmi olması gereken devleti de “Akıl” yoluyla biçimlendirir. Akıl onlara, özel mülkiyetin “sınıflar üstü” egemen ve **düzenleyici bir güç** olmadan güvende olamayacağını, varlığını sürdürmeyeceğini fısıldar; çünkü özel mülk sahipleri sınıfının hemen yanı başında gittikçe büyüyen mülksüzleştirilenler sınıfının soluğu hissedilmektedir. Burjuva idealizmini yönlendiren “Akıl”; özel mülkiyetin, çoğunluğu mülksüzleştirerek kendini azınlık elinde var eden **iktisadi hareket yasası** ve bu yasanın özel mülkiyetin her biçiminde (köleciler, feodal, kapitalist) değişmeyen maddi gerçekliği karşısında dilsiz ve ilgisizdir; ama kurgu buna da bir “*olması gereken*” bulur: “*Herkes hakkını vermek lazım.*”

Kapitalizmin yaklaşık 400 yıllık tarihi, “**herkese hakkını verme**”nin gerçek tarihidir; vahşi kapitalizm olarak tarihe geçen dönemin ardından, iki emperyalist-kapitalist paylaşım savaşında on milyonlarca insanı ölüme sürüklemenin tarihidir; her iki savaşın sonunda emperyalist dünyanın elinden söke söke alınan yeryüzü parçalarında kurulan sosyalist sistemleri boğmak için başvuru olan her türlü şiddetin, entrikanın, ahlaksızlığın ve iğrençliğin neo-liberal biçimlere de dönüşerek devam eden tarihidir; dünyanın tüm yeraltı-yerüstü kaynaklarının

ve üretim araçlarının, yani tüm biçimleriyle sermayenin %90’ının mülkiyet, kontrol ve iktisadi-siyasal denetiminin burjuva sınıfının ve erkeklerinin elinde toplanmasının tarihidir; kadınları seçme-seçilme, yasalar önünde eşitlik vb. haklardan burjuva demokrasilerinin ilk iki yüzyılı boyunca yoksun bırakmanın tarihidir.

İdealizmin, burjuva devrimler çağındaki saflığı içinde kurguladığı “**olması gereken**”ler, aradan yaklaşık dört yüzyıl geçmesine rağmen olmadı, olamazdı. Tam tersine, o çağın idealistlerini mezarlarında ters döndürecek sonuçlar ortaya çıktı. Bugün hala, güncellenmiş yeni “**olması gereken**”ler vaat ederek ya da burjuva iktidarlardan talep ederek kapitalizmi düzeltmeye çalışan, onu açıktan veya örtülü biçimde “**tarihin sonu**” ve sonsuzluğu olarak gören günümüz sağ ve sol liberalleriyse; kapitalizmin 20. yüzyıldaki yıkıcı sonuçlarıyla birlikte tarihsel gerçekliği, doğa ve insanbilimde yaşanan onca gelişmeler karşısında burjuva devrimler çağının idealistleri kadar dürüst ve saf değiller. Çoğu burjuvazinin ücretli ideologlarına dönüştüler. Montesquieu çağının idealist saflığıyla kanunların ruhunu doğru tespit emişti. Ama kapitalizm, emperyalist aşamasında ürettiği faşizmi de yanına alarak, hukukla perdelenmiş şu gerçekliği defalarca vurdu insanlığın yüzüne: Savaşların, faşizmin, doğa yıkımının, sınıf ve erkek egemenliğinin ruhu da özel mülkiyettir.

Özel Mülkiyetin Oryantal Kavramı: Adalet

“*Oysa adaletin kendine özgü belirli ilkeleri yoktur.*”[4]

Çözemediği her sorunu simgeleştirerek tanrılaştıran, arzularını, hayallerini, kurgularını, korkularını, tanrılarla ifade eden komünal toplum insanı, komünal ilişkilerin bozulmakta olduğu özel mülk kavgaları ve sınıf çatışmaları ortamında adım adım devleti kurarken, özel mülkiyetin paylaşım sorununu tanrılaştırmadan edemezdi. Komünal toplumun yıkıntıları arasından gözleri bağlı, bir elinde terazisi diğer elinde kılıcıyla “*Justitia*” Roma’da, “*Themis*” Atina’da adalet dağıtmak üzere yeryüzüne arz-ı endam ettiler.

Çıkar çatışmalarından doğan anlaşmazlıklarda haklar adil dağıtılmalı (terazi), devlet yaptırımı (kılıç) uygulanmalı, taraflar arasında ayırım gözetilme-

melidir (gözler bağlı). Terazideki eşitlik komünal toplumdaki gelen bir kültürün izlerini taşır, ancak iki farkla; 1- Köleler hariç ve 2- Herkes özel mülkiyeti kadar eşittir. Komünal, artık eski komünal olmadığı gibi devletin adaletten ve hukuktan özne olarak dışlayıp nesne (köle) olarak dahil ettiği şey, üreten emekten (dolayısıyla emek sahibinden) başka bir şey değildir. Üretenler ile ürünü ve üretim araçlarını paylaşanlar birbirinde ayrılmış, üretenler paylaşım nesnesine dönüşmüş ve paylaşım sorunu yaşanmaktadır. Adalet tarihinin tam da bu kesitinde, **özel mülkiyetin paylaşım biçimi / sorunu** olarak kavramlaşır, dinselleşir.

Hiçbir özel mülkiyet sistemi varlık nedeni olduğu adalet sorununu çözemediği yaşanan beş bin yıllık tarihsel sürecinde kanıtlanmıştır. Adalet üzerine soyut idealist kurguları ve dinsel vaazları bir yana bırakırsak ürettiği tek “çözüm” yöntemi silahlı şiddet ve yargısal yaptırımdır:

“Adaletsizliği pratiğe döken ve onunla yaşayan iktidar bütün gözenerlerinden şiddet terliyor. Toplum ‘iyiler’ ve ‘kötüler’ olarak ikiye bölünmüş: Kenar mahalle cehennemlerinde kendi yoksulluklarının sorumlusu, genetik olarak suça eğilimli görülen karaderili lanetliler pusu kuruyor: Reklamlar ağızlarının suyunu akıtıyor ama polis onları masadan atıyor. Sistem kendi sunduğunu inkar ediyor; düşünceleri gerçek yapan sihirli objeleri, televizyonun vaat ettiği lüksleri, şehir gecelerinde cenneti haber veren neon ışıklarını, sanal zenginliğin harikalarını: Gerçek zenginliğin sahiplerinin iyi bildikleri gibi bu kadar arzuyu dindirecek ne bir valyum ne de bu ateşi söndürebilecek bir Prozac var. Hapishane ve kurşunlar yoksulların terapisi.”[5]

Dünyanın özel mülkiyet ekseninde dönmeye başladığı antikçağdan itibaren “Herkes hakkını vermek gerekir” denir ama, herkesin yeteneğine göre hak nesnesi üretmesi de gerekir ya da üretmeyen hak yoktur denilmez; herkese ürettiği oranda ya da ihtiyacı kadar hak nesnesi verilmeli hiç denilmez; hak nesnesinin kimin tarafından nasıl üretildiği idealist düşüncenin kapsama alanına da girmez. Onun işi üretilenin ve üretim araçlarının “adil” dağılımı için kavramlar, kategoriler, fikirler, ahlak ilkeleri üretip topluma tavsiyelerde bulunmaktır. Çünkü komünal toplumun bağrında adım adım özel mülkiyeti sistemleştiren ve giderek nesnel koşulları özel mülkiyete dönüşen emeğin kendisini de özel mülke

dönüştürmek için onun doğal sahibinin bedenine ve iradesine el koyduran; “Herkes hakkını vermek” için birilerini hak nesnelere üretmeye mahkum ederek “herkes”ten dışlayan tarihsel zorunluluk, aynı zamanda bilinci de üretimden dışlayarak **tarih dışı düşünme** biçiminin, yani idealist felsefenin tarihsel temellerini atan zorunluluktur.

Yargı: Üretene Kırbaç, Özel Mülkiyete Bekçi

Özel mülkiyet nesnesini kimin nasıl ürettiği, yani komünal toplumda üretilenden pay almanın ön koşulu olan emek unsuru özel mülkiyet toplumunda önemini yitirir ve üretim kölelerin sırtına yüklenirken; ürünün ve üretim araçlarının özel sahiplik haklarının mülksüzleştirilenlere karşı korunması, özel çıkar çelişkilerinden doğan uyuşmazlıkların çözümlenmesi, sistemin iktisadi ve siyasi güvenliğini (bugünkü deyimle devletin güvenliğini) ihlal eden düşünce ve eylemlerin yaptırıma bağlanması zorunluluğu yargının değişmeyen tarihsel misyonu ve varlık nedeni olarak biçimlenir.

Ticaretin ve özel mülkiyetin şu veya bu ölçüde geliştiği Kalinga, Ashanti, Ifugao, Cheyenne, Nuer, Tallensi, Shilluk, Lango, Bantu, Barotse, Shilluk, Polynesia gibi komünal toplumdaki devlete geçiş sürecini yaşamakta olan (kapitalizm çağına sarkmış) kabile toplumları üzerinde yapılan bilimsel inceleme ve araştırmalar, tüm insan toplumlarının evrimindeki şu evrensel gerçekliği berrak biçimde gözler önüne seriyor: Komünal toplum yaşamında asla görülmemiş nitelikte uyuşmazlıklar, güvensizlik, dolandırıcılık, bireysel çıkar kavgaları, cinayetler, toplumsal düzen kurallarını özel çıkarlar uğruna ihlal eden eylemler giderek artmakta ve toplumsal yaşamı tehdit edecek boyutlara ulaşmaktadır. Bu duruma müdahale eden, özel çıkarları gözeten çözüm üreten, özel mülkiyetin varlığını ve örf-adet biçiminde gelişmekte olan ilk özel hukukun uygulanmasını güvence altına alan **yargılama faaliyeti** kendiliğinden ve zorunlu olarak, ancak özel mülkleri en çok olan ailelerin öncülüğünde ve onların adalet tacirlerinin elinde **siyasal - hukuksal bir aygıt** olarak biçimlenmekte, servetten yani iktisadi güçten doğarak en çıplak haliyle tarihe girmektedir. Özel mülkiyetin iktisadi sisteminde mayalanan **iktisadi güç odakları** hem yasamayı hem yürütmeyi hem de yargıyı kendi ellerinde tesis etmekte, adım adım siyasi bir üst yapı inşa etmektedir.[6]

Uyuşmazlıklar özel mülkiyet sisteminin somut ger-

çekliğinde, tam da onun yapısal karakteristik özelliklerine göre çözümlenir; yargılamaların maddi konusu olan özel / iktisadi çıkar çatışmasında hangi çıkarın kime ait olacağı, kimin nasıl dışlanacağı araştırılır, mülkiyet hakkını veya mülkiyet dolayımı toplumsal-sınıfsal hak ve kuralları ihlal eden fiiller, failer soruşturulur, yargılanır ve yaptırım uygulanır. **Yargı “tarihsel varlık nedenini”, özel mülkiyetin ve mülkiyet dolayımı (siyasal, kültürel vb.) hakların, yetkilerin ve düzenin bekçiliğinde bulur.** Terazisinde özel mülkiyet hakları tartışılırken, mülkiyet nesnelere üretenler terazinin kefelerine konulan özel mülk nesnelere başka bir şey değildir. Köleci antikçağdan bugüne emeğin sömürülme biçimi açısından değişen tek şey, emekçinin teraziden alınıp “özgür” bırakılan bedenin yerini emek gücünün almasıdır. Değişmeyen tek şey ise üretimi dışlayan adaletin üretilenin paylaşımını yani, Mustafa Kemal’e mal edilen ancak Aristo’ya ait olan “*Adalet mülkün temelidir.*” deyişindeki “*Mülk*”ü (İster devlet ister mülkiyet anlamında kullanılsın, devlet varlık nedeni olan özel mülkiyetle özdeştir.) konu edinmesidir:

“Bir toplumun adil olup olmadığını sormak, hak ettiğimiz gelirin, sorumlulukların, güçlerin ve fırsatların, makamların ve rütbelerin nasıl dağıtıldığını sormaktır. Adil bir toplum bu değerleri doğru bir şekilde dağıtır ... Adalet iki faktörü içerir: ‘şeyler ve şeylerin verildiği kişiler’. Genellikle eşit olan kişilere şeylerin eşit dağıtılması gerektiğini ifade ederiz.”[7]

O “değerleri” kimin nasıl ürettiği, kimin nasıl “hak ettiği”; makamların, rütbelerin hangi üretim ve iktisadi güç ilişkileri üzerinde yükseldiği sorusu adalet tüccarını hiç ilgilendirmez. Bir yanda üretilmiş “şeyler” vardır, diğer yanda şeylerin dağıtıldığı “kişiler”. Değişim için pazara getirilen metanın, sahibinin kırbacı altında çalıştırılan bir köle emeğinin ürünü olması ya da emek gücünü pazara getirip açlık sınırında bir bedelle meta olarak sermaye sahibine satmak zorunda bırakılan (ve yasalar önünde eşit ve özgür yurttaş) işçi emeğinin ürünü olması, yani üretim tarzı adaletin sorunu değildir. Adaletin ve yargının sorunu, 1- **Ekonomik açıdan**; ürünlerin ve üretim araçlarının üretenden bağımsız (ve yeniden üretimin koşulları korunarak) nasıl bölüşüleceği, 2- **Hukuksal açıdan**; gittikçe artan ve devasa boyutlara ulaşan özel çıkar uyumsuzluklarına,

paylaşımdan dışlanan sınıfların ve iktidar ve/veya sistem muhaliflerinin karşı düşünce ve eylemlerine hangi yasaların ve yaptırımların nasıl uygulanacağı, 3- **Siyasi açıdan**; özel mülkiyet iktisadi sisteminin siyasi üstyapısındaki kamusal yetki ve görevlerin nasıl paylaşılacağıdır. Bu arada, ayrı bir inceleme konusu olmakla birlikte özel mülkiyet gittikçe daha ağırlıklı olarak erkeklerin elinde ve inisiyatifinde geliştiği için, doğası gereği yargının da **erkek işi** olarak tarihe girmekte olduğunu not edelim.

Üretenlere yeniden üretebilmelerini sağlayacak kadar asgari yaşam araçlarını onların ürettiklerinden ayırıp vermek her özel mülkiyet sisteminin zorunlu iktisadi yasasıdır, ama “**hak ettikleri**”nin de zaten o kadar olduğu inancı özel mülkiyetin egemen ideolojisinde kanıksatılmıştır; emekçinin payı gittikçe küçülürken özel mülkiyet nesnesinin sahibinin elinde gittikçe büyümesindeki hikmetin sorgulanmazlığı da aynı şekilde kanıksatılır. Köle efendisine, serf feodal beye/ağaya, işçi patronuna, onları özel mülklerinde (toprak, fabrika vb.) çalıştırdıkları ve üretilenden pay verdikleri için şükretmelidir. “*Hak edilen*”in paylaşılmasında bir anlaşmazlık çıktığında yargı gereğini düşünecektir.

Dolaylı olarak özel mülk sahipleri sınıfının elinde adım adım siyasal-hukuksal bir eylem/iş (yeni bir toplumsal işbölümü) olarak gelişen **yargılama faaliyeti**, diğer bir deyimle bu kamusal iş süreklilik kazandıkça kendi işleyiş kurallarını **özel hukukun ihtiyaçları** doğrultusunda bir kamu kurumu olarak biçimlenirken, aynı zamanda henüz tamamlanmamış devletin taşıyıcı kolonlarından biri olarak inşa edilmektedir.

Yargı anası özel mülkiyet, babası ticaret, cinsiyeti erkek ve tıpkı devlet ve sınıflar gibi çıplak olarak tarih sahnesine girer.

Ayrılmaz Dörtlü: Özel Mülkiyet - Silah - Kanun-Yargı, Eşittir Devlet

Hayek’in “*ayrılmaz üçlü*”sünün özüne ve tarihsel kökenine gittiğimizde ayrılmaz bir dörtlü bütün çiplaklığıyla sırtır: Özel mülkiyet - silah - kanun - yargı. İnsanlığın evriminde kolektif ve doğal eşitlik içinde gelişen özgürlük, özel mülkiyete zincirlenerek devletin silahlı güvenliğine teslim edilmiştir.

Komünalden özel mülkiyete geçiş toplumlarında yapılan bilimsel araştırmalarda tespit edilen “*iktisadi tabakalanmalar*”ın, özel mülkiyetin iktisadi gücünden gelen “*iktidar fonksiyonları*”nın, fiilen başlayan ayrıcalıkların ve sınıfsal saflaşmaların, **özel mülk sahiplerinin elinde** gelişen arabulucu yargılama biçimlerinin tarih ilerledikçe nasıl bir iktisadi-siyasi yapıya dönüşecekleri, beş bin yıl önce bu aşamalardan geçmiş ilk devletlerin tarihsel pratiklerinde ve yazılı yasalarında bütün çıplaklığıyla görünür.

Kural koyma, uygulama ve yargılama yetkileri/erkleri toprak ve köle sahiplerinin kendi sınıfı içinde demokratik-cumhuriyet (meclis, senato, yetkileri sınırlı kral, consül, praetor vb.) biçiminde örgütlenip paylaşarak kurumsallaşırken, devlet köleler üzerinde tam bir diktatörlükle tamamlandığında yük hayvanı eşek ile köle insan özel mülkiyet nesnelere olarak yargı ve yasalar önünde eşitlenir.

Bir yandan üretenlerin mülksüzleştirilerek tüm haklardan dışlanması ve sadece üretmeye mahkum edilmesi, diğer yandan üretilenin ve üretim araç ve kaynaklarının tüm “haklar”ıyla birlikte bir sınıfın elinde toplanması, her biri diğerinin varlık nedeni olan zıtların (çıkarları uzlaşmaz sınıfların) özdeşliği olarak iktisadi altyapıda biçimlenirken, **diktatörlük ve demokrasi siyasal üstyapıda özdeşleşir**. İlki diktatörlüğün nesnesi olarak nüfusun ezici çoğunluğunu oluşturur. İkincisi gittikçe azalan kitlesi ve büyüyen özel mülküyle demokrasinin öznesidir. Her iki özdeş zıtlığın hem iktisadi altyapıda hem de siyasal üstyapıda varlık nedeni özel mülkiyet **ilişkileridir**. Aynı zamanda karşılıklı etkileşim demek olan bu **ilişki** gözden kaçırıldığında ya da kavranmadığında ele alınan şey hiçbir şeydir ve o şey gerçeklikten kopuk her türlü idealist kavramlaştırmalara ve spekülasyonlara açık hale gelir. Nitekim tarih boyunca idealist felsefenin yaptığı da budur. Bir şeyin ne olduğu ilişkide anlaşılır, şeyi kendi başına tanımlayan kavramlarda değil.

Özel mülk ve silahlı güçle orantılı oy ve seçim hakkı, hem halk meclisinin hem de - eski komunal halk milislerinin yerini alan - profesyonel ordunun güç ve yetkilerinin (toprak ve köle sahipleri sınıfının kendi içinde) demokratik paylaşım yönteminden başka bir şey değildir. **Demokrasi tarihe özel mülk miktarı ve onun silahlı gücü ile orantılı hak, yetki**

ve görevlerin dağılım/paylaşım yöntemi olarak girerken, diktatörlük de aynı araçların köleler üzerinde kullanılma yöntemi olarak girer. Demokrasi-diktatörlük özdeşliğinin en parlak örneği, bugünkü burjuva hukukuna da ilham kaynağı olan Roma hukuku ve onun ünlü Oniki Levha Kanunları’dır. Roma Cumhuriyeti devletinde:

“Rex Servius Tullius’a maledilen yeni kuruluş (anayasa), Yunan örneklerinden, özellikle Solon’dan esinlenerek, populus ve plebi, ayırım gözetmeksizin, askeri görevlerini yapıp yapmadıklarına göre içine alan ya da almayan yeni bir halk meclisi yarattı. Silah taşımak zorundaki bütün erkekler, servetlerine göre, altı sınıfa bölündü. Beş sınıftan her birinin içindeki en az mülkiyet: birinci için, 100.000 as; ikinci için, 75.000; üçüncü için 50.000; dördüncü için 25.000; beşinci için, 11.000 as’tı; Dureau de la Malle’a göre, bu [sırasıyla -ç] aşağı yukarı 14.000, 10.500, 7.000, 3.600 ve 1.750 Mark’a karşılık düşüyordu. Altıncı sınıf, proleter sınıfı, askeri görevler ve vergiden başışık, en az serveti olan kimse-lerden oluşuyordu. Yüz kişilik birlikler (centuries) meclisi (comitia centuriata) [biçimindeki-ç] yeni halk meclisinde, her birinde yüz kişi bulunan birlikler içinde, yurttaşlar askeri bir düzenle, bölük bölük sıralanıyorlardı; ve her yüz kişilik birliğin bir oyu vardı. Böylece birinci sınıf 80, ikinci sınıf 22, üçüncü sınıf 20, dördüncü sınıf 22, beşinci sınıf 30, altıncı sınıf da biçim bakımından, birlik veriyordu. Buna, en zengin yurttaşlar tarafından oluşturulmuş bulunan şövalyeler, 18 birlikle katılıyorlardı; hepsinin toplamı 193. Oy çoğunluğu 97. Ama, şövalyelerle birinci sınıf, birlikte 97 oya, yani çoğunluğa sahiptiler; eğer anlaşılırlarsa, öbürlerine hiçbir şey danışılmadan, geçerli karar alınmış olurdu.

... Burada, askeri hizmetle yükümlü yurttaşlar, yalnızca köleler karşısında değil, ayrıca ‘proleter’ denilen, askeri hizmet dışında bırakılmış silahtan yoksun insanlar karşısında da, kamu gücü oluşturuyorlardı.”[8]

Antikçağın egemen sınıfına ayrıcalıklı egemenliği sağlayan şey o sınıf bireylerinin keyfi iradele-ri, kendinden menkul siyasi akılları ya da “*Tin*”in veya “*Mutlak Fikir*” uğrağı değil, özel mülkiyetin birkaç bin yılda tamamlanan toprak - köle biçimine dayanan üretim tarzıdır. Egemen sınıfın siyasal gücünün yasadın/hukuktan değil, birebir iktisadi gü-

cünden doğarak hukuksal-siyasal bir biçim alması ve iktisadi gücünü koruyup geliştirecek nitelikte siyasal yetki/güç elde etme ihtiyacı/zorunluluğudur. Çünkü özel mülkiyet sadece iktisadi ilişkiler yoluyla değil aynı zamanda siyasi kararların pratikleştiği (savaş veya kamulaştırma, kamulaştırmasız el atma vb.) yasalar yoluyla mülkiyete saldırarak varlık sürdürmektedir.

İktisadi gücün, varlığını koruyacak ve geliştirecek siyasal güce ve yetkiye dönüşme zorunluluğu, özel mülkiyetin biçimine değil özüne ilişkindir ve tarihsel varlığını sürdürme koşuludur. Mülkiyetin toprak-köle biçiminden toprak-serf veya sermaye-emek biçimlerine dönüşümü bu zorunluluğu ortadan kaldırmaz, sadece gerçekleşme biçimini değiştirir. Bu zorunluluk aynı zamanda, iktidar yetkilerinin dağılımını ve ekonomiyi düzenleyen kurallar bütünü olan **hukukun** egemen sınıf iktidarının hükmü altına (yasama erki olarak) girmesini de zorunlu kılar.

Dipnotlar:

[1] Montesquieu, *Kanunların Ruhu Üzerine*.

[2] F. A. Hayek, *Kanun, Yasama Faaliyeti ve Özgürlük*

[3] “Servetin ve ticaretin gelişmesi, bundan böyle ana çizgileriyle tamamlanmış bulunan devletin, Atinalıların yeni toplumsal durumuna ne kadar uygun düştüğünü gösterir. Toplumsal ve siyasal kurumların temelinde yatan sınıf karşıtlığı, artık soylularla halktan insanlar arasındaki karşıtlık değil, kölelerle özgür insanlar, metoikos’larla yurttaşlar arasındaki karşıtlıktır. En parlak çağında, Atina’da, kadınlar ve çocuklar dahil, toplam olarak 90.000 dolaylarında özgür yurttaş, her iki cinsten 365.000’den çok köle ve 45.000 metoikos -yabancı ya da azatlı- vardı. Demek ki, her yetişkin erkek yurttaş başına, en az 18 köle ve ikiden çok metoikos düşüyordu.” (F. Engels, Ailenin Özel Mülkiyetin Devletin Kökeni)

Başta sorduğumuz “*özel mülkiyet nedir*” sorusuna komünal toplum bireyinin ve tarihsel materyalizmin yanıtlarıyla noktalayalım:

“*Son ırmak kurduğunda, son ağaç yok olduğunda, son balık tutulduğunda; beyaz adam paranın yenmeyen bir şey olduğunu anlayacak.*”[9]

“*İnsanın evriminin belli bir aşamasında bilincine varılamayan tarihsel zorunlulukla gelen, tarihsel doruğuna ulaştığında bilince çıkarılıp tarihsel zorunlulukla gidecek olan; çoğunluğu mülksüzleştirerek kendi azınlığını var eden bir mülkiyet biçiminden başka bir şey değildir.*”[10]

İlk yanıt doğal, diğeri bilimseldir. Birinci, ikincinin bilimselliğinde çözümlenen ilk (komünal) aşamanın son temsilcisidir. İkinci yanıt, doğal olanın sonunu getiren o zorunluluğun da sonunun geldiğini bilimsel olarak açıklar.

[4] Prof. Dr. İoanna Kuçuradi, *Adalet Kavramı*, derleyen Türkiye Felsefe Kurumu.

[5] Eduardo Galeano, *Tepetaklak*.

[6] Akademik araştırmacı yazar Mehmet Tevfik Özcan’ın, başta E. Adamson Hoebel olmak üzere, Lewis Herny Morgan, Bronislaw Malinowski, Henr Summer Maine, R. f. Barton, Leopold Pospisil, Robert Redfield gibi bilim insanlarının araştırma, inceleme ve tespitlerine dayanarak yazdığı “*İlkel Topumlarda Toplumsal Kontrol, Hukuk Dışı Mekanizmalar ve İlkel Hukuk*”, bba.

[7] Michael J. Sandel, “*Adalet, Yapılması Gereken Doğru Şey Nedir?*”, Felix Kitap, Adalet konulu dersleriyle popüler olan Sandel ABD’li tipik liberal bir siyaset profesörüdür.

[8] F. Engels, age.

[9] Kızılderili şefi Seattle’ın Beyaz Saray’a yazdığı mektup.

[10] K. Marks-F. Engels, *Alman İdeolojisi*.

19 Aralık “Hayata Dönüş” Hapishaneler Katliamı ve ÇHD

Av. Güçlü Sevimli

19-22 Aralık 2000 tarihleri arasında aynı anda ülke çapında 20 ayrı hapishanedeki siyasi tutuklu ve hükümlülerin kaldığı bloklara operasyon düzenlendi. Operasyon sonucunda 28 tutuklu ve 2 asker olmak üzere toplam 30 kişi hayatını kaybetti. Operasyona “Hayata Dönüş” ismi verildi. Operasyonlar gerçekleştiğinde iktidarda DSP-MHP-ANAP koalisyonu bulunuyordu. Dönemin Başbakanı Bülent ECEVİT operasyonu, “teröristleri kendi terörlerinden kurtarma” olarak tanımladı. 22 Aralık 2000 günü sonunda “teröristler kendi terörlerinden kurtarıldı” ve F tipi cezaevlerine konuldular.

“Hayata Dönüş” operasyonları başından sonuna kadar tek bir merkezden yönetilen operasyonlardır. Kapsamı ve büyüklüğü itibarıyla, öncesinde ciddi bir hazırlığa işaret etmektedir. Bugüne kadar ki, mevcut cezaevleri operasyonlarının göstermelik dahi olsa sahip bulunduğu hukuki alt yapı, “Hayata Dönüş” operasyonlarında oldukça zayıftır. “Hayata Dönüş” operasyonlarında; cezaevi idareleri, mülki

amirler, cezaevi savcılarını somut ve hukuki hiçbir işleve sahip olmamışlardır. Operasyonlar tamamen Türk Silahlı Kuvvetleri tarafından planlanıp uygulanmıştır. Cezaevleri operasyonlarındaki temel hukuki tartışma olan idari görev-adli görev sorunsalı, “Hayata Dönüş” operasyonlarında çok anlamlı olmamıştır. Operasyonlara bu sefer, “askeri görev!” damgasını vurmuştur.

19-22 Aralık 2000 tarihleri, Cumhuriyet tarihinin en büyük ve en kapsamlı cezaevleri operasyonunun tarihi olmuştur. 22 Aralık 2000 günü pek çok açıdan artık yepyeni bir dönemin başlangıcıdır; F Tipi Dönemi. Bu dönem sadece hapishaneleri değil, bir bütün olarak muhalifler açısından tüm ülkeyi içine alan bir döneme işaret etmektedir. Böylece 22 Aralık 2000 gününün sonunda mevcut ceza infaz modeli adeta geri dönüşü olmayan yeni bir infaz modeline dönüşmüştür. Katliamın 23. yılını geride bıraktığımız bugünlerde F tipi tecrit ve izolasyon modeli tüm uygulamalarıyla devam etmektedir.

Kendisinden sonraki hukuki ve politik dönemi doğrudan etkileyen, ona şekil verip, yeni bir evreye geçişin aracı olan “Hayata Dönüş” katliamının öncesindeki ve devamındaki tüm gelişmeler, ÇHD’li avukatların hem tanıklık ettikleri ve hem de tam merkezinde oldukları bir süreci tarif etmektedir aslında. Şu rahatlıkla söylenebilir ki, 19 Aralık “Hayata Dönüş” katliamı ÇHD’nin mücadele tarihindeki en önemli olayların başında gelmektedir. Bugün ÇHD’nin 50. mücadele yılını idrak ediyor iken bu 50 yılın yarısı 19 Aralık “Hayata Dönüş” katliamı sonrasındaki sürece tekabül etmektedir. Bu açıdan “Hayata Dönüş” katliamı tek tek ÇHD’lilerin bilinçlerinde bıraktığı izlerin ötesinde derneğin mücadelesi tarihi ve hafızasında yer etmiş bir vakadır.

ÇHD pratiği özellikle 90’lı yılların başından itibaren hapisane meselesine ayrı bir önem veren yaklaşıma sahip olmuştur. Hatta bu kapsamda ÇHD için, “ÇHD hapisane derneğidir.” söylemi çokça söylenegelmiştir. ÇHD her daim, hapisanelerdeki hak gasplarının, hukuka aykırı uygulamaların, işkence vakalarının ve hapisane operasyonlarının takipçisi olmuş ve bu alanda yoğun çaba harcayıp, önemli pratikler sergilemiştir. Bu noktadan bakıldığında Cumhuriyet tarihinin en kapsamlı ve en kanlı hapisane operasyonu olan 19 Aralık “Hayata Dönüş” katliamının ÇHD ve ÇHD’liler açısından taşıdığı anlam daha iyi anlaşılabilir.

“Hayata Dönüş” operasyonlarının temel nedeni ceza infaz modelinin tamamen değiştirilip tecrit ve izolasyon merkezli F tipi hapisanelerin açılmasıydı. Bu süreç, F tipi cezaevleri projesinin hayata geçirilmesine resmen karar verilmesi ve yapımına başlanacak 6 adet F tipi cezaevinin ihalesinin yapılması ile başlamış oluyordu. Bu tarih ise, 22 Nisan 1999’dü. Bu tarihte Ankara Sincan, Bolu, Kocaeli Kandıra, Edirne, Tekirdağ ve İzmir Kırıklar F tipi cezaevlerinin inşası için ihale tamamlandı ve bu cezaevlerinin yapımına başlanmış oldu. 1999 yılının Nisan ayından sonra F tipi cezaevlerinin yapımı kendi doğallığında devam ederken Adalet Bakanlığı da F tipi cezaevleri projesi için adımlarını atmaya başlıyordu.

Ancak projenin kendisi ağustos ayındaki büyük Marmara Depremi nedeniyle kamuoyunun gündemine tam olarak henüz girmemiş oluyordu. Büyük Marmara Depremi 1999 yılının sonuna kadar hep

gündemde yer aldı ve F tipi cezaevleri projesi de Adalet Bakanlığınca alttan alta yürütülmeye devam etti. Dönemin Adalet Bakanı H. Sami TÜRK 2000 yılının ocak ayından itibaren her 15 günde bir çeşitli kurum ve bazı gazetecilerle F tipi cezaevlerini tanıtıcı toplantılar yapmaya başladı. Tüm bunlar yaşanırken ocak ayının ilk haftalarında Adalet, İçişleri, Sağlık Bakanları ve Jandarma Genel Komutanı ile Başbakan Yardımcısı Hüsamettin ÖZKAN bir araya gelip, cezaevleri konusunu ele aldılar. Basına ilk elden yapılan açıklamada, F tipi cezaevleri konusunun görüşüldüğü ve üç bakanlığın ortaklaşa hazırlayacağı cezaevleri yönetimine ilişkin bir protokol üzerinde görüşmeler yapıldığı belirtiliyordu.

Adalet, İçişleri ve Sağlık Bakanlıkları tarafından ortaklaşa hazırlanan protokol son derece önemliydi. Bu protokol ilerleyen süreçte kamuoyunda üçlü protokol olarak adlandırılacaktı. Bu protokol aslında F tipi infaz modelinin adeta ayak seslerinden biriydi. Protokolün içerdiği hükümler; bugün F tipi cezaevlerinde tutuklu, avukat ve aileler hakkında uyulması zorunlu kuralların ilk ve öncül özetleri şeklindeydi.

Üçlü protokol, 14.01.2000 tarihinde Adalet Bakanı H. Sami TÜRK imzası ile genelge şeklinde yayımlandı. Bunun ardından da 24 Ocak 2000 tarihinden itibaren tüm cezaevlerinde uygulanmaya başlandı. Protokolün o dönem en tepki çeken maddeleri ise 5, 6 ve 11. maddeleriydi. Bu maddelere göre; cezaevine giren herkes duyarlı kapıdan geçecek ve sonrasında cezaevi müdürünün görevlendirdiği memur tarafından üzeri, çanta ve eşyaları elle kontrol edilecekti. Bu hüküm avukatlar için de geçerli olacaktı. Protokolün 19. maddesi ise, adeta bir süre sonra yürürlüğe sokulmak istenen F tipi cezaevlerine karşı hayata geçirilmesi beklenen eylemlere şimdiden önlem mahiyetindeydi. Bu maddede cezaevlerinde

yapılacak olan açlık grevlerinde açlık grevine katılanların sağlık durumlarının kötüye doğru gittiği tespit edilirse kendilerine derhal müdahale edilebileceği hüküm altına alınıyordu.

Üçlü protokolün yürürlüğe girmesiyle birlikte başta ÇHD’li avukatlar olmak üzere birçok baro tepki gösterip, üçlü protokol yürürlükten kaldırılana kadar hapisanelere gitmeme kararı aldılar. ÇHD bu süreçte üçlü protokolün kaldırılması noktasında sürekli sokağa çıktı. Birçok basın açıklaması ve yürüyüş yapıldı. ÇHD tüm şubeleriyle Ankara’ya gidip Adalet Bakanlığı önüne yürüyüş eylemi gerçekleştirdi. Böylece ÇHD açısından; yeni infaz modeline geçiş sürecine ve F tipi hapisanelerin açılmasına dair ilk karşı çıkış ve eylemlilik süreci, üçlü protokolün kaldırılmasına yönelik pratiğin sergilenmesiyle başlamış oluyordu.

İlerleyen gün ve haftalarda F tipi hapisanelere ve tecrit dayatmasına karşı toplumda önemli bir kamuoyu oluşmaya başladı. ÇHD tüm şubeleri nezdinde F tipi infaz modeline karşı gündemi diri tutmaya çalışıyordu. Bu kapsamda ÇHD’liler tarafından birçok eylem ve etkinlik hayata geçirilmişti.

Örneğin 4 Ağustos 2000 günü ÇHD İstanbul Şube üyesi avukatlar dernek binasında 1 günlük sembolik açlık grevi yaptılar. Keza İstanbul Beyoğlu Galatasaray Lisesi önünde F tipi hapisanelere karşı ailelerin yaptığı oturma eylemine her hafta ÇHD’li avukatlar da katıldılar. 16 Eylül 2000 tarihindeki oturma eylemine polis müdahalesi sonucu 25 ÇHD’li avukat dövülerek gözaltına alınmıştı. Gene 11 Aralık 2000 tarihinde ÇHD İstanbul Şube üyesi 7 avukat ve 5 stajyer avukat süresiz açlık grevine başladılar.

20 Ekim 2000 tarihinde siyasi tutuklular F tipi hapisanelerin açılmaması için süresiz açlık grevine

başladılar, 19 Kasım 2000’de ise bu süresiz açlık grevleri ölüm oruçlarına dönüştü. Hapishanelerde açlık grevi ve ölüm oruçlarının başlaması ÇHD açısından da artık sürecin yeni bir noktaya evrilmesi anlamına geliyordu. 1996 yılındaki kitlesel açlık grevi ve ölüm orucu eylemlerini tecrübe etmiş olan ÇHD’li avukatlar sürecin zorluğunun da farkındaydılar. Özellikle başlayan açlık grevi ve ölüm oruçlarıyla birlikte kamuoyunun neredeyse ilk gündemi F tipi hapisaneler olmuştu. ÇHD bu noktada da ülkedeki F tipi karşıtı mücadelenin içinde yer aldı.

Ekim ayının sonunda hapisanelerde açlık grevi ve ölüm oruçlarının başlamasının ardından ÇHD açısından neredeyse tek gündem konusu bu mesele olmuştu denebilir. Bu süreçte Adalet Bakanlığı ve Ceza Tevkifevleri Genel Müdürlüğü nezdinde yapılan girişimler ve görüşmelerin hemen hepsinde ÇHD’li avukatlar bulundular ve inisiyatif aldılar. Bu bakımdan süreç içinde ÇHD’li avukatlar, sadece basın açıklamaları ve eylemlilikler noktasında değil, konunun devlet açısından yetkili olan kişi ve kurumlarıyla yapılan görüşme ve girişimlerin de doğrudan içinde yer aldılar.

Bu noktada belirtmek gerekir ki, özellikle açlık grevlerinin başladığı 20 Ekim tarihi ile operasyonların yapıldığı 19 Aralık tarihi arasındaki iki aylık süreç çok yoğun ve hemen her gün önemli bir gelişmenin yaşandığı günler olmuştur. Adeta iki yılda olabilecek gelişmeler iki aylık sürece sıkışarak yaşanmıştır. Bu bakımdan katliam operasyonuna giden süreç içerisinde ÇHD’li avukatlar çok yoğun bir pratiğin içinde oldular.

19 Aralık 2000 günü sabaha karşı operasyon başladığında, haberi alan tüm ÇHD’liler buldukları kentin hapisanelerinin önünde soluğu aldılar. Katliam operasyonu sürerken katliamın durdurulması için hem hapisane önlerinde ve hem de savcılıklar nezdinde çaba gösterip girişimlerde bulundular.

Bu aşamada ÇHD’liler için belki de en zor olan şey; bir yanda gelmeye başlayan ölüm haberlerinin ağırlığı ama bir yanda da yapmaları gerekli girişimlerin somut gerçekliği idi. Zira katliam operasyonunun sürdüğü hapisanelerdeki siyasi tutuklular ÇHD’li avukatların sadece müvekkilleri değildi. Aynı zamanda arkadaşları, dostları ve yoldaşlarıydı.

Katliamın ardından yaşamını yitirmiş olan siyasi tutukluların cenazelerinin kaldırılmasında ve otopsi işlemlerinde de ÇHD’li avukatlar hazır bulundular. Kurşunlanmış, yakılmış bedenlerin otopsi ve cenaze işlemlerinde hazır bulunmak salt bir avukatlık faaliyetinin çok ötesinde, aynı zamanda bir insanlık göreviydi. ÇHD’li avukatlar, birkaç gün önce hapishanede avukat görüş alanında karşılıklı sohbet ettikleri insanların şimdi yanmış bedenlerini kaldırıyorlardı. Bu noktada acı, hüznün ve öfke duyguları iç içe geçmişti. Bu andan itibaren artık her şey, 19 Aralık 2000 öncesi ve sonrası olarak ikiye ayrılmıştı.

22 Aralık akşamı operasyonlar bitirildi ve siyasi tutuklular açılan 6 adet F tipi hapishaneye konular. ÇHD’li avukatlar hemen soluğu F tipi hapishanelerde aldılar. ÇHD, siyasi tutukluları ilk günden itibaren orada da yalnız bırakmadı. Böylece 23 yılı aşkın bir süredir devam eden F tipi hapishane “mesaisi” ÇHD’liler açısından başlamış oluyordu. ÇHD’li avukatlar, siyasi tutuklularla yaptıkları ilk görüşmeler kapsamında hemen raporlarını hazırlayıp kamuoyu ile paylaştılar. Böylece Ocak 2001’in ilk haftasında F tipi hapishane raporları arka arkaya yayımlanmış oldu.

Operasyonlardan sonra savcılıklar operasyon yapılan hapishanelerle ilgili olarak adli soruşturmalar başlattılar. ÇHD zaten operasyon daha henüz sü-

rerken suç duyuruları yapmıştı. Böylece 2001 yılının ilk günlerinden itibaren ÇHD açısından artık katliam operasyonunun fikri ve hukuki takibi başlamış oldu. Bu hukuki ve fikri takip zaman içerisinde tam bir hukuki mücadeleye dönüştü. 23. yılın geride bırakıldığı bugünlerde ÇHD’nin 19 Aralık operasyonlarıyla alakalı hukuki mücadelesi halen hız kesmeden devam ediyor. Katliam operasyonunda görev almış kişilerin yargılanmasını sağlamak, katliamda kamuoyundan gizlenmeye çalışılan gerçekleri ortaya çıkarmak ve katliamda dahil olan tüm devlet görevlilerinin cezalandırılması için ÇHD 23 yıldır mücadele yürütüyor.

23 yıldır aralıksız süren bir mücadele olması bakımından, 19 Aralık 2000 hapishaneler katliamı ÇHD mücadele tarihinde çok ayrı bir yere konmalıdır. Öte yandan 19 Aralık operasyonları bizatihi taşıdığı anlam ve işlevi açısından tam bir dönüm noktasıdır. Ülkedeki haklar ve özgürlükler mücadelesine doğrudan etkileri ve neredeyse yüz yıla varan ceza infaz modelini bir bütün olarak tamamen değiştirmiş olması dikkate alındığında “Hayata Dönüş” operasyonlarının bir milat olduğu rahatlıkla söylenebilir. Bu milat olma hali içinde ÇHD kendi mücadele tarihi bakımından katliamın öncesinde ve sonrasında sergilediği pratiği ve halihazırda devam ettirdiği çalışmalarıyla çok önemli bir işlevi yerine getirmektedir.

Dünden bugüne bakıldığında ve gelinen noktada 19 Aralık katliamıyla ilgili olarak hukuki sorumluluğu olan kişilere davalar açılmasında, yargılamalar kapsamında birçok bilgi ve belgenin ortaya çıkabilmesinde, bir bütün olarak katliamın kamuoyunun gündeminde tutulabilmesinde ÇHD’nin yürüttüğü mücadelenin çok önemli payı ve katkısı olmuştur. ÇHD bu noktada ortaya koyduğu çalışma ve faaliyetle 19 Aralık 2000 hapishane katliamını unutmamış ve unutturmamıştır.

Hukukun Olağanüstü Siyasal Hali

Av. Münip Ermiş

2006'dan itibaren yeni bir biçim alan AKP rejiminin baskı-şiddet politikalarındaki ilk adımı Terörle Mücadele Kanunu değişiklikleri oldu. Bunun hemen ertesinde ise Polis Vazife ve Selahiyet Kanunu (PVSK) tartışmaları başladı. 2007'nin ilk aylarından itibaren de o dönemde İstanbul Emniyet Müdürü olan Celalettin Cerrah'ın başını çektiği bir kampanyayı izledik. Kampanyanın esasları yeni CMK ve AB uyum yasaları ile birlikte "polisin yetkilerinin budandığı, terör ve suçluluğun arttığı" gibi eskimiş bir söyleme dayanıyordu.

Jeff Huysmans "Güvenlik hakkında konuşmak ve yazmak asla masum değildir. Faşist seferberliğine bir penceresi açılmasına katkıda bulunma riskini her zaman taşır"¹ demesi de buna işaret eder. Devlet baskı politikalarını toplumun "güvenlik korkusu" üzerine inşa eder. Güvenlik adına söylenen hiçbir şey masum değildir. Bu örtünün altında "dost ve düşman" etiketiyle faşizm tüm acımasızlığı ile sırtır. "Dost ve düşman" etiketiyle yaratılan, zihinsel bir kirlenme toplumun tüm kesimlerine sirayet eder.

Carl Schmitt² *Siyasi olan en şiddetli ve aşırı zıtlıktır. Her somut zıtlık en uç noktaya, dost-düşman sınıflandırmasına yaklaştıkça bir o kadar daha siyasi hale gelir*" der. Zıtlık siyasi olmanın özü haline geldiğinde de egemenliğin en üst noktada kurulmasına yol açacak bir istisna haline ulaşacaktır. derken egemenliğin yeni bir biçimine işaret eder.

Bu arada polisin yetkileri ile suçluluk arasında istatistiksel bir ilişki bugüne kadar kurulamadığı gibi suçluluğun hak ve özgürlüklerin kötüye kullanılmasından doğduğuna ilişkin hiçbir sosyolojik verinin olmadığı da herkes tarafından iyi bilinmektedir.

15 Temmuz sonrasında önce 667 sayılı KHK'nın 9. maddesi ile "Bu kanunun Hükmünde Kararname kapsamında karar alan ve görevleri yerine getiren kişilerin bu görevleri nedeniyle hukuki, idari, mali ve cezai sorumluluğu doğmaz" düzenlemesi getirilmiş, bunun suç işleyen polis ve diğer kamu görevlileri üzerinden yeteri bir hukuki koruma getirmediği düşüncesi ile bu sefer 668 sayılı KHK'nin 37. maddesi ile "15/7/2016 tarihinde gerçekleştirilen darbe teşebbüsü ve terör eylemleri ile bunların

devamı niteliğindeki eylemlerin bastırılması kapsamında karar alan, karar veya tedbirleri icra eden, her türlü adli ve idari önlemler kapsamında görev alan kişiler ile olağanüstü hal süresince yayımlanan kanun hükmünde kararname kapsamında karar görev ve fiilleri nedeniyle hukuki, idari, mali ve cezai sorumluluğu doğmaz.” hükmü yasalaştırılmıştır.

İstisna hali “*düşmanı*” hukukun koruma alanı dışına ittiği gibi, “*düşmanı imha eden*” memuru da “*cezalandırma*” riskine karşı koruma altına alır. Olağanüstü hukuk sadece düşman için değildir, onunla mücadele eden kamu görevlilerini hukuki koruma altına almak için de yaratılan bir rejimdir. Cezasızlık dediğimiz politikanın özünde yatan budur.

Türkiye kuruluşundan bu tarafa hiçbir döneminde olağanüstü rejimin hukuki araçlarını kullanmaktan imtina etmedi. Olağanüstü hukuk rejimi yazıya dökmemiş bir rejimdir. Yargı dahil her kademedeki kamu ajanları dönemin ruhunu hisseder, o dönemin siyasi çizgisi üzerinden yürür. İstisnai dönemlerde liberal çizgide devam eder, çoklukla despot çizgi üzerinden yolunu bulur. Polis kanunlarında genel olarak, polise verilen yetkilerin kazuistik bir metotla değil, “bulanık” kavramlarla tanımlanması da buna hizmet eder.

Örneğin PYSK madde 16 ile getirilen silah kullanma yetkisi de öyledir. Suç türünü ayırmaksızın, suç üstü halinde polise ateşli silah kullanma yetkisi verilmiştir. 2007’den sonra polis ve jandarmanın öldürdüğü 450 insanın kanı bu ifadenin içinde gömülüdür. Üstelik ölenlerin çok büyük çoğunluğunun siyasi bir kimliği dahi yoktur.

Yine bunların ezici bir çoğunluğu haklarında bir suç soruşturması ,yakalama kararı ya da suç üstü hali vs. olmadığı halde “*Kimlik kontrolü sırasında direndi!*”, “*kimlik göstermeden kaçtı*”, “*Dur ihtarına uymadı.*”, “*Arabayı durdurmadı*” gibi gerekçelerle öldürülmüştür.

Yani tüm bu ölümler şahsa münhasıran değil, güvenliğe mahsusen meydana gelmiştir. 2007 PYSK değişiklikleri polisi silah kullanma konusunda cesaretlendirdi. “*Durmadı*” gibi gerekçelerle katlettikleri insanlar nedeniyle haklarında açılan davalarda

verdikleri savunmalardan da anlıyoruz ki polis kendisine direndiğini kabul ettiği birisine karşı silahlı müdahale dahil hangi türden tedbire başvuracağına yine polisin kendisinin karar verebileceğine inanıyorlardı. Yine polis savunmalarından polisin durdurma ihtarına rağmen kaçan bir şahsın “polise karşı direnme” suçu işlediği ,bu nedenle suçüstü hali doğması nedeniyle de ateşli silah kullanma yetkisine sahip olduklarına inandıklarını öğreniyoruz.

Daha da ilginç Çağdaş Gemik davasına gelinceye kadar silah kullanmanın yasal zemini konusunda hiçbirine doğru dürüst bir eğitim verilmediği gibi kendi amirleri de dahil olmak üzere bu konuda hiç kimsenin en küçük bir bilgisinin olmadığı da görüldü. Dernek olarak yürüttüğümüz Çağdaş Gemik davasında çıkan mahkumiyet kararı ile birlikte güvenlik bürokrasisi diye tarif edilen polis üst düzey şefleri polise bu karar üzerinden eğitim vermeye başladılar.

Çağdaş Gemik davası üzerinden devam edecek olursak, önce kısaca olayı hatırlayalım.

18 yaşındaki Çağdaş Gemik, Antalya/Zeytinköy mahallesinde gündüz vakti bir arkadaşı ile mobiletle seyir haline iken motosikletli iki yunus polisi peşlerine takılır. Polisler mobileti durdurmasını işaret ederler. Kısa bir süre takipten sonra, mobilette bulunan Çağdaş Gemik mobileti durdurur. Arkadaşını mobiletten indirir. Bu sırada polisler de motosikletlerinden inip, onlara doğru yürümeye başlamıştır. Sonrasında Çağdaş Gemik mobileti tekrar çalıştırıp kaçmaya çalışır. Bunun üzerine arkasındaki polis Gemik’in doğrudan kafasına nişan alarak ateş eder. Gemik olay yerinde hayatını kaybeder. Zaten ensesinden giren kurşun kafatasını parçalamıştır. Tek atışla ani ölüm gerçekleşmiş, maktul genç hastaneye dahi kaldırılmamıştır.

Savcı bu kadar açık deliller karşısında kasten insan öldürme suçundan kamu davası açtı. Sanık polis de zaten olayın hemen ardından gözaltına alınıp tutuklanmıştı. Sanığın tüm yargılama süresince tutuklu kaldığını da burada belirtelim. Antalya 2. Ağır Ceza Mahkemesinde devam eden yargılama sonunda, sanık polise “olası kastla öldürme” suçundan 16 yıl 8 ay hapis cezası verildi. Yargıtay 1. Ceza Dairesi bu kararı netice sebebiyle ağırlaşmış yaralama suçundan mahkumiyet kurulması gerekçesi ile bozdu.

Daha sonraki aşamada ise Antalya 2. Ağır Ceza Mahkemesi direnme kararı vererek, temyizle dosyayı Yargıtay Ceza Genel Kuruluna gönderdi. Yargıtay Ceza Genel Kurulunda ise 6 üye olası kast, 1 üye taksirle öldürme demesine rağmen çoğunluk 1. Ceza Dairesinin yaralama sonucu ölüme neden olma görüşünü uygun gördü.

Hükmen gerekçesi şu şekildeydi: “,..... *polisin silah kullanma yetkisi ancak, yasanın sınırlarını çizdiği çerçevede, kademeli, ölçülülük ilkesine uygun ve son çare olarak mümkün olabilmektedir.* Somut olay, bu açıklamalar ışığında değerlendirildiğinde; *Sanığın, yerleşim alanının olduğu cadde üzerinde “dur” ihtarına uymayarak, motosikleti ile uzaklaşmakta olan maktulün arkasından, durdurmak gayesiyle önce havaya, sonra maktulün bulunduğu istikamete olmak üzere toplam iki kez ateş ettiği sırada, kurşunlardan birisinin isabet etmesi sonucu maktulün ölümüne neden olduğunda kuşku bulunmayan olayda, sanığın eyleminde, maktulü öldürme kastı ile hedef olarak ateş ettiğine, diğer bir anlatımla sanığın öldürme kastı ile hareket ettiğine dair yeterli kanıtın bulunmadığı anlaşılmaktadır. Bu nedenle, sanığın eyleminin 5237 sayılı TCY’nin 87/4. maddesinde düzenlenmiş bulunan “neticesi sebebiyle ağırlaşmış yaralama” suçunu oluşturduğunun ve dolayısıyla Özel Daire bozma kararının isabetli olduğunun kabulü gerekmektedir.”*

Kafaya doğru hedef alınan tek bir atışla ani ölümü yaralama sonucu ölüm olarak niteleyebilmek gerçekten fizik kuralları ile açıklanabilecek bir şey değil.

ÇHD adına takip ettiğimiz davalar arasında çıkan absürt kararlardan biri de 23 Nisan 2009 tarihinde çocuk göstericilere müdahale eden özel hareket polislerinin saldırısı ile ağır derecede yaralanan

“Seyfullah Turan” davasıydı. Bu silahlı saldırıda Seyfullah Turan’ı elinde bulunan otomatik silahın dipçığı ile kafatasında kırık meydana gelecek şekilde yaralayan özel hareket polisi hakkında önce Hakkari Asliye Ceza Mahkemesinde yaralama suçundan dava açıldı.

O dönemde son derece yaygın olan bir yargısal uygulama burada da gerçekleşti. Dava güvenlik gerekçesi ile Isparta Asliye Ceza Mahkemesine gönderildi. Isparta Asliye Ceza Mahkemesi birkaç celse süren yargılama sonucu sanık polise taksirle yaralama suçundan kısa süreli hapis cezası verip, ardından hükmün açıklanmasını geri bıraktı. Nendense mahkeme son kararında kararı temyiz yolu açık olmak üzere verdiği için kararı temyiz ettik. Yargıtay bu kararlara karşı temyiz yolunun kapalı olduğunu belirterek temyiz talebini reddedince verilen hüküm kesinleşmiş oldu.

Bunun üzerine yaşam hakkı ihlali, etkin soruşturma yapmama ve adil yargılanma hakkı ihlalinin Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru gerçekleştirdik. Anayasa Mahkemesi 2017 yılında verdiği kararda dosyanın Isparta’ya gönderilmiş olmasının Mahkemeye erişim hakkını ihlal ettiğini ve aynı şekilde olayın oluş şekline göre polise taksirle yaralanmadan ertelemeli ceza verilmesinin yaşama hakkının usul açısından ihlali olduğunu ifade ederek bireysel başvurunun kabulüne karar verdi.

Anayasa Mahkemesinin kararına rağmen, dosya bu sefer Elazığ Asliye Ceza Mahkemesine, daha sonra görevsizlikle Elazığ 3. Ağır Ceza Mahkemesine gönderildi. Bu mahkemede yapılan yargılama sonucu hayati tehlike geçirecek şekilde yaralama suçundan sanık polise 6 yıl 3 ay hapis cezası verildi. Karar 2023 Kasım ayı içerisinde temyiz için Yargıtay incelemesine gönderildi.

23 Nisan 2024 tarihinde dava 15 yılı tamamlamış olacak. Büyük olasılıkla o tarihe kadar karar kesinleşmemiş olacak. Yukarıda verilen her iki örnekte de mağdurlar sıradan insanlardı. Polis ve diğer kolluğun siyasi amaçlarla işlediği cinayetlerde ise suç siyaseti geride “olumsuz emsal” bırakmayacak şekilde tam bir cezasızlık olarak sirayet etti. AKP’nin olağanüstü rejiminin 2006’dan sonra daha sert ve acımasız bir biçime girdiğini gördük.

Bunun çarpıcı örneği 9 Kasım 2009’da askerin bizzat fail olduğu Şemdinli’deki Umut Kitap evinin bombalanması olayıdır. İki asker ile bir PKK itirafçısı olayın hemen ardından kullandıkları araba ile içerisindeki silah ve dokümanlarla birlikte halk tarafından yakalandı. Bu soruşturma ve dava iktidar klikleri arasındaki çatışmanın bir sonucu olarak belli bir aşamaya kadar geldi. Sanıklar tutuklandı ve ilk yargılamada ağır cezalar aldılar. İktidar bloğu içerisinde çatışma sona erdikten sonra ise dava bir anda yön değiştirdi ve sanıkların tümü beraat ettiler.

Aynı örneği 1992 sürecinde Cizre’de gerçekleşen kontrgerilla cinayetleri ile ilgili Diyarbakır’da açılan davada yaşadık. Tutuklu yargılanan sanıklar, iktidar blokları arasında çatışma sona erince serbest bırakıldı. Akabinde tümü beraat ettiler.

Terörle savaş devletin saf şiddetinin eksiksiz bir şekilde ortaya çıktığı, düşman ile suçlu arasındaki ayrımın tamamen yok olduğu, toplumsal muhalefetin her türünün suçlu kategorisine itildiği bir polis operasyonudur. Bu süreç sonunda toplumun örgütlenmesi yeniden düzenlenir. Terörle mücadele yasalarının amacı, soruşturmanın başından yargılamanın sonuna kadar her aşamasını olağanüstü usullere oturtmaktır. Bu usul kendisini anayasa ve kanunun üzerinde konumlandırır. Yargı ise bu süreçte araçsallaştırılır ve polise boyun eğer.

Bu rejimde hukuki normların hiyerarşik sıralaması içerisinde anayasa ve yasa tarafından güvence altına alınan ve öncesinde “dokunulmaz doğal hak” olarak kabul edilen tüm kamusal ve bireysel özgürlükler tek tek yerinden sökülür ve gömülür. Garanti mekanizmalarının tümü etkisiz hale getirilir.

Olağanüstü rejimin terör politikalarında en önemli hegemonya aracı yalan, manipülasyon ve demagogjidir.

Hannah Arendt, “Yalancı kişi eylem insanyken, gerçekleri söyleyen kişi kesinlikle eylem insanı değildir. Yalancının siyaset sahnesinde belirmek için kendisine yer açmaya ihtiyacı yoktur; çünkü büyük bir avantajı vardır. O zaten her zaman sahnenin ortasındadır. Aktörlük onun mizacında vardır. Olmayan şeyler söyler. Çünkü şeylerin olduklarından farklı olmasını ister. Yani Dünya’yı değiştirmek ister. Eyleme kabiliyetimizin Dünya’yı değiştirmeye yönelik yadsınamaz eğiliminden yararlanmak ister. O “Bardak boşanıncasına yağmur yağarken güneş parlıyor” diyebilme becerimizden yararlanır. ..Bir başka deyişle, insanın özgür olduğunu teyit eden, ispatlanması mümkün bir kaç veriden biri de yalan söyleyebilme yeteneğimizdir. Gerçeği söyleyebilme yeteneğimiz her zaman iş görmez. Yaşadığımız koşulları her hangi bir şekilde değiştirebilmemiz, bu koşullardan görece özgür olmamızdan kaynaklanır. Yalancılıkla suistimal edilen ve yolda çıkarılan da işte bu özgürlüğümüzdür.” der.³

Arendt yalanın insanın doğasında olduğunu, insanın yeni bir şey başlatmasının, insanın eyleminin bir özelliği olduğunu, bunun **ab ovo 4** başlayıp **ex nihilo⁵** var etme olanağı olduğu anlamına gelmeyeceğini ifade eder ve “kendi eylemi için daha önce yapılan bir şeyin kaldırılması gerekir. der ve devam eder “Değişimin özünde, şeylerin gerçekte olduğundan farklı olabileceğini hayal etmek yatar. Maddi gerçeği inkar etmek yeteneği (yalan söyleme becerisi) ile olguları değiştirebilme yeteneği (eyleme becerisi) birbiri ile yakından ilgilidir” diye bağlar.

Arendt yalanı insan doğasının bir parçası olarak görürken; yalanın siyasete sızmasının, insan günahkarlığının sonucu ortaya çıkan bir tesadüf olmadığının altını çizer. Bu yüzden ahlaki öfkenin ya da duruşun yalanla başa çıkmaya yetmeyebileceğini özellikle belirtir ve devamında. “Olguların her zaman kendini her zaman hatırlamayla var ettiğine göre .bunun için “**güvenilir**” şahitlere ihtiyaç olur. Onu kırılğan yapanda budur .Kandırma hiç bir zaman mantığa ters düşmez, çünkü şeyler gerçekten de yalancının dediği gibi olmuş olabilir.

Yalanlar çoğu zaman gerçeklikten çok daha makul, akla çok daha yakındır. Çünkü yalancı izleyenin ne duymak istediğini yada nasıl beklenti içinde olduğunu bilmenin sağladığı büyük bir avantaja sahiptir. Yalancı, toplumun tüketimine sunacağı hi-

kayesini hazırlarken hikayesinin inandırıcı olmasına özellikle dikkat eder. Oysa gerçeklik bizim hiç ummadığımız şeylerle karşılaştırmak gibi rahatsız edici bir özelliği vardır. Daha doğrusu, insan gerçeğe hazırlıksız yakalanır.” der.

Toplumsal korkuyu besleyen, onu büyüten terör politikalarını olağan rejim haline getiren, devletin siyasal araçlarının başında yalan ve manipülasyon gelir. Yargı dahil tüm bürokratik mekanizma, iktidarın yalan ve manipülasyon politikalarının hizmetine girer. Temel haklarla ilgili tüm söylemler siliğeşir, dilini hukuk ve haklar üzerinden kurmaya çaba sarf edenler *“teröre hizmet ve bölücülükle”* suçlanır. *“Terörle mücadele”* adına alınan her siyasal kararın bir ayet muamelesi görmesi talep edilir.

Yalan ve manipülasyona karşı, aydın (entelektüel) sorumluluğunun son yüzyılın en çok tartışılan başlıklarından birini teşkil etmesinin nedeni biraz da budur. Tartışma önce *“aydın kime denir?”* diye başlar, ardından da *“sorumluluğu nedir?”* sorusu ile devam eder.

Bu sorunun cevabı basit bir şekilde ve çoğunlukla *“gerçeğin peşinde koşma”* yükümlülüğü olarak verilir. Durkheim bunu biraz da ironik biçimde *“mantığı bir ordu komutanının sözüyle”* esnetmek olarak tarif eder.⁶ Durkheim entelektüel bağımsızlığı ve dürüstlüğü bireyselciliğe dayandırırken, bireyin haklarının devredilemeyeceği/feragat edilemeyeceği ön kabulüne dayanan Fransız İnsan ve Yurttaş Hakları bildirgesinden güç alır. Bireyin haklarından söz ediyorsak, akıl otoritenin üstüne konulmalıdır der.

Entelektüel dürüstlüğü, gerçeği savunmaya yönelik iradeyi her koşulda gösterebilmek olarak tariflemek herhalde yanlış olmaz. Bunun bir risk taşıdığı açıktır. Ancak *“her koşulda”* nın anlamı bu riski de göze alabilmektir. Entelektüel dürüstlüğü başka bir şekilde anlamak, onu daha sakın ve güvenli bir limanda muhafaza etmek ya da fanus içerisinde tutmak mümkün değildir.

Tekrar başa dönmek gerekirse; aydın derken ilk özelliğinin gerçeği onuru ile ilişkili gibi görmesi olduğunu söyleyebilmeliyiz. Hakikat mücadelesi entelektüelin hem varlık hem de varoluş şartıdır. Onun hakikate sadakatsizliği onu yalancı peygamber durumuna düşürür. Entelektüelin en büyük id-

diası, varlık sebebi olan hakikati aramak ve söylemektir. Entelektüel sorumluluk böyle bir ahlakı gerektirir.

Edward Said’in ifadesiyle, entelektüel özgür olmalıdır. Bilgisini, iktidar ve devletin çıkarlarının hizmetine sunan aydın, entelektüel kişiliğini kaybeder, o artık profesyonel bir *“okumuş”*tan ibarettir. Entelektüel amigoluk yapmaz, dalkavukluk, şarlatanlık, sosyal sevicilik yapmaz. Uzlaşmak ve alkışlanmak yerine sorgulayıcı olmayı yeğler. Bu yüzden eleştireci ve rahatsız edicidir, bir tutunamayan olarak dışarıda durmaya, hatta belki yalnızlığa mahkumdur denebilir. Entelektüel bugün neyi temsil ediyor derken, Amerikalı sosyolog C. Wright Mills onun bağımsızlığı üzerinde durur.

“Düzenin adamları belli çıkarları gözetirler, oysa entelektüeller şovenist milliyetçiliği, şirketleşmiş düşünce müsveddelerini, sınıfsal, ırksal ve cinsel imtiyazları sorgulayan kişiler olmalıdırlar. Çoğunlukla başkalarının gerçekliğini görmemizi engelleyen birer perde işlevi gören, yetiştiğimiz ortamın, sahip olduğumuz dilin ve milliyetin sağladığı ucuz kesinliklerin ötesine geçebilme riskini göze alabilmek demektir evrensellik. Aynı zamanda dış politika, toplumsal politika gibi meseleler söz konusu olduğunda insan davranışları için tek bir standart arama ve buna uyma çabası demektir. Sözelimi bir düşmanın durup dururken bir şiddet eylemine girişmesini kınıyorsak, hükümetimiz kendisinden daha zayıf bir ülkeyi işgal ettiğinde de aynı şeyi yapabilmeliyiz.

Entelektüellerin ne söylemeleri ya da ne yapmaları gerektiğini belirleyen hiçbir kural yoktur; gerçekten laik bir entelektüel için tapılacak ve yanılmaz kılavuzluğuna güvenilecek herhangi bir tanrı da yoktur...” der.

Son söz olarak; olağanüstü rejim aşama aşama daha da şiddetlenirken yargının polisleştiği, polis gibi düşündüğü, polis rejimini örten bir kabuk haline geldiği bir sürecin içerisinde yaşadığımızı söylememiz gerekir.

Dipnot:

- 1 - Marc Neocleous-Güvenlik ve Savaş
- 2 - Carl Schmitt -Siyasal Kavramı
- 3 - Siyasette Yalan-Hannah Arendt
- 4 - (Latince) sıfırdan var etmek.
- 5 - (Latince)Yoktan var etmek
- 6 - Emile Durkheim - Ahlak ve Toplum.

2013 ve 2017 Tutuklamaları Kapsamındaki ÇHD Yargılamaları

Av. Güçlü Sevimli

18 Ocak 2013 ve 12 Eylül 2017 tarihlerinde dört yıl ara ile aralarında Halkın Hukuk Bürosu avukatlarının da bulunduğu derneğimiz Çağdaş Hukukçular Derneği üye ve yöneticisi avukatlar gözaltına alınıp tutuklanmışlardı. 18 Ocak 2013 günü ÇHD üye ve yöneticisi 12 avukat gözaltına alınmış ve 9 avukat tutuklanmış, 12 Eylül 2017 günü ise 16 ÇHD üye ve yöneticisi avukat gözaltına alınmış ve 15 avukat tutuklanmıştı.

Çağdaş Hukukçular Derneği'nin 50 yıllık mücadele döneminde pek çok üyesi gözaltına alınmış ve tutuklanmıştır. Ancak 2013 ve 2017 tutuklamalarının daha önceki dönem tutuklamalardan bazı farkları bulunmaktadır. Daha önce tutuklamalar, genelde tekil ve birbirinden farklı soruşturmalar kapsamında olmuştur. Keza bu tutuklamalar birbirinden farklı yıllarda ve tutuklanan ÇHD üyesi avukatların sayısının düşük olduğu tutuklamalardır. 2013 ve 2017 tutuklamalarında ise aynı soruşturma içerisinde gözaltına alınan ve tutuklanan avukat sayısı daha

önce olmadığı kadar fazla olmuştur. Örneğin 2013 tutuklamalarında ilk başta soruşturma kapsamında “şüpheli” olan avukat sayısı 12 iken, birkaç ay sonra soruşturma kapsamındaki ÇHD'li avukat sayısı 22'ye yükselmiştir.

Öte yandan 2013 ve 2017 tutuklamalarının en çok öne çıkan tarafı ise doğrudan ÇHD'nin toplumsal muhalefetin avukatlığı noktasındaki faaliyetlerinin tutuklamalara gerekçe gösterilmesi olmuştur. Bir başka ifade ile bu iki soruşturmada da doğrudan ÇHD yargılanmak istenmiş, ÇHD'nin dernek faaliyetleri adeta suç sayılmaya çalışılmış, ÇHD'nin üye ve yöneticisi olmak bizatihi suçun bir unsuru olarak gösterilmek istenmiştir. Bu durum, 2013 ve 2017 tutuklamalarını daha önceki çeşitli yıllarda tutuklanan ÇHD'li avukatların soruşturmalarından ayıran en başat husus olmuştur denebilir. Böylece 2013 ve 2017 tutuklamaları ÇHD'nin toplumsal muhalefetin bir parçası olarak ortaya koyduğu pratiği açıkça hedef almış, bu pratik ortadan kaldırıl-

mak istenmiş ve devlet açısından bu pratikten duyulan rahatsızlık tutuklamaların genel perspektifini belirler olmuştur.

ÇHD'nin 50 yıllık mücadele tarihine bakıldığında pek çok ÇHD'li gözaltına alınmış, şiddet görmüş, işkenceye maruz kalmış ve hatta katledilen ÇHD'li avukatlar olmuştur. Bu bakımdan aslında ÇHD tarihi bir açıdan da devlet kaynaklı baskı, tehdit ve şiddetle sürekli karşı karşıya gelme hali olagelmıştır. Tam da bu noktada 2013 ve 2017 tutuklamaları bu tarihi somut gerçekliğin, daha farklı ve yeni bir boyuta evrildiğini de göstermektedir. Zira 2013 ve 2017 tutuklamalarında sadece ÇHD'nin dernek faaliyetleri suçun konusu olarak gösterilmiştir. Kolluğun, soruşturma savcılarının ve mahkeme heyetlerinin bu yönlü çabaları, ÇHD yöneticilerinin tek bir adli soruşturma kapsamında bu denli hedefe konup neredeyse topluca tutuklanmaları, savcılık sorgularında “ÇHD'ye üye misiniz?” soruları, tutuklama gerekçelerinde ve iddianamelerde doğrudan ÇHD vurgusu daha önce görülmemiş olan yeni bir duruma ve evreye işaret etmektedir.

2013 Tutuklamaları

18 Ocak 2013 tarihinde aralarında Halkın Hukuk Bürosu avukatlarının da bulunduğu 12 avukat gözaltına alınmış ve sonrasında da 9 avukat tutuklanmıştır. Tutuklamalardan birkaç ay sonra savcılık soruşturması kapsamında dosyaya 10 ÇHD'li avukat daha eklenerek toplam sayı 22'ye çıkmıştı. Dosyaya sonradan eklenen 10 avukat tutuklanmadan savcılık ifadeleri alınmak suretiyle sanık sandalyesine oturtulmuşlardı. Tutuklamalar sonrası açılan davanın ilk duruşması 24 Aralık 2013'te görülmüş ve bu celsede 4 ÇHD'li tahliye edilmiş, Mart 2014'te de celse arasında verilen tahliye kararlarıyla dosyada tutuklu kimse kalmamıştır. 10 yıla yakın süren dava Kasım 2022'de tüm ÇHD'li avukatların yasa dışı örgüt üyeliğinden ceza almalarıyla sonuçlanmıştır. Dava dosyası bu yazı yazıldığı sırada Yargıtay'da temyiz incelemesinde beklemektedir.

2013 yılına gelinen sürece bakıldığında ÇHD'nin ülke gündemine giren, etkili işler yaptığını görmekteyiz. ÇHD'nin bu faaliyetlerinin yaratmış olduğu rahatsızlık 2013 tutuklamalarının temel nedenlerinden biri olmuştur. Özellikle 2007 yılının ikinci yarısından itibaren ÇHD'nin kendi içinde tekrar ciddi bir toparlanma sürecine girdiğini görmekte-

yiz. Derneğin, hukuk fakültelerine yönelik çalışmalarının hız kazanması, dernek bünyesinde öğrenci komisyonlarının oluşturulması ve bu komisyonlara hukuk fakültelerinden öğrencilerin rağbet göstermesi, yeni mezun olmuş stajyer avukatlarla bağların tekrar kurulması, derneğe bu kapsamda yeni ve genç avukatların kayda değer katılımları, dernek bünyesinde komisyonların tekrar aktifleştirilmesi ve yeni komisyonların kurulmuş olması derneği oldukça güçlendirmiştir.

Bu kapsamda derneğe katılan genç avukatların komisyonlarda aktif çalışmaları, derneğe ilerleyen süreçte toplumsal muhalefetin önemli bir parçası olması bağlamında ciddi katkı sağlamıştır. Önemle belirtmek gerekir ki, derneğe katılan bu genç avukatlar ilerleyen yıllarda derneğin yönetim organlarında da yer alarak ÇHD kadrosu olmuşlardır. Bu süreç içerisinde özellikle 2010 ila 2013 yılları arasında ÇHD ortaya koyduğu pratiklerle oldukça görünür hale gelmiştir. ÇHD bu dönemde pek çok konuda açıklama yapmış, görüş bildirmiştir. Bu kapsamda derneğin söylediği söz basında ve kamuoyunda yer bulmuştur.

Bu dönemde kamuoyunda önemli gündem olan birçok dava ÇHD tarafından takip edilmiştir; Engin Çeber davası, Festus Okey davası, 19 Aralık “Hayata Dönüş” davası, Baran Tursun davası... Engin Çeber, gözaltına alınıp sonra karakolda ve tutuklandıktan sonra Metris Hapishanesi'nde gördüğü işkence neticesinde hayatını kaybeden bir devrimciydi. ÇHD olayı başından itibaren ısrarlı bir şekilde takip etmiş, soruşturma ve dava aşamalarındaki avukatlık pratiği sayesinde sanık memurların müebbet hapis cezasının da içinde olduğu cezaları almaları sağlanmıştır. Engin Çeber davasındaki mahkeme kararı, ülkede işkenceden verilen en ağır ceza olması bakımından bir ilk olmuştur.

Gene bu dönemde derneğin çalışma yaşamı ve işçi komisyonları hemen tüm işçi direnişlerinin içinde olmuş, işçilerin hak arama mücadelelerine hatırı sayılır katkılar sunmuştur. Kentsel dönüşüm alanında ÇHD gecekonduluların yanında yer almış, yoksul mahallelerde önemli çalışmalar yapmıştır. Keza tutuklanan gazeteciler ve öğrencilerle ilgili arka arkaya raporlar yayınlamış, konunun gündemde kalmasına katkı sunulmuştur. Özellikle tutuklu öğrenciler raporu gündem olmuş, uzun bir süre tutuklu öğrenciler meselesi kamuoyunun ilk gündemleri arasında yer almıştır.

Öte yandan dernek uzun bir aradan sonra 2008 yılında tekrar yayın faaliyetine başlamıştır. Bugün dijital olarak çıkardığımız dergimiz Çağımızda Hukuk ve Toplum, 2008 yılında fiziken çıkarılmaya başlanmıştır. Derneğimizin kurucuları Halit Çelenk ve arkadaşları tarafından ilk kez 1976 yılında çıkarılan dergimiz, aradan geçen uzun yıllar sonra aynı isimle yeniden çıkarılmıştır. 2014 yılına kadar düzenli çıkan Çağımızda Hukuk ve Toplum Dergisi, hukuk siyaseti ve hukuk-politik alanda önemli bir boşluğu doldurarak son derece kayda değer bir işlevi yerine getirmiştir.

ÇHD bu süreçte sadece toplumsal mücadele alanlarında değil aynı zamanda kendi meslek grubunun sorunlarıyla ilgili de çalışmalar ortaya koymuştur. Bu çerçevede, işçi genç avukatların sorunları gündem yapılmış, bu konudaki ilk asgari ücret tarifesi-nin yapılmasında önemli rol oynamıştır. Öte yandan yeni açılan adliyelerdeki avukatların çantalarının aranması dayatmasına karşı eylem ve direnişlerin öncülüğünü yapmıştır. ÇHD gene aynı dönem içe-

risinde ülkede artan işkence uygulamalarına karşı “Olağan Şüpheliler” ve “İmdat Polis Hattı” projelerini hayata geçirmiştir. Bu iki proje o dönem itibariyle oldukça ses getirmiş, hukuka aykırı adli soruşturmaların ve işkence gerçeğinin gündem olmasını sağlamıştır. “Olağan Şüpheliler” ve “İmdat Polis Hattı” çalışmaları özellikle emniyet birimlerinde ciddi rahatsızlığa yol açmıştır.

Böylece Ocak 2013’e gelinen süreçte ÇHD, devlet açısından susturulması ve kriminalize edilmesi gerekli kurumlar listesinin başlarında yer almıştır. 18 Ocak 2013 sabahı başlayan ev ve büro baskınlarıyla birlikte ana akım medyada çıkarılmaya çalışılan dezenformasyon haberleri adeta bunun kanıtı mahiyetindedir. Ancak bu dezenformasyon faaliyetine rağmen ÇHD oldukça geniş bir kesim tarafından sahiplenilmiş, kamuoyunda oluşturulmak istenen algı çalışması ters tepmiştir. ÇHD’li avukatlar sadece avukatlar nezdinde değil, kamuoyu nezdinde de çok ciddi bir destek görmüştür.

2017 Tutuklamaları

12 Eylül 2017 günü aralarında Halkın Hukuk Bürosu avukatların da bulunduğu 16 ÇHD üye ve yöneticisi avukat gözaltına alınmış ve sonrasında 15 avukat tutuklanmıştır. Derneğimiz Genel Başkanı Selçuk Kozağaçlı 8 Kasım 2017’de aynı soruşturma kapsamında gözaltına alınmış ve sonrasında tutuklanmış, ÇHD İstanbul Şube üyesi Av. Yaprak Türkmen ise 18 Aralık 2017’de gene aynı soruşturma kapsamında gözaltına alınarak tutuklanmıştır. Bir yıl sonra yapılan yargılamanın ilk celsesinde 14 Eylül 2018 tarihinde mahkeme tüm tutuklu ÇHD’li avukatların tahliyesine karar vermiş, ancak hukuk tarihinde eşi benzerine rastlanmayan bir şekilde tahliye kararından sadece sekiz saat sonra mahkeme heyeti tahliye kararlarını geri alıp, bu sefer 12 ÇHD’li avukat hakkında tutuklamaya yönelik yakalama kararı çıkarmıştır.

Tutuklamalarla birlikte İstanbul 18. Ağır Ceza Mahkemesi heyeti dağıtılmış ve yeni bir heyet ile dava devam etmiştir. Bu noktada yeni heyetin davaya yaklaşımı ve duruşmalardaki tavrı ise tamamen ayrı bir yazının konusu olacak mahiyettedir. Yeni heyet hukuk ve yasa tanımaz yaklaşımı ve pratiği ile dosyayı bir an önce bitirip tüm ÇHD’li avukatlara ceza yağdırma saiki ile hareket etmiştir. Mahkeme başkanı ve heyet duruşmalarda defalarca reddedilmiştir. Sonrasında süren yargılama kapsa-

mında ise 20 Mart 2019 tarihinde 18 ÇHD'li avukat hakkında onlarca yıla varan hapis cezaları verilmiştir. Oldukça hızlı bir yargılama süreciyle cezalar İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi'nce yerinde görülmüş dosya Yargıtay'a gitmiş ve Yargıtay 16. Ceza Dairesi de 15 Eylül 2020'de Barkın Timtik, Selçuk Kozağaçlı ve Ezgi Çakır dışındaki ÇHD'lilerin cezalarını onamıştır. Bozma sonrası da Barkın Timtik ve Selçuk Kozağaçlı'nın dosyaları 2013 dosyasıyla birleştirilmiştir.

2017 tutuklamaları kapsamındaki en önemli olay ise, ÇHD İstanbul Şube Yöneticisi Ebru Timtik'in adil yargılanma talebiyle başlattığı ölüm orucu eyleminde yaşamını yitirmiş olmasıdır. Eşine az rastlanır bir hukuk ve yasa tanımaz bir yargılama sonrasında alınan cezalar karşısında Ebru Timtik ve Aytaç Ünsal adil yargılanma talebiyle 5 Nisan 2020 tarihinde ölüm orucu eylemine başladılar. Ebru, ölüm orucunun 238. gününde 27 Ağustos 2020'de yaşamını kaybetti. Böylece ÇHD tarihine 27 Ağustos 2020 hiç silinmeyecek bir gün olarak geçmiş oldu. Derneğimizin uzun yıllar İstanbul Şube başkanlığını ve yöneticiliğini yapmış Murat Çelik'in sözleriyle ifade etmek gerekir ise; Ebru, Jeanne d'Arc gibi hiç unutulmayacak, Ebru Timtik onurumuz ve karanlığı aydınlatan yıldız olmaya daima devam edecektir.

*Faşizme teslim olmayan için
Her koru dibi
Her komşu kapısı
Her çatı arası
Sığınaktır.
Bir sığınakta buldular bedenimi
Taşıyorum onu hala bir pankart gibi...*

Ebru Timtik

Haziran 2013'teki Gezi Ayaklanması toplumun hemen tüm muhalif kesimlerini hareketlendirmiş ve ayağa kaldırmıştı. ÇHD de Gezi Ayaklanması'nda aktif yer almış ve bu noktada faaliyet göstermişti. 2013 yılı boyunca ÇHD yöneticileri hapishanedeyken dışarıdaki ÇHD üye ve yöneticileri hiç hız kesmeden ve daha da güçlendirerek toplumsal muhalefetin avukatlığını sürdürdüler. 2014 yılının Mart ayından itibaren hapishanedeki ÇHD'lilerin de tahliye olmasıyla dernek tüm komisyonlarıyla daha güçlü bir faaliyetin içine girdi.

Bu noktada özellikle 13 Mayıs 2014'ün önemli bir tarih olduğunu görmekteyiz. 13 Mayıs 2014 tarihinde Soma'da maden ocağında 301 işçi yaşamını yitirmişti. Katliam haberi alınır alınmaz Soma'ya gidildi ve en başından itibaren ÇHD olaya doğrudan müdahale eden bir pozisyon aldı. Soma maden katliamına yönelik ÇHD müdahalesi ve sergilenen pratik dernek tarihindeki önemli dönüm noktalarından biri olmuştur.

ÇHD'nin tüm örgütlülüğü ile Soma'ya adeta kamp kurması ve katliamı tüm boyutlarıyla takip etmesi derneğin ivmesini artırmıştır. Özellikle dava aşamasında maddi gerçeğin ortaya çıkarılması için ortaya konan emek ve çaba benzer davalar açısından örnek oluşturmuştur. Soma katliamı sonrasındaki ÇHD pratiği, "ÇHD tarzı" olarak adlandırılacak bir tavrın ve iş yapma geleneğinin tekrar tüm somutluğuyla hayata geçirilmesi olmuştur. Bu noktada Soma'daki ÇHD pratiği, daha sonraki yıllarda gerçekleşen işçi katliamlarına müdahale bakımından ciddi bir tecrübe ve süreklilik oluşturmuştur.

İlerleyen zaman dilimi içinde derneğe İstanbul, Ankara ve İzmir dışındaki şehirlerden de üye katılmaları olmuş, ÇHD üç büyük şehir dışındaki şehirlerde de aktif çalışmaya katılan üyelere kavuşmuştur. Keza bu süreç, ÇHD'nin uluslararası muhalif hukuk kurumlarıyla dayanışmasının en üst seviyeye çıktığı bir dönem olmuştur. Derneğin bu süreçte toplumsal muhalefet içindeki aktif faaliyetleri ve özellikle Ebru Timtik ile Aytaç Ünsal'ın ölüm orucu eylemi sürecinde derneğin yürüttüğü kampanya uluslararası platformda da karşılık bulmuştur.

2017 tutuklamalarına giden süreç içerisinde Temmuz 2016 darbe girişimi de önemli bir tarihtir. 15 Temmuz 2016'daki darbe girişimi ve OHAL ilanı ile ÇHD tekrar siyasal iktidarın yoğun baskılarına maruz kalmaya başlamış, dernek OHAL rejimi ile kapatılmış, kapısına mühür vurulmuştur. Dernek

kapısına vurulan mühür ÇHD'liler tarafından sökülmüş, hiç kapatılmamışçasına yola devam edilmiştir. ÇHD kapatıldığı zaman dilimi içinde de faaliyetlerinden hiç geri kalmamış, tüm komisyon ve üyeleriyle çalışmalarına devam etmiştir. OHAL döneminin sert koşullarına rağmen derneğin çalışmalarını artırarak sürdürmesi ve görünürlüğüne devam etmesi, 2017 tutuklamalarının temel nedenlerinden birini oluşturmuştur. Özellikle bu dönemde KHK'larla işleri elinden alınan işçi ve memurların direnişlerine ÇHD'nin aktif destek olmasının siyasal iktidarda ciddi bir rahatsızlık yarattığı açıkça görülmüştür.

Örneğin, KHK ile işleri ellerinden alınan, Ankara Yüksel Caddesi'nde işlerinin geri verilmesi için direniş başlatan Nuriye Gülmen ve Semih Özakça'nın eylemlerinin ÇHD tarafından da desteklenmesi tutuklamalarda dosyaya bir suç isnadı olarak girebilmiştir. O dönem Nuriye Gülmen ve Semih Özakça'nın direnişi çok konuşulmuş, neredeyse ülke gündeminin ilk konusu olmuştur. OHAL rejimine karşı çok önemli bir karşı koyuş haline gelmesi nedeniyle de bu iki isim ve onlara destek verenler devletin açık hedefi haline gelmiştir. Bu kapsamda

ÇHD kriminalize edilmeye çalışılmış, tutuklamalar sırasında yandaş medyada haberler “Nuriye ve Semih'in avukatlarına operasyon” şeklinde verilmiştir.

2017 tutuklamaları; 2013'ün bir nevi devamı gibi ve ÇHD'nin toplumsal muhalefetin savunmanlığı noktasındaki çaba ve faaliyetlerini, başka bir deyişle ÇHD pratiğini ortadan kaldırmayı amaçlayan böylece derneği hedef alan tutuklamalar olmuştur. Böylece devlet 2013'teki tutuklamalardan istediği sonuca ulaşamadığını görmüş ve derneği tekrar kriminalize etmek istemiştir. 2017 tutuklamaları da 2013'e benzer şekilde kamuoyunun önemli bir kesiminde ve muhalif saflarda ciddi bir tepki ile karşılanmıştır.

Bu açıdan 2017 tutuklamalarında da ÇHD ve ÇHD'li avukatlar, başta barolar olmak üzere birçok kesim tarafından sahiplenilmiştir.

Bir bütün olarak bakıldığında 2013 ve 2017 ÇHD tutuklamaları; derneğin haklar ve özgürlükler mücadelesinde ortaya koyduğu pratikle doğrudan ilintili olarak, derneğin susturulmak istenmesi amacıyla gerçekleşmiştir. Geline nokta bu amaca ulaşamadığı açıkça ortadadır. Bugün ÇHD bu ağır saldırılara rağmen tüm şube, üye ve yöneticileriyle dimdik ayakta 50. mücadele yılını doldurmuştur. 18 Ocak 2013'te sabaha karşı ilk gözaltıların yaşanmasından sonra atılan “ÇHD susmadı, susmayacak” sloganı bugün artık belki de ÇHD'yi en iyi ifade eden tanımlama haline gelmiştir. Bu nedenle 50. yılında da ÇHD susmadı susmayacak...

ÇHD Tarihinde İşkenceyle Mücadeleye Dair Çok Önemli Bir Köşe Taşı **Engin Çeber Davası**

Av. Oya Aslan

Silivri (Marmara) Cezaevi

Faşizmin hukuk eliyle örtüldüğü, reform yasalarının arka arkaya çıktığı dönemde avukat oldum. Ülkede görünürde “demokrasi” vardı. Kimilerine göre bir adım sonra Avrupa Birliğine girecektik. O zamanlar kitlesel olarak basın açıklamaları yapılabiliyor ve işçilerin grevleri bu kadar rahat engellenmiyordu. İstiklal caddesinde ise yürüyüş yapma hakkı “kazanılmıştı”. Fakat faşizmi örten elbise yavaş yavaş dökülmeye başlayacaktı. Önce polisin yetkilerini artırdılar. 02.06.2007 tarihinde çıkarttıkları yasa ile polise durmadan ve duraksamadan ateş etme yetkisi tanıdılar. Polis durmadan ve duraksamadan ateş etme “hakkı” nı hayata geçirmekte gecikmedi. Baran Dursun yasadan sonra ilk vurulan kişi oldu. Sonra mahallenin pazarında Yürüyüş isimli derginin tanıtımını yapan gruba ateş açıldı ve bu ateşte 17 yaşındaki Ferhat Gerçek 28 Eylül 2007’de vurulup sakat kaldı.

Ferhat’ın sakat kalmasıyla birlikte mahallelerde, onu vuran polisin tutuklanması talepli açıklamalar yapılmaya başlandı. Sarıyer’de yapılan açıklamaların birinde gözaltına alınmıştı Engin Çeber ve arkadaşları. Yapılan açıklamalardan ve kampanyadan rahatsız olmaya başlayan polis, “kimlik kontrolü” bahanesiyle Engin ve üç arkadaşını gözaltına aldı. Yeni yasadan moral bulan polis, kimlik kontrolünü işkenceli gözaltına dönüştürdü.

Gözaltı

Gözaltı haberini aldığımda ifadeden sonra serbest bırakılmayla bitecek bir karakol işlemi olduğunu düşündüm. O dönemde basın açıklaması sonrası alınanlar pek tutulmuyor, ifadeleri alındıktan sonra serbest bırakılıyorlardı. Üstelik Ramazan ayıydı belki de ben karakola ulaşmadan iftardan önce bırakılabiliyorlardı.

Sarıyer’de dar bir sokağın içine gizlenmiş karakola gittiğimizde, gözaltına alınanlardan Aysu Baykal’ın darp edilmiş ve yarı baygın bir biçimde girişin birkaç adım ilerisinde yerde yattığını gördüm. Diğer üç kişi, yüzleri gözleri morarmış bir biçimde merdiven altında küçük bir nezarethanede tutuluyorlardı. Nezarete Özgür Karakaya, Cihan Gün ve Engin Çeber tutuluyordu. Uzaktan şöyle bir bakınca işkence gördükleri anlaşılıyordu. Nasılsınız sorusuna “ben iyiyim ama onlar iyi değil, kafalarına vurdu- lar” diyorlardı. Engin Cihan için endişe ediyordu, Cihan da Engin için.

Gözaltına alınanların sağlık durumlarından endişelenmiş, onların hızla ileri tetkiklerinin yapılması için hastaneye götürülmelerini istemiştim. Polis, herkesin iftar için çıktığını ve onları götürece kim- senin olmadığını söyledi. Gözaltı kararı için savcı- ya bile haber vermemişlerdi. Çaresizlikle savcıya ulaşarak tekrar hastaneye götürülmelerini sağlamak istedim. Savcı gözaltılardan habersiz olduğu için bir şey yapmak istemiyordu. Savcıyı sık sık ara- yarak işlemleri hızlandırmaya çalıştım. Karakolu aramasını ve yakalanan kişilerin hastaneye götürül- melerini isteyip durumlarımı anlattım.

Müvekkillerle yalnız görüşme talebim de dos- ya hazırlanmadığı, üst araması yapılmadığı için kabul edilmedi. Onları gözaltına alan polis ekibi iyice dövdükten sonra karakola atmışlardı. Neza- retin dışından, polisin önünde görüşme yapmamı istediler. Böyle bir görüşmeyi kabul etmedim. Saat 21:00’den sonra gözaltı işlemi yapan ekip, tutanak- ları tutmak ve işlemleri tamamlamak için karakola geldi. Bunlardan iki tanesi çevik yapılı, uzun boy- lu ve saldırgan tiplerdi. Müvekkillerin üzerindeki işkence izlerini görünce keyifleniyor gibilerdi. Ve bilerek işleri ağırdan alıyor, tutanakları gizlice tu- tuyorlardı. Hastaneye götürülme konusunda ısrar etmem nedeniyle benim de üzerime yürümeye baş-

ladılar. Bu esnada müvekkilleri çok dövdükleri için sahte tutanak tutacaklarını anlıyordum. Gözaltında yaşananların tespiti için hem avukatlık büromuz- daki avukat arkadaşlarımı ve hem de İstanbul Ba- rosu avukat hakları merkezini aradım. Avukat ar- kadaşlarım Şükriye Erden, Ebru Timtik ve Barkın Timtik ile avukat hakları merkezinden de mesleka- şımız Ömer Kavili geldiler.

Onlarla birlikte tekrar karakola girdik. Müvekkil- lerin üst araması yapılmış olmasına rağmen keyfi bir biçimde tekrar üst araması yapacaklarını söy- lediler. İkinci aramayı kabul etmeyen müvekkiller tekrar darp edildiler. Bu esnada bizi dışarı çıkar- dılar. Dosya tamamlandı, müvekkillerle görüşme yaptık. Onları ancak ondan sonra hastaneye sevk ettiler. Hastanede müvekkillerimizin yanındaydık. Muayeneye müvekkillerle girdik, polisin de girmesine izin vermedik. Böylesi durumlarda polisin et- kisiyle doktorların işkence izlerini yazmadığını ve muayenenin olması gerektiği gibi yapılmadığını bi- liyorduk. Sanıyorduk ki, işkencenin raporlanmasını sağlamak işkencenin önünü keser. Kesmiyor. Çün- kü bu raporlar yargılanmalarına ve ceza almalarına neden olmuyordu.

Karakolda dosyayı takip ederken polislerle yaşa- dığımız tartışmalar ve İstanbul Barosundan gelen gözlemci avukatın işini hakkıyla yapması nedeni- le karakola Sarıyer Bölgesi Emniyet Müdürü geldi. Bu müdürü daha önce takip ettiğimiz bazı gözaltı iş- lemlerinden tanıyorduk. Sorun çözmeye, avukatlar- la seviyeli bir ilişki kurmaya çalışan birisiydi. Yani dönemin ruhuna uygun kadrolardandı. Gerginliği yumuşatmaya gelmişti. O geldikten sora işlemler hızlandı. O gece müvekkilleri bırakıp çıktık. Ertesi gün savcılığa sevk edildiler. İddia genişletilmişti. Hem izinsiz gösteri yaptıklarını iddia ediliyor hem de polise mukavemet ettikleri söyleniyordu.

Tutanaklara göre müvekkillerin vücutlarındaki yara bereler kendilerini polis arabasının içinde kelepçeli ve yanlarında polis varken sağa sola çarptıkları için oluşmuştu. Karakola girerken de arabadan indikten sonra kendilerini yere atmış, kafalarını merdiven- lere vurmuşlardı. Polisler de parmaklarında oluşan küçük sıyrıklar için sağlık raporu almışlardı. Savcı, polisin hazırladığı tutanakları doğru kabul ederek müvekkillerin nasıl gözaltına alındıklarını da din- lemeden onları tutuklamaya sevk etti. Hakim ise

polislerin raporu var diyerek hepsini tutukladı. Müvekkiller yürüyemiyordu, yüzlerinde ve gözlerinde şişlikler, morluklar vardı. Polislerin işkence yapmaktan ellerinde oluşan sıyrıklar, müvekkillerin tutuklanmasının gerekçesi yapıldı.

Bu “başarısız” sonuçtan etkilenmiş, üzülmuştüm. Üstelik Engin Çeber ve arkadaşlarının serbest kalacaklarına dair kanaatim güçlüydü. Müvekkillere “sizi bu halde tutuklamazlar” demiştim. Hayır, asıl bu nedenle tutuklanmışlardı. AKP’nin demokrasi oyunu zihnimi bulandırmıştı. Serbest kalsalardı “işkenceye sıfır tolerans” yalanı açığa çıkacaktı. Bir yandan polislerin yetkilerini artırırken, bir yandan da böyle haberlerin yapılmasına izin veremezlerdi.

Üzüntüm kısa bir süre sonra öfkeye dönüştü. Müvekkillerimin tutuklanmasının ardından adliyeden ayrılmadan hem tutukluluğa itiraz etmiş hem de polis ve hakim hakkında suç duyurusunda bulunmuştum. Ferhat Gerçek’in durumunu takip eden basın emekçilerine de aynı gün gelişmeleri aktarmıştım. Bunun faydasını sonradan gördük. Onlar da soruşturma aşamasına ve sonraki süreçlere bir nevi tanık olmuşlardı.

Demokrasi yalanından zihnimiz o kadar da uyuşmamıştı ve tedbiri elden bırakmadık. Engin’in öldürülmesini engelleyemedik belki ama işkencenin kanıtlanmasını attığımız adımlar sağladı. Bu adımlar delillerin karartılmasının önüne bir nebze geçti. Engin, Özgür ve Cihan tutuklanıp İstanbul Metris Hapishanesine götürüldüler. Araya bayram girdi ve biz bayram nedeniyle hapishane ziyaretine gidemedik. Bayramdan sonraki ilk iş günü 6 Ekim 2008’de büromuzdan bir avukat arkadaşımız ziyarete gitti. Bu ziyarette işkencenin önce jandarma sonra gardiyanlar eliyle günlerce devam ettiğini öğrendik. Hapishaneye girerken çıplak aramaya karşı çıktıkları için jandarma tarafından coplarla dövülmüş, ertesi gün sabah ve akşam geçici koşu sahasında ayağa kalkmadıkları için gardiyanlarca dövülmüşlerdi.

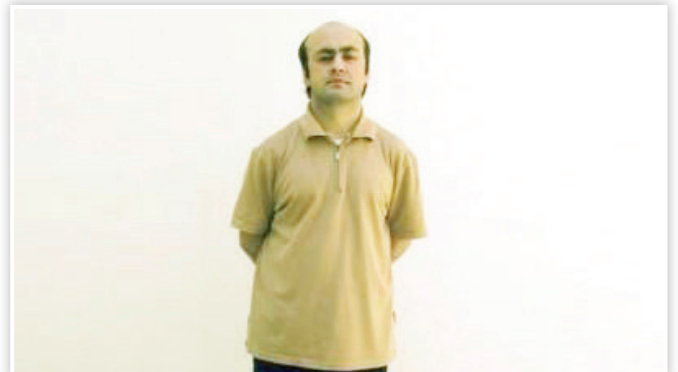
Kesintisiz süren işkence, müvekkillere “biz buradan sağ çıkamayacağız” dedirtmişti. Nitekim, Engin Çeber ertesi gün aldığı son darbeye yere yığılacak ve hastaneye kaldırılacaktı. Boş durmadık, hapishane ziyaretinden sonra aynı gün ÇHD’de avukat arkadaşlarla birlikte bir heyet oluşturup iş-

kencenin tespiti ve raporlanmasını konuştuk. Aynı zamanda da İstanbul Tabip Odasına yazılı başvuru yaptık ve müvekkillerin tedavisi için bir heyet belirlenmesini istedik. Bayramdan sonra ikinci gün, 7 Ekim’de ÇHD olarak müdür ve müvekkillerle görüşmek üzere Metris’teydik.

Hapishaneye vardığımızda öğle vaktiydi. Kayıt bölümünde bir süre bekletildik. Bu esnada Engin Çeber hastaneye kaldırılmıştı. Hapishanede olmadığı halde bize bilgi vermeden sanki kendisi de içerideymiş gibi hapishaneye alındık. Ana binaya girdikten sonra memurlar müdürün bizimle görüşmek istediğini söyledi. Biz de zaten müdürle görüşmek istediğimiz için sevindik, suç duyurularımızın işe yaradığını düşündük. Müdür bizi kapıda karşıladı.

Müdüre, işkenceden bahsettiğimizde soğukkanlı bir biçimde “burada böyle şeyler olmaz, yanlışlık olmuştur” dedi. Sonra sözü Engin Çeber’e getirdi, ailesinin nerede olduğunu, onlara ulaşım sağlayamayacağımızı sordu. Ortada bir terslik olduğunu anladık. Tersliği davranışlarından, duruşundan ve sesinden anlamadık. Güzel bir sohbetin içindeymiş gibi soru soruyordu ama bu sorular kaygılanmamız için yeterliydi. Müdüre Engin’in sağlığının ne durumda olduğunu sorunca “sara hastası olmalı, sabah başını duvara çarpıp düşmüş, hastaneye kaldırıldı” dedi. Apaçık yalan söylüyordu. Rahat, sakin rutin bir iş kazası anlatır gibi konuşuyordu. Acı bir haber alacağımızın sezgisiyle “siz de işkenceyi gizleyip memurlarınızı koruyorsunuz, sizinle konuşacak bir şeyimiz yok, başına bir şey gelir ise sorumlusu sizsiniz” diyerek odasını hızla terk ettik.

Sinirden ellerim titriyordu, ne yapacağım konusunda bir fikrim yoktu. Hızla dışarıya çıkıp hava almak istediğimi hatırlıyorum. Şaşkınlıktan Engin Çeber’in hangi hastaneye kaldırıldığını sormayı unuttuğumuzu fark ettik. Fakat tekrar odasına girip

müdürün yüzünü görmek istemedik. Cep telefonu ile hapisaneyi arayıp müdürü bağlatıp hastanenin ismini öğrendik. Sonra ikiye ayrıldık. Bir kısmımız hapisanede Engin ile birlikte kalan diğer müvekkillerle görüşmek ve daha fazla bilgi almak için kaldı.

Ben ve bir avukat arkadaşım birlikte Şişli Etfal Hastanesine geçtik. Bu arada hem soruşturmayı takip eden basın emekçilerine hem de büromuza ve ÇHD’li meslektaşlarımıza haber verdik. Görüşüklerimizi hastaneye çağırıyorduk. Hastane siyasi şube polisleriyle dolmuştu. Engin Çeber yoğun bakımdaydı. Siyasi şube polisleri servise girmemizi engellemeye çalıştı. Engin, jandarmanın sorumluluğu altındaydı ama güvenliği daha çok siyasi şube polisleri alıyordu. Onlarla tartıştık ve koridorda nöbete başladık. Bir yandan da doktorlara ulaşmaya ve bilgi almaya çalışıyorduk.

Dört gün sürdü Şişli Etfal hastanesindeki nöbetimiz, 10.10.2008 tarihinde kaybettik Engin Çeber’i. Akşam saatinde gelmişti haber, ön otopsi işlemi ise karanlık iyice basınca yapıldı. Babasıyla birlikte girdik kimlik tespitine. İlk kez onu şapkasız gördüm, kafasında şişkinlik vardı. Kelliğini örtmek isterdi Engin ve şapkasız dolaşmazdı. Ertesi gün yapılan otopsi işlemine ailenin doktorunun refakat etmesini sağlayabildik. Engin’i uğurladık ve onun adalet mücadelesi yüklendi omuzlarımıza.

Adalet Mücadelesi

Engin’i kaybettik, sonra kendi avukatlık pratiğimizi masaya yatırdık. Neyi eksik bırakmış ve nerede yanlış yapmıştık. Avukat hatası kimi zaman doktor hatası gibidir. Yanlış davrandığınızda ya da eksik bir iş yaptığınızda müvekkilinizin hayatında geri dönüşü olmayan sonuçlar yaratabilirsiniz. Bu nedenle ceza davası avukatlığı mal değil can ve ömür üzerine kuruludur. Kimi zaman kaybettiğiniz sadece can da olmaz, tarihsel kazanımlarla oluşmuş hakların da kaybedilmesine yol açabilirsiniz. Ve bunun özelinde siyasi dava avukatlarının üzerindeki sorumluluk biraz daha ağırdır. Bu avukatlar olay ve olgulara tarihsel ve toplumsal bir pencereden bakmalı ki, yarattıkları sonuçlar da o derece toplumsal ve tarihsel olabilsin. Siyasi davalarda genelde karşı karşıya kaldığınız olay, devlet politikasının bir sonucu olarak ortaya çıkar. Bu nedenle yaklaşımınız politik, tavrınız sınıfsal olur. Hiçbir şey ken-

diliğinden değildir, münferit olarak ortaya çıkmaz.

Biz de o “demokrasi” günlerinde işkenceye münferit bir olay olarak bakmadık. Fakat öyle bakmamızı istediler. Dönemin Adalet Bakanı Mehmet Ali Şahin’in dilediği özür, olayı münferit olarak göstermenin oyunuydu. Özür değil, istifa istendi, adalet talep edildi. Bu nedenle oyunu uzun süre oynamadılar. Dosyayı enine boyuna tartışırken bayramda ziyarete gitmememizin hata olduğunu, başta yapılması gerekli her şeyi yapmışken, sonrasında bayram rehabetine kapıldığımızı kabul ettik. Bu nedenle işkence görmüş olsun olmasın tutuklanan tüm müvekkilleri zaman kaybetmeden hapisanede ziyaret etmeyi bir kural haline getirdik. İşkence durumunda yapılacak işlemleri ve başvuruları sıraladık.

Davayı, işkence suçunun tespiti ve sorumluların yargılanması için yapılması gerekenleri konuştuk. Delillerin karartılması tehlikesiyle karşı karşıyaydık. Bu dava büromuzdaki tüm avukatların ilgilenmesi gereken öncelikli davalardandı. Dava işkenceye karşı mücadelenin parçası olacaktı. Engin Çeber daha yoğun bakımdayken delillerin toplanması için çalıştık. Kamera görüntüleri en önemli delildi. Karakoldaki ve hapisanedeki kamera görüntülerine ulaşmalıydık.

Soruşturmaya Bakırköy Cumhuriyet Başsavcılığı yürütüyordu ve biz neredeyse her gün savcının kapısında idik. Soruşturmaya dahil edilen her evraktan, her kişiden ve işlem den haberdar olmalıydık. Örneğin savcı kameralara el koyma kararı verdiğinde müzekkere yazısını elden alıyor ve hapisaneye biz götürüyorduk. Nitekim kamera görüntülerinin savcılığa ulaştırılmasını bir gün geciktirmiş olsaydık önemli bir delil kaybolmuş olacaktı. Çünkü hapisanede kameraların kayıt süresi on günmüş. On günden sonraki günler önceki görüntülerin üzerine kaydediliyormuş. Ve biz bir gün gecikmiş olaydık,

Enginlerin hapishaneye giriş yaptığı günün kaydını kaçırmış olacaktık. Kamera görüntülerinin silinmesi için idarenin müdahale ettiği de bu aşamada fark edildi.

Ceza davalarında en önemli aşama soruşturma aşamasıdır. Etkin yapılmayan soruşturmadan etkili bir karar bekleyemezsiniz. Bunların farkındaydık. İlk kez işkence dosyasıyla karşılaşıyorduk ama büromuzda yer alan işkence dosyaları öğretici olmuştu. O dava dosyaları devletin bu tür dosyalardaki tavrının aynasıydı. Soruşturma dosyasına verdiğimiz dilekçelerde soruşturmanın nasıl yürütülmesi gerektiğini anlatıyor, delillerin toplanması için her gün yeni bir talepte bulunuyorduk. Hapishanedeki tüm gardiyanların şüpheli sıfatıyla, adli tutuklu ve hükümlülerin tanık sıfatıyla dinlenmelerini ve ifadeler alınırken hazır bulunmak istediğimizi söyledik. Nitekim gardiyanların ifadeleri alınırken savcının odasında hazır bulunduk. Bu talep ilk kez kabul edilmişti. Fakat sonra dosyaya gizlilik kararı konuldu ve dosyayı takip etmemiz engellendi.

Öte yandan kamuoyu baskısı nedeniyle hapishane personeli hakkında idari soruşturma da açılmış ve bu soruşturma kapsamında tutuklu ve hükümlülerin tanıklığına başvurulmuştu. Bunu öğrendiğimizde idari soruşturma dosyasının savcılık dosyasına eklenmesini sağladık. Görüntülerin amirler tarafından izlendiğini idari soruşturma sayesinde öğrendik. Savcılık dosyasına yansımayan bilgiler, idari soruşturmaya yansımıştı.

Dava Açıldı

Tüm sanıklar açısından davanın işkence suçundan açılmasını bekliyorduk ama öyle olmadı. Sanıkların 5'i hakkında TCK 94-95. maddeleri uyarınca işkenceden, sanık polisler hakkında TCK 96. Maddesi uyarınca eziyet suçundan, hapishane görevlileri hakkında TCK 257. maddesi uyarınca görevi

kötüye kullanmak ve TCK 279. maddesi uyarınca kamu görevlisine suçunu bildirmeme suçundan, jandarma personeline TCK 256. maddesi uyarınca zor kullanma yetkisinin aşılması suretiyle kasten yaralama suçundan dava açıldı.

Bu davada anladık ki, devleti karşımıza alan bir davayı başarıyla yürütebilmeniz için hukuk kavramlarının kafamızda yarattığı dar bakış açısını kırmamız gerekiyor. Hukuk kavramları dardır ve gerçeğe ulaşmamıza izin vermemek üzere oluşturulmuşlardır. Hukukun bizi hapsedtiği dar yerden gerçeğe ancak siyasi bir bakışla, felsefi bir sorgulamayla, sanatın gücünü kullanarak ulaşabilir ve gerçeği yansıtabilirdik. Duruşmalara da öyle hazırlandık. Davayı işkenceye karşı bir kampanya gibi ele aldık. Davanın özetini ve tarihsel önemini anlatan kısa bir dosya hazırladık ve bunu tüm Baro Başkanlarına gönderdik. Onları duruşmaya davet ettik. Dava için özel afişler hazırladık. Önemli belgelerin, basında çıkan haberlerin, fotoğrafların yer aldığı web sitesi kurduk. Demokratik kitle örgütlerini duruşmaya davet ettik.

Meslektaşlarımıza da davayı takip etmenin önemini anlattık ve duruşmaya katılmak isteyen avukatlar için yetki belgeleri hazırladık. Dava, müdahil vekili olarak 850 avukatla en yüksek katılımı toplumsal davalardan bir tanesi oldu. Basını sık sık bilgilendiriyor, dikkat çekici önemli noktaları onlara anlatıyorduk. Bu dava halkın davasıydı, işkenceye karşı olan baroların, demokratik kitle örgütlerinin, hak ve özgürlük mücadelesi verenlerin davasıydı. Ve davayı böyle sürdürebildiğimiz için, Cumhuriyet tarihinde işkence konusunda verilmiş en iyi karar olma niteliği kazandı.

Hukuki olarak da çok iyi hazırlanıyorduk, çalışkan bir dava ekibimiz vardı. Hem iddianamedeki suçlara hem de olası ve mahkemenin aklından geçebilecek suçlara çalışıyorduk. Gözaltı tarihinden itibaren her olayı ayrı ayrı ele alıyor, suç teşkil eden fiillerin hukuki karşılığını delillerle birlikte inceliyorduk. Öte yandan sanık olarak yargılanan jandarma, polis, gardiyan, başgardiyan ve ikinci müdürleri tek tek bölüşerek her birine sorulacak soruları belirliyor, görev yerini, görevli olduğu günü ve çelişen ifadeleri bir tablo olarak ortaya koyuyorduk. Sanıklara kaçacak yer bırakmayacaktık.

Engin Çeber’in arkadaşları da boş durmadı. Bildiriler dağıtıyor, davaya çağrı yapıyorlardı. Duruşma günü, davayı izlemeye gelenler kapının önünde basın açıklaması yaptıktan sonra duruşma salonuna giremeyenler, duruşmanın sonunu ellerinde pankartlar ve dövizlerle bekliyorlardı. Duruşma devam eder ve sanıkların sorguları yapılırken adliye önünde, insanlık onuru işkenceyi yenecek ve adalet istiyoruz sloganları salonda yankılanıyordu. Hemen hemen her duruşma böyle geçti.

Dava süreci içinde pek çok şey yaşadık. Özellikle büromuz avukatları tehdit edildi, hedef gösterildi. Engin Çeber’in ablası tacize uğradı. Mahkeme heyetini de yönlendirmeye çalışıyorlardı. Sanıkları İstanbul’daki Üsküdar Paşakapısı hapisanesinde tutuyorlardı. Bu hapisanenin müdürü, güvenlik için İçişleri Bakanlığına veya Emniyet Müdürlüğüne yazı yazmak yerine mahkemeye yazıyor, davanın avukatlarını ve Engin Çeber’i teröristlikle yaftalıyordu. Tarafsızlığından şüpheye düştüğümüz heyetin çekilmesi talebimizi inceleyen Bakırköy 15. Ağır Ceza Mahkemesi, avukatlar için “yargılamayı hukuki boyuttan çıkartıp siyasi zemine çekmek isteyen siyasi ve ideolojik hesaplar içinde bulunan bir kısım mihrak” diyerek yine avukatları hedef gösteriyordu.

İşkenceye karşı mücadele özünde devletin politikalarına karşı mücadele demektir. Bu nedenle sanık avukatları ve sanıkların tavrından dosyaya gönderilen evraklara ve devlet tarafından yapılan açıklamalara kadar her şeyi ciddiyetle ele alıyor ve cevap veriyorduk. Öte yandan bu davadan para kazanmaya çalışan “bilirkişi” de oldu. Dudak okuma bilirkişisi, raporunu mahkemeye sunmadan önce bir kanala satmak üzereyken yakalandı. Hazırladığı raporun gerçeği yansıtmadığı bir başka raporla ortaya kondu.

İkinci müdür ve Başgardıyanların ağır bir biçimde cezalandırılmasıyla dava sonuçlandı. Davada ilk kez bir müdür bizzat işkenceye katılmadığı halde, gözetim ve denetimi altındaki memurların işlediği suçları engellemediğinden “işkence sonucu ölüme ihmal suretiyle iştirak” suçundan asıl fail kadar ceza aldı. Yargıtay dosyayı onadı. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı dosyayı Ceza Genel Kuruluna taşıdı, sonuç orada da değişmedi.

İşkence ilk kez cezalandırılmış oldu ama hapisanelerde işkenceler, işkence sonucu ölümler devam ediyor. Son on yılda kaç tane örnek yaşandı tespit etmek zor. Diğer olayları Engin Çeber davası gibi yürütebilseydik, o olayları da aynı şekilde sahipledebilseydik, bu ülkede işkenceyi biraz daha geriletebilirdik. İşkence politikası ve halka karşı olan diğer politikalar devam edebilsin diye halkın avukatları tutuklandı. Dışarıda mücadele eden meslektaşlarımız bu nedenle daha çok saldırıya uğruyor, tehdit ediliyor. Bunları biliyoruz. Çözümü de biliyoruz. Daha büyük dayanışma, mücadele ve umut...

Sınıf, Mücadele, ÇHD

Av. Özge Serdar - Av. Diren Yeşil

“Hukuk, bir açıdan, önemli bir mücadele aracıdır, mücadele silahıdır. Bu silah, her sınıf ve tabaka tarafından kullanılabilir. Önemli olan bu silahın emekçi halk yararına, temel hak ve özgürlükler doğrultusunda, hukukun üstünlüğü’nü sağlama amacıyla kullanılmasıdır. Oysa günümüzde egemen sınıflar bu silahı bütün boyutlarıyla kendi sınıfsal çıkarları için kullanmaktadırlar. Kendi koydukları kuralları çiğnemekten bile çekinmemektedirler...”

Bu ortam içinde Çağdaş Hukukçular Derneği’ne önemli görevler düşmektedir.

Geri bırakılmış ve emekçi halkı, emperyalizmin ve yerli ortaklarının sömürüsüne terk edilmiş bir ülkenin hukukçuları olarak, Çağdaş Hukukçular Derneği üyelerinin yeri, elbette ki işçi ve emekçi sınıf ve tabakaların yanındadır...”

ÇHD’nin 1977 yılındaki II. Olağan Kongresi’ne sunulan Çalışma Raporunun girişinde yer alan bu

kesit, ÇHD’nin ilk somut tohumlarının atıldığı 1974 yılından bugüne yolculuğunun hattını çizmiş gibidir.

1960’lı yıllar devrimci mücadelesi içerisinde yer alan ve 12 Mart sürecindeki baskıcı iklime karşı sosyalist devrimci avukatların bir araya gelmesi ile kurulan ÇHD, mücadele pratiği içerisinde, işçi ve emekçilerin yanında olmuş; bu pratiğini, salt bir hukukçu örgütü olarak değil, mücadelenin bir parçası olarak sürdürmüştür. Sınıf mücadelesi ve devrimcilerin avukatlığı, ÇHD’nin her daim ana gündemi olmuş; bu yolculukta, çeşitli saldırılara maruz kalmış, kapatılmış, büroları basılmış, üyeleri gözaltına alınmış, tutuklanmış ve öldürülmüştür. Bu vesile ile, 12 Eylül’e gelinen süreçte faşist saldırılarda katledilen derneğimiz üyesi avukatlar Hasan AYDIN, Ceyhun CAN, Halil Sıtkı GÜLLÜOĞLU, Mehmet Cengiz GÖRELİ, Erdal ASLAN, Mehmet Emin EREN, Uğur SEVÜKTEKİN, Şakir ELÇİ ve Aytakin ONAY’ı anıyoruz.

ÇHD'nin ve işçi sınıfının yolunun baskı koşullarında kesiştiğini, derneğin bir ihtiyaçtan ve alandaki boşluktan doğduğunu söylemek mümkün. Elbette, hak ve özgürlüklere sahip çıkan, işçi ve emekçilerin yanında yer alan baroların varlığı halinde, başkaca alternatif bir hukuk örgütlenmesine gerek olmadığı savunulabilir. Ancak ÇHD'yi var eden gerçeklik, idari ve mali yönden denetim altında tutulan ve ekseriyetle patron avukatlardan oluşan baroların, işçi ve emekçilerin mücadelesine cevap vermediği, egemen sınıfların saldırılarına karşı etkili mücadele yürütmediği koşullarda, alternatif bir mücadelenin gerekliliğidir.¹

Aynı zamanda, ÇHD ile işçi sınıfı arasında bir yoldaşlık ilişkisi olduğunu söylemek de mümkündür. ÇHD'li avukatlar, her dönem, işçi direnişlerine destek vermiş, kimi zaman desteğin ötesine geçerek direnişin bir parçası olmuştur. 12 Eylül öncesi kesitte ÇHD, başta işçi sınıfı olmak üzere, tüm halk kesimleri üzerindeki sıkıyönetim rejimini kalıcılaştıran ve bugünün özel yetkili mahkemelerinin öncülü olan DGM'lere karşı aktif mücadele yürütmüş, işçi ve emekçilerin, devrimcilerin avukatlığını yapmış, her fırsatta 15-16 Haziran işçi ayaklanmasını selamlamış, 1977 1 Mayıs'ında üyeleri ile Taksim Meydanı'na çıkmış, 1 Mayıs 77 katliamı davasında ve DİSK davasında avukatlık yapmıştır.

1960-1970 yılları arasına damgasını vuran işçilerin sendikal özgürlük mücadelesindeki kararlılığı ve büyük direniş örnekleri (Kavel, Singer, Gamak, 15-16 Haziran ve niceisi), ülkenin siyasi hareketliliğinin bir yansıması olarak karşımıza çıkmaktadır. 12 Eylül 1980'e kadar olan grevler, işçi sınıfının devrimci bir hatta mücadelesini sürdürdüğünü ortaya koymaktadır. Ne yazık ki bu darbe, siyasi hare-

ketliliğe ket vurduğu gibi işçi sınıfı mücadelesinin de gerilediği bir sürece girmesine sebep olmuştur. 1980 sonrası batı dünyasına damgasını vuran çalışanları koruyucu sosyal politikaların sınırlandırılması girişimleri Türkiye'ye de uğramıştır. Darbe sonrası 1980'lerin ikinci yarısında kıpırdanmaya başlayan işçi sınıfı, üzerindeki baskıya karşı ilk büyük başkaldırısı olan 1989 Bahar eylemleri ile başlayarak 1990'ların sonuna kadar çeşitli biçimlerde mücadeleyi örmüştür.

ÇHD'nin darbe ile kapatılmasından sonra tekrar kurulduğu 1990'ların başındaki siyasi atmosferin işçi sınıfına yansıması bu şekildeyken, sınıf mücadelesinin saflarından uzak kalması imkansız olan bir avukatlık pratiği sergilenmiş, dayanışma, direniş ziyaretleri ile örülmüş, insanca ve onurlu bir yaşam mücadelesi veren işçilerin fiili meşru mücadelelerine destek olunmuştur. O günlerden yakın zamana kadar tek tek sayacak olmasak da belli başlı örneklerle değinmeden geçmenin doğru olmayacağı kanaatindeyiz. 50. yıla özgü bu yazıda, dönüp bakıldığında işçi mücadelesi hattında nasıl bir geleneği devam ettirdiğimizin cevabını görmek ve sınıf mücadelesine katkıları ile var olan derneğimizin yazılı tarihine katkı sunmak niyetindeyiz.

90'lar; Büyük Madenci Grevi ve Yürüyüşü, ÇHD'nin Valilik Kararıyla Kapatılması

ÇHD'nin, 1990 yılında ikinci defa kurulmasından sonraki ilk faaliyetlerinden biri büyük madenci grevi ve yürüyüşüne destek vermek olmuştur. 1991 Zonguldak büyük madenci grevi döneminde, buldukları yerlerden Zonguldak'a giden ÇHD üyeleri, işçilerle ve sendika temsilcileri ile görüşmüş, yürüyüşün bir kısmına katılmıştır. ÇHD'li avukatlar, 3 Ocak 1991 tarihinde ülke genelinde ilan edilen greve de katılmış, örgütlü oldukları illerde bildiri yayımlamış, duruşmalara girmemiş, sokak eylemleri yapmıştır. Büyük madenci yürüyüşüne verdiği destekten dolayı ÇHD, Ankara Valiliği tarafından “amaç dışı çalışma” yaptığı gerekçesi ile 15 Ocak 1991 tarihinde ikinci kez kapatılmışsa da bu karara karşı yargı yoluna başvurulmuş ve karar iptal edilmiştir.

ÇHD'nin “3 Ocak 1991 işçi eylemlerine” açık desteğinden sonra, ÇHD'li avukatlara yönelik baskı ve gözaltına alma işlemleri Ankara DGM savcısı Nus-

ret Demiral'ın talimatı ile başlatılmış; birçok ÇHD üyesi, yapılan operasyonla gözaltına alınmış ve yoğun işkencelere tabi tutulmuştur.²

Adana'da 1989'da başlayan ve uzun yıllara yayılan memur eylemlerinde yerini almış olan ÇHD, gözaltı takibinin yanı sıra, bu süreçte birçok sendikanın da (Eğit-Sen, Tüm-Bel-Sen vb.) kuruluşuna eşlik etmiş, hukuki olarak katkıda bulunmuştur.

12 Eylül 1980 öncesi ve 1990 sonrası olarak ÇHD'yi iki döneme ayırırsak, 1990'lı yıllarda, ÇHD'nin ana gündeminin yargısız infazlar, gözaltında kayıplar, faili meçhul cinayetler, işkence ve katliamlar ile mücadele dönemi olduğunu söylememiz yanlış olmayacaktır.

1990 sonrası dönemde, büyük madenci yürüyüşü, 1 Mayıs'lar, Kürt halkının ve devrimcilerin yanı sıra işçi sınıfından örgütleyicilerin, önder rol oynayanların da devletin ve faşistlerin hedefi olması gibi ana gündemler ÇHD'nin faaliyet ve mücadele alanı içinde olduğu gibi, işçi sınıfının iktidarını önceleyen devrimci mücadelenin avukatlığı da ÇHD'nin 1990'lı yıllardaki pratiğini oluşturmuştur.

2000'li Yıllar

2000'li yıllara gelindiğinde, ÇHD'lilerin salt hukukçu kimliği ile değil, mücadelenin bir parçası olarak var olduğunu, hukukçu olmanın eli kolu bağlayan bir statüko olarak değil, güçlendiren bir açıdan okunduğunu Derneğin işçi direnişlerindeki yerinden anlayacağımız en iyi örneklerden biri 2010 yılı Tekel Direnişidir. Bu süreçte, Herkese Sağlık ve Güvenli Gelecek Platformu bileşeni olunmuş ve diğer kurumlarla birlikte, Tekel İşçileri ile dayanışmak için 4 Şubat günü eyleme çıkılmıştır. Direniş süresince mücadelede yan yana olduğumuz işçilerin daha sonra haklarında açılmış olan ceza davalarında da gönüllü avukatlık yapılmıştır.

Koç Üniversitesi Taşeron İşçi Direnişi

ÇHD, 2013 yılının ilk aylarında Koç Üniversitesi taşeron işçilerinin başlattığı direnişe aktif destek vermekle kalmamış, işçi-öğrenci-avukat temsilcilerinden oluşan müzakere heyetinde yer almış, bu müzakere heyetine dahil olarak işverenle pazarlık görüşmelerine katılmış, direniş sonuna kadar işçi ve öğrenciler ile mücadelenin bir parçası olmuştur.

Greif Direnişi

Şubat 2014'te, Amerikan şirketi Greif ile yapılan toplu sözleşme sürecinin tıkanması, işçilerinin çalışma koşullarının her geçen gün kötüleşmesi, fabrikada taşeronlaşmanın palazlanması ve benzeri sorunlar sonucu 600 işçinin katılımı ile Hadımköy'deki fabrikada direniş başlatılmış, fabrika, işçiler tarafından işgal edilmiştir. Bu süreçte ÇHD, direnişe destek ziyaretleri gerçekleştirmiş, işgal alanında hukuki destek vermiş, sonraki süreçte gerçekleşen saldırı ve gözaltı süreçleri takip edilmiş, tüm süreç içinde Greif direnişi ile dayanışma içinde olunmuştur.

Metal İşçileri Direnişi

2015 yılında dalga dalga büyüyen Metal Direnişindeki işçilerin yanlarında mücadele edilmiş, 235 ÇHD'li avukat imzası ile işçilerin taleplerinin altı çizilmiş ve metal işçilerinin fiili meşru mücadelesinin sonuna değin yanında olduğumuz bir kez daha dile getirilmiştir.

İşçi Avukatlık

Mesleğin piyasalaşması ve işçi avukatlık gündemi de elbette ÇHD'nin mücadele alanlarından birisidir. Mesleğin bağımsız icra edilmesi gerekirken bugün büyük bir kesim için zorunlu hale gelmiş olan işçi avukatlık, yoğun emek sömürsü ve düşük ücretlerin hakim olduğu bir alan halindedir. Feodal dönemin sonu ile burjuva ekonomik ve hukuk sisteminin 19. yüzyılın ikinci yarısı sonrası geldiği nokta, teknolojinin ve piyasalaşmanın mesleği ele geçirmesi, bir yanda, avukatları "uzmanlaşma" adı altında teknisyenleştirmiş, diğer yanda patron-işçi avukat çelişmesini derinleştirmiştir. Avukatlıktaki bu dönüşüm, avukatların işçileşmesi ile sonuçlandığı gibi, toplumsal mücadeledeki avukatın dönüşümüne de neden olmuştur. *"Evet, artık maalesef*

ustalık-çıraklık dönemi bitmiştir. Birileri efendi olmuş ve geniş bir kesimi köleleştirmeye çalışmaktadır. Dönüşümün meslek yaşamımıza etkileri kadar toplumsal mücadelelere, toplumun avukatlık hizmeti ile buluşma alanlarına etkileri olduğu da açıktır. Avukatın sadece iktisadi değil, düşünsel ve zamansal bağımsızlığını korumaya da çaba göstermeliyiz.” 3 1974’ten bugüne işçilerin, devrimcilerin yanında mücadele ederken gelinen noktada mesleki anlamdaki haklarımız için de mücadele etme zarurietimiz doğmuştur.

İşçi avukatların sorununu kendi sorunu kabul eden ÇHD, başkaca birçok çalışmasının yanında tip sözleşme çalışması da yapmış, hazırladığı tip sözleşme ve yönergesini İstanbul Barosu’na sunmuş, devam eden süreçte bu çalışmanın sonucu olarak, “Bir Avukat Yanında, Avukatlık Ortaklığında veya Avukatlık Bürosunda Ücret Karşılığı Birlikte Çalışan Avukatlar Yönergesi” Türkiye Barolar Birliği Yönetim Kurulunun 09.09.2013 gün ve 2013-981 sayılı kararı ile 01.10.2013 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Ancak, Yönerge’nin iptali istemli davada Danıştay 8. Dairesinin 09.07.2014 tarihinde Yönerge’nin yürütmesinin durdurulmasına karar vermesi üzerine, TBB tarafından hazırlanan yönetmelik Adalet Bakanlığı’na gönderilerek Resmi Gazete’de yayımlanmıştır. Yönerge ve yönetmelik, ÇHD tarafından başlatılan çalışmanın sonucu olarak ve ÇHD’nin hazırladığı tip sözleşme temel alınarak hazırlanmışsa da devam eden süreçlerde ÇHD’nin eleştiri ve önerileri dikkate alınmamıştır. Yine, İstanbul Barosu bünyesinde oluşturulan Bağlı Çalışan Avukatlar Kurulu ÇHD’nin çalışması ve genel kurul önergesi ile kurulmuş, kuruluşundan itibaren uzun süre ilgili Kurul çalışmalarını ÇHD’li avukatlar yürütmüştür.

Kıdem Tazminatı Fonu

1936 yılından günümüze kadar çeşitli dönemeçlerden geçmiş olan kıdem tazminatının fona devredilme girişimleri ilk kurulduğu dönemden günümüze değin ÇHD’nin ana mücadele gündemlerinden biri olmuştur. Kıdem tazminatını kaldırma kararı, devletin yeni bir eğilimi değildir. Bugün, istihdamda yaşanan sorunlardan, kayıt dışı çalışmaya ve hatta işçilerin kıdem tazminatı alamamalarına kadar hemen her sorun, kıdem tazminatı “yüküne” bağlanmak istenmektedir. Kıdem tazminatı fonunun

temel bir hak gaspı olduğunu kabul eden ÇHD, bu konuda aktif çalışma yürütmüş, sokak eylemleri ve açıklamalar, eğitim ve paneller yapmış, mücadele platformları kurulmasına öncülük etmiştir. 1977 yılında çıkartılan Çağımızda Hukuk ve Toplum Dergisindeki kıdem tazminatı fonuna dair şu tespitimiz güncelliğini hala korumaktadır: “1927 sayılı Yasa ile kurulması öngörülen ‘Kıdem Tazminatı Fonu’, zaten işverence düzenlenmiyen ve ödenmesi için çok zaman mahkeme kararını gerektiren tazminat yükümlülüğünden, sermayenin kurtarılması anlamını taşımakta ve bu nedenle bir geriye dönüşü simgelemektedir. Üstelik o takdirde İş Yasasının anti-demokratik 17. maddesinin sağladığı işe son verme olanakları, tazminat korkusu olmaksızın daha pervasızca işletilecek ve işveren haftada bir işçi değiştirebilecektir. Kıdem tazminatı konusunda büyük sermayenin çabası, tarihsel işlevine uygundur. Ne var ki emeğin yükselişinde geriye dönüş yoktur ve tarih böyle bir olay kaydetmemiştir.”

Covid-19 Salgını Dönemi

2019 yılı Aralık ayından itibaren tüm dünyanın gündemini işgal eden Covid-19 salgını süreci ve bu sürecin işçi ve emekçilerin hayatına etki etme şekli de elbette ÇHD’nin önemli gündemlerinden biri olmuştur. Mevcut siyasal iktidar, Covid-19 salgını sürecini bahane ederek genelde tüm toplumun hak ve özgürlüklerini ihlal ederken, özelde de sermaye lehine, işçi ve emekçiler üzerindeki emek sömürsünü derinleştirmiştir. KHK’lar ile İş Kanunu bir nevi askıya alınmış, sermaye sınıfına, tek taraflı tasarruflarla işçileri, kısa çalışma ödeneği ve ücretsiz izin uygulamaları ile açlığa mahkum etme hakkı tanınmıştır.

20 yaş altına uygulanan sokağa çıkma kısıtlamasının istisnasının çalışan genç işçiler olması, çalışma kamplarının oluşturulması, hastalığa yakalanan işçilerin keyfi olarak işten çıkartılması gibi uygulamalar, bu sömürünün derinliğini göstermektedir. ÇHD, Covid-19 salgını sürecinde direnen işçilerin gönüllü avukatlığını yapmaya hazır olduğunu ilan etmiş, Derneğe ulaşan tüm başvurulara hızlıca yanıt vermiştir. Aynı zamanda, çeşitli kanallardan açıklamalar, hukuki bilgilendirme ve eğitim çalışmaları yapmış, sendikaların sessizliğe büründüğü bir ortamda işçi ve emekçilerin sesine ses olmaya çalışmıştır.

Gemi Söküm İşçileri Direnişi

ÇHD, İzmir Aliağa Gemi Söküm İşçilerinin Şubat 2022 dönemindeki grevine de aktif olarak destek vermiştir. Bu direnişte görüşme komitesinde yer alınmış, işverenin grevin durdurulmasına ilişkin açtığı davaya dahil olunmuştur. Direnişe desteğe gelenleri keyfi olarak gözaltına almak isteyen polise engel olmak isteyen dernek üyelerimiz polisin saldırısına maruz kalmıştır.

Gaziantep Organize Sanayi Bölgesindeki İşçi Direnişleri

ÇHD, Gaziantep Organize Sanayi Bölgesindeki işçi direnişlerini de takip etmiş, patronların ve devletin tehdit ve saldırılarına karşı işçi ve işçi temsilcilerinin yanında yer almış, sokak eylemlerine katılmıştır.

Adana-Seyhan Belediyesi İşçileri

Belediye ve DISK-Genel İş Sendikası arasında süren TİS süreci sonunda greve çıkan işçiler süreç boyunca yalnız bırakılmamış, toplantılar ve eğitimler düzenlenmiştir.

1 Mayıs'lar

ÇHD, her dönemde 1 Mayıs'a özel önem atfetmiş, yeri geldiğinde bayram gibi kutlamış, yeri geldiğinde alanda barikatlarda olmuş, yeri geldiğinde ise gözaltı merkezlerinde işçilerin ve devrimcilerin yanında olmuştur.

İşçi Katliamları; Soma, Ermenek, Hendek, Amasra 2014 Soma Maden Katliamı, 2014 Ermenek Maden Katliamı, 2020 Hendek İşçi Katliamı, 2022 Amasra Maden Katliamı... Tüm işçi katliamları, gözünü daha fazla para hırsı bürümüş olan sermaye sınıfının işçi sınıfının çalışma koşullarını görmezden gelmesinin sonucudur.

ÇHD ilk gününden bugüne kadar katliamlara karşı aktif olarak tutum almıştır. Bu katliamlar yaşanır yaşanmaz olay yerine giden dernek üyeleri, aileler ile görüşme yapmanın yanı sıra topladıkları veriler ile hemen suç duyurularında bulunmuş, delillerin karartılmaması için ilk elden müdahalelerde bulunmuştur. Bu katliamların davaları takip edildiği gibi sadece adliye koridorlarında değil, sokaklarda ve meydanlarda, her alanda, işçi ve aileler ile birlikte mücadele büyütülmüştür.

ÇHD'nin tüm şubeleri ile birlikte yürüttüğü ilk işçi katliamı dosyası olan Soma Katliamı davası bir dönemin köşe taşı olarak nitelendirilebilir. Katliamın yaşandığı gecenin sabahında üyelerimiz maden sahasına gitmiş, sonrasında alanda nöbetleşe kalınarak işçiler ve aileler ile yan yana tüm süreç takip edilmiştir. Sistemin dayattığı avukatlık dışında başka bir avukatlığın mümkün olduğunu pratikle bir kez daha ortaya koyduğu için, ÇHD'nin Soma'da kurduğu kriz masası, sermaye ve devlet tarafından hedef haline getirilmiş, linç girişiminde bulunmuş, kriz masasının bulunduğu öğretmen evinin etrafı faşistlerce sarılmış ve kriz masasındakiler tehdit edilmiştir. Bundan iki gün sonra üyelerimiz Soma'da darp edilerek gözaltına alınmış, bu sırada genel başkanımızın kolu kırılmıştır.

Devam eden süreçte, dava süreci boyunca gerek duruşma salonunda, gerek sokaklarda Soma işçilerinin ve ailelerinin yanında yer alınmış, mücadelenin bir parçası olunmuştur. ÇHD, edindiği tecrübe ile bugün devam eden 2022 Amasra Madeni Katliamı davasında, madencilerin ve madenci yakınlarının avukatlığını yapmaktadır.

Bitirirken

60'lı yıllar işçi hareketinin ve bunun devamı olan sol ve devrimci hareketin rüzgarını arkasına alan ÇHD, teknisyenleşen avukatlık tarzını reddetmiş, her daim işçi sınıfıyla kurduğu yoldaşlık ilişkisi ile başka türlü bir avukatlığın mümkün olduğunu göstermiştir. Direniş alanlarında işçiler ile birlikte polis şiddetini göğüsleyen, mahkeme salonlarında ise işçilerin insanca ve onurlu yaşama haklarının, sermaye lehine oluşturulmuş yasalardan üstün olduğu vurgusu ile hareket eden bir avukatlık pratiği sergilemiştir.

Derneğimizin ilk kurucularının çizdiği hattın zorluklarla dolu, ancak doğru ve haklı bir hat olduğunu yaşamla sınanarak görmüş bulunuyoruz. Bu saydedir ki ÇHD, kapatmalara, tutsaklıklara ve öldürülmelere rağmen 1974'ten bugüne tam 50 yıldır bir bayrak devri ile geleneğini yaşatmayı başarmıştır. Bugün ülkenin dört bir yanında yer alan şubelerinde, sol'un farklı renklerini temsil eden mücadeleci avukatlar işçi sınıfının yanında yer almaya devam etmektedir.

Ve elbette ÇHD'nin kapıları, teknisyenleşen ve piyasalaşan avukatlık tarzını reddeden, işçi ve emekçilerin mücadelesinin bir parçası olmak isteyen avukat ve hukukçulara açıktır...

Dipnotlar

1 - ÇHD'nin IV.Olağan Genel Kurulu'na sunulan 1980 yılına ait Çalışma Raporu'ndan(12 Eylül darbesinden kısa süre önce, baskının en yoğun olduğu dönemlerde): “Anti-demokratik baskı ve uygulamalara karşı direnmek günümüzün ve geleceğin önemli ve acil sorunu olmuştur. Egemen sınıfların sömürü, soygun düzenlerini sürdürebilmek amacıyla halkımıza dayattıkları tercihlerini, açık faşist

yönetim biçimini kabul etmiyen buna direnen halkımız ve onun bir parçası olan çağdaş hukukçuları, önümüzdeki yıllarda daha zor günler beklemektedir. Önümüzdeki günlerin mücadelesinin daha sıcak daha keskin olacağı açıktır. Bu anlamda her yurt severe, ilericiye, devrimciye görevler düşmektedir. Ve bizler bugüne kadar olduğu gibi, bundan sonra da bu görevleri en iyi şekilde yapmaya çalışacağız.”

2 - 90'lı yıllar ÇHD kesitine dair bu sayıda yayınlanan Murat Çelik'in yazısına bakılabilir.

3 - ÇHD İstanbul Şube,Emek Bülteni-Ekim 2010

Çağımızda Hukuk ve Toplum
İlkiz Sokak 18/3 Sıhhiye, Çankaya/ANKARA
